

პრსენალი

გარემოებრივი
განმარტობა

№7 (128). 1-13 აპრილი, 2011 წ. სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

1425
2011

**დაუნდობელი ომი
დიქტატორული რეჟიმის
სრულ დაშლაზე...**

**რა კაღებს ფლობდა
ლიბია ომზე**

**რითი ბოგავს NATO
კადაფის იმპერიას**

მონიავა
რაზმი
ბრძოლაში

15

შველავრანი
განკვეთის
წინააღმდეგ

38

ქართული კაზაკთა
თურქულ რეკლამები

47

„კრაზანას“
ახალი სისტემები

19

კვალიფიციური
რეკლამები ჯარში
ნაშენებლობისთვის

48

რომის
არმია და
საქართველო

43

სარჩევი

კალენდრული

4 სახმელრო სიხსნავენი

ოქი

7 ოქი კალენდრის რევიზიის სრულ დასრულებად...

8 რა კალენდრს უფროდ კალენდრ ომებელ

10 რა პირობებებს იყენებს NATO ოქიის ოქი

საეხსნასხსნებების არქივიდან

11 საფრანგეთი კა-გა-განს არქივიდან

საფრთხე

14 რადიაციული საფრთხე და რუმორ დანიშნავეთ მიხსან თანი??

ბაჟები

15 მონენავე რაჟი ბრძოლანი

სიხსნე

19 „კრაზანს“ ახალი სიფრთხე

რევიზი

22 კავასიური მონენების მიფრთხილა...

ბერძინისტილი ორბანიშანი

24 ჩრდილო კავასიის საფირი — რუსეთის მთავარი თანსაბანი

ბანეშინევი ქვენი

30 ბერძინული ბანეშინევი

საფრთხე

35 ომბრანი OPLAN DAYBREAK-ი

ნიშანიური ბანეშინევი

38 მონენების ნიშანიური და ბანეშინევი ნიშანიური

ქართული ომების ნიშანიური

43 რუმის არმი

ფრთხე

47 ომბრანიური ქართული კაბრანს თერბანი

რევიზიის ომბრანიური

რევიზიური ნიშანიური

48 კავასიური რევიზიური

საფრთხე ნიშანიური

49 რუმორ მონენი აფ-გა „ბრძინი დაბრძინა“ ახანეთს

საფრთხე ნიშანიური

52 რუმორ მონენი „არმი“?

„არხანელი“ იარაღის მონენი

54 „ბრძინა“ ახალი ნიშანიური — მონენიური მონენიური სრულსიანი

რევიზიური სევი

ლიბიაში მიმდინარე ომის ფონზე, სადაც ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი ყოველდღეობში ბრძინის კადრების შეიარაღებულ ბრძინებს, ჩვენთან ბრძინდება აზრი, რომ რუსეთმა შეიძლება გამოიყენოს ყოველდღე ეს და მსგავსი სტრატეგიული განახლის სამხედრო აგრესია საქართველოში.

მეფობა ასეთი პროგნოზების კომენტარი, მაგრამ ერთი რამ ნათელია — საქართველოს დასაქვლე პარტიზინები, უბრძინესად კი აქვს, რაც უფრო მეტ შეიარაღებულ კონფლიქტში ჩართვება (ერაფი, ავღანეთი, ახლა — ლიბია), მით ნაკლები დრო, სახსრები და შეიძლება სურვილიც დარჩეს იმისთვის, რომ ჩვენს ქვეყანას დაქვმაროს.

ეს ყველაფერი კი, გვინდა თუ არა, გარკვეულიდღე ხელ-ფეხის უხსნის რუსეთს საქართველოს წინააღმდეგ შესაძლო სამხედრო მოქმედებებისთვის.

ირაკლი ალდაშვილი
თეფერი ჩანანი

ფრადღება!

ბანიური „არხანელი“
და მიდიში 306,
ორ კვირაში მონენი!
ტელ: 38-26-74; 38-26-73

რევიზიის დასაქვლე
მონენების ბრძინევი
ბრძინევი

ბრძინევი
28.03.2011

ბანიური „კვირის კალიტრის“
დაბრძინა ©
რევიზიის მონენი:
თანიური, ომბრანი კ. N49
ტელ: 38-83-07 (121)

სარევიზიო ბანიური:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenalali@kvisrpalitra.com
ფრანული ბანიური
ორ კვირაში მონენი
ბრძინევი

ყვანაზა მებ იარაღს ინდოვანაგი ყიდულოგან

სტოკოლმის მშვიდობის პრობლემათა კვლევის ინსტიტუტმა (SIPRI) მსოფლიო შეიარაღების ბაზარზე სპეციალური ანგარიში გამოაქვეყნა, რომლის თანახმად 2006-დან 2010 წლამდე მსოფლიოში შეიარაღების ყველაზე დიდ იმპორტიორ სახელმწიფოთა სიას სათავეში ინდოეთი უდგას.

ინსტიტუტის მონაცემებით, იმპორტირებული შეიარაღების 9% სწორედ ინდოეთზე მოდის. თანაც, ამ სახელმწიფომ, წინა ხუთწლიდან შედარებით, თავისივე მანქნებელი 21%-ით გაზარდა. ინდოეთისთვის შეიარაღების ყველაზე დიდი იმპორტიორი რუსეთია, რომლის წილი 82%-ს აღწევს.

შეიარაღების მსოფლიოს უდიდეს იმპორტიორთა სიაში მორე ადგილს ჩინეთი და სამხრეთ კორეა იკავებენ. ეს სახელმწიფოები შესყიდული შეიარაღების მთლიანი მოცულობის ექვს-ექვს პროცენტს ინაწილებენ. ჩამონათვალში 5%-ით მესამე პოზიციასეა პაკისტანი,

რომელმაც 2001-2005 წლების პერიოდთან შედარებით, შეიარაღების იმპორტი მთელი 128%-ით გაზარდა.

შეიარაღების უდიდეს ექსპორტიორად მსოფლიოში კი კვლავაც ამერიკის

შეკრებილი შეტატებია, რომლის წილი 2006-2010 წლებში 30%-ს შეადგენდა. ამერიკული იარაღის ძირითადი მიმდევლები აზიისა და ოკეანის სახელმწიფოები არიან.

კანბაგონი ილაბროფოკურ ყაგბარაგს სლის

ანის ხეულში აღწევს და მასში ელექტრულ მუტებს უშვებს – შედეგად ადამიანის კუნთები მაქსიმალურად იძაბება, მოძრაობა კი შეუძლებელი ხდება. ეს ელექტრომოკური იარაღი დაახლოებით 10 მეტრ მანძილზე მოქმედებს, მისი კარტრიჯი კი იარაღის კორპუსზე სადენითაა დაკავშირებული.

40 მმ-ან ახალ თავზერ-ფუმბარებს კი, რომელმაც ამერიკული თავდაცვის უწყება დააინტერესა, ელექტრომოკურ პისტოლეტთან შედარებით, ორი უპირატესობა აქვს: სადენი არ სჭირდება და სროლის მანძილი 100 მეტრია. თუმცა, სასურველი ეფექტისათვის მიწინააღმდეგვისთვის ზუსტად და პირდაპირ მორტყმა აუცილებელია.

ასეთი ფუმბარის მოხედრის შემთხვევაში მსხვირბალი 30 წამის განმავლობაში სრულიად უმოქმედია. შწარმოებელთა თქმით, მიუხედავად იმისა, რომ იარაღი არალეტალურ ტიპს მიეკუთვნება, მაინც არსებობს სასაშიშროება, რომ ადამიანმა დაკავშირებულ მნიშვნელოვანი ორგანოების სახელოვს მოხვედეს და სიკვდილი გამოიწვიოს.

პირველი პარტია, რომელიც პენტაგონმა შეუკვეთა, 150 ცალი ფუმბარისგან შედგება. გამოცდების წარმატებით დასრულების შემთხვევაში გამოირიცხვოდა არ არის ელექტრო-ჭურჭლის ავღანეთში გაგზავნა. ვაიასკაუკები ფუმბარების სროლით ელლისქვეშა ჩვეულებრივი ფუმბარსატყორცნით და ასევე MGL-ის 6-მუხტიანი ხელის ფუმბარსატყორცნით შეძლებენ.

ამერიკულმა არმიამ ჭურჭების საცდელი პარტია შეიძინა, რომლებსაც ადამიანის პარალიზება შეუძლიათ ამ ტიპის არალეტალური იარაღის ტექნოლოგიას Human Electro-Muscular Incapacitation-ი მქვია და მისი არსი ელექტრული შოკის მეშვეობით ადამიანის კუნთოვანი სისტემის უმოქმედოდ გადაქცევაა.

მაგვიტ ტიპის იარაღზე ამერიკელები დიდი ხანია მუშაობენ და უკვე არსებობს კიდევ პისტოლეტი-თავზერი, რომელიც ელექტრორიან კარტრიჯს ისვრის. ელექტრული ადამი-

„ალ-შაიხა“ კალაგს მოკავშირეებს გაითხოვებს ურჩევს

„ალ-ჰაიდას“ მედიანგროფილუ-ბამ ცოტა ხნის წინ ინგლისურენოვანი ყურნალი გამოცდა, რამდენად განსაკუთრებული ყურადღება სტატისტიკის — „დაშაშადე თვითნაკვი ბოში დედ-დაშენის საშხარეულოში“ დაიშასხურა.

როგორც ჩანს, „ალ-ჰაიდას“ გა-მომცემლები ამით არ დაკმაყოფილ-დნენ და აი, სულ ახლახან სპეცია-ლური „შეუცნებითი“ ყურნალი მან-დილონებისთვისაც შექმნეს.

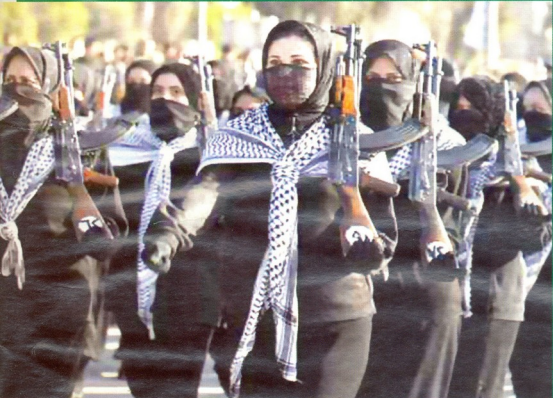
ყურნალს ფერადი გარეკანი აქვს და „ალ-შაშიმა“ ჰქვია, რაც ითარგმნე-ბა, როგორც „დიდებული ქალბატონი“. გარეკანზე, რაღა თქმა უნდა, ჩადრმოხ-ვეული ქალი და „კალაშნიკოვის“ ავტო-მატიის ლულაა გამოსახული.

ყურნალში უამრავი „სასარგებლო“ რჩევა და შეგონებაა ჯიბადის მიმდევარი მშენიერი სქესის წარმომადგენლების-თვის. ერთი სტატია ჩადრის ტარების მიზანშეწონილობას ქება, რომელიც

თურემ ლამაზმანების კანს შხის სხვე-ბის მშენე გუგუნისგან იცავს და სილა-მაზის შენარუნებაში ქმარება.

„ელიას“ თუ „კონსოპოლიტენისა“ არ იყოს, თურემ „ალ-ჰაიდას“ იდე-ოლოგებსაც ადვილვით სარფიანად გაითხოვების საკითხი და ამ თემას სა-რეკომენდაციო სტატისტიკაც უძღვნიან. განსხვავება ისაა, რომ „ალ-შაშიმა“ მანდილონებს მოვადკვლზე გაითხოვე-ბას ურჩევს. სპეციალური რუბრიკა თვითმკვლელ ტერორისტთა ცოლებ-თან ინტერვიუს ეთმობა.

ყოველ მათთა მუხიკონს უკანონო მხსნსსროლი იარაღი აქვს

მექსიკის ადრიცხვის პალატის ბო-ლო მინაკემით ქვეყნის მოსახლეობაში 15 მილიონი ეროული დურეგისტრირ-ებული ცეცხლსასროლი იარაღია, სა-ინტერესო ისაა, რომ ეს რიცხვი ათჯერ აღემატება ამ ლათინურამერიკული ქვე-ყნის არმიის და პოლიციის განკარგუ-ლებაში არსებული ცეცხლსასროლი იარაღის რაოდენობას. თანაც, მექსიკის მოსახლეობა სადღეისოდ 112 მლნ კაცს ითვლის — ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ქვე-ყანაში ყოველ მეათე კაცს უკანონო ია-რადი აქვს.

პალატის წარმომადგენლები მიი-წევენ, რომ ქვეყნის სამართალდამცემა ორგანიზება ბოლო წლებში შესუსტეს მოსახლეობაში არარეგისტრირებული ია-რადის აღმოჩენასა და კონფისკაციაზე მუშაობა.

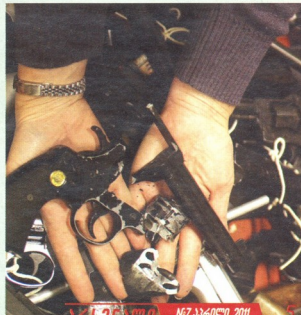
„თუ 2008 წელს მოსახლეობიდან

18174 ეროული ცეცხლსასროლი იარა-ღის ამოღება მოხერხდა, 2009 წელს ეს რიცხვი 1463-მდე შემცირდა“ — ნათ-ქვამია დოკუმენტში.

საერთოდ კი, მექსიკაში ცეცხლსა-სროლი იარაღის მოსახლეობისთვის მი-ყიდვა აკრძალულია, მთელი ეს არსენა-ლი კი ქვეყანაში აშშ-დან არალეგალუ-რად მოხვდა.

ამას წინათ მექსიკის ხელისუფლე-ბამ ქვეყანაში უკანონო იარაღთან საბ-რძოლველად საინტერესო აქციაც კი წამოიწყო — მორბობის თანახმად, იმ მო-ქალაქებს, რომელიც პოლიციაში ნებით წარდგებოდა და არალეგალურ იარაღს ჩააბარებდა, გარდა იმისა, რომ ყოველ-გვარი პასუხისმგებლობისგან გათავი-სუფლდებოდა, მადლობას ეტყვიდნენ და საშუქრად კომპიუტერსაც გადასცემ-დნენ. თუმცა, როგორც პალატის მონა-

ცემებიდან ჩანს, ამ აქციამ მოსახლეო-ბაში მაინცდამაინც დიდი პოპულარობა ვერ პოვა.

ამერიკელი სამხედრო ბაზას აბომური რეაქტორებით აღჭურვავს

ლები სწორედ ამ გზით ფიქრობდნენ ბაზების ენერგეტიკულ უზრუნველყოფას. აშშ-ში ამ იდეის ხორცშესხმა 90-იან წლებში სსრკ-ის დაშლისა და მსოფლიოში სამხედრო ბალანსის დარღვევის გამო გადაიფიქრეს, თუმცა სულ ახლახან საკითხი კვლავ აქტუალური გახდა.

ამერიკელ სამხედროებს წინადადებები უკვე რამდენიმე კომპანიამ მიმართა, რომელთა შორის გამორჩეულად საინტერესო Radix Power-ის ვარიანტია. ამ კომპანიის რეაქტორის ბაზაზე განთავსების შემთხვევაში, სამხედროებს დამატებითი სარგებლის მიღება შეეძლებათ საუბარია ათმეგავატთან, ე.წ. წყალწყლიანი ტიპის ბირთვულ რეაქტორზე (BWR), რომელიც ელექტროენერგიათთან ერთად წყალსა და სხვადასხვა ტექნიკისთვის საწვავსაც გამოიმუშავებს. რეაქტორი წყალს ატმოსფერული ნახშირორჟანგის სინთეზით გამოიმუშავებს, საწვავი კი — წყალბადისა და ნახშირბადის მონოქსიდის სინთეზის შედეგად. ასეთი რეაქტორის გამოყენება გამართლებული განსაკუთრებით აუღანიეოთ იქნება, სადაც სამხედროებისთვის საწვავისა და წყლის შეუფერხებლად მიწოდება ერთობ შირს.

ჯერჯერობით კომპანიების მიერ ამერიკელი სამხედროებისთვის შეთავაზებულ რეაქტორთა ტიპებს აშშ-ის ბირთვული რეგულირების კომისიის სტრუქტურატი არ მიუღიათ, რის გამოც პროექტის განხორციელება შეუძლებელი იქნება.

აშშ-ის კონგრესსა და თავდაცვის სამინისტროში სამხედრო ბაზების მიმცრო ატომური რეაქტორებით აღჭურვის იდეის განხილვას კვლავ მიუბრუნდნენ. ცუდი არზი არაა — რეაქტორებმა სამხედრო ბაზებს ენერგეტიკული დამოუკიდებლობა უნდა შესძინოს და სამხედროებს ამ მიმართულებით სხვადასხვა ვარიანტს არაკეთი კომპანიაც სთავაზობს, თუმცა კონკრეტულად როგორ უნდა მოხდეს თითოეულ სამხედრო ბაზაზე ატომური მიკროელექტროსადგურის განთავსება, აქამდე დაუზუსტებელია.

ამერიკულ სამხედრო-საჰაერო, სამხედრო-სახლგო ძალებში და არძის ბაზებზე ატომური რეაქტორების განთავსების იდეა ჯერ კიდევ 80-იანი წლებიდან არსებობს. იმხანად, სსრკ-ისგან ატომური ომის დაწყების მოლოდინში ამერიკე-

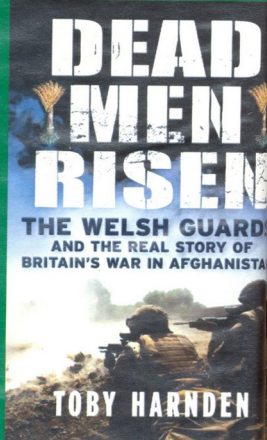
ბრიტანეთის თავდაცვის უწყება ნიგნ რიი გაიო უსხადა

დიდ ბრიტანეთში წივნის „მკვდრეთით აღმდგარნი — უელსის გვარდია და ავღანიეთში ბრიტანეთის ომის ნამდვილი ამბავი“ მთლიანი ტირაჟი — 23 ათასი კვებმლარი გაანადგურეს. ამ წივნის ავტორი „დვილი ტელევიზიის“ ჟურნალისტი ტობი ჰარდენია, მისი ნაშრომის ამთავლენებელი კი გაერთიანებული სამეფოს თავდაცვის სამინისტრო, რომელმაც წივნის მთლიანი ტირაჟი შეიყიდა და შემდეგ გაანადგურა.

ბრიტანელი სამხედროები ამ ფაქტს შემდეგნაირად ხსნიან: „წივნის შეიცვება და მონაცემებს, რომელთაც შეიძლება ერთწვულ საფართოობებზე ნეგატიურად ემოქმედა“. ასეა თუ ისე, ამ აქტივამ წივნის ავტორზე მეტად ბრიტანეთის ბიუტეტი აზარადა — „კარბალეული დოკუმენტურის“ გამოხვიდა და განადგურება 150 ათასი გირანქასტრენინგი დაჯდა.

თავად ავტორი სამხედროებისგან წივნის ათვალწუნების მიზეზად მასში მოუგანილ ფაქტებს ასახელებს, რომელთაგან ერთ-ერთი აუღანიეთში მყოფი ესტონური კონტინგენტის საქმიანობას ეხება. ტობი ჰარდენის თქმით, თუკი NATO-ში ბრიტანეთის მოკავშირე ეს ქვეყნა წივნის მემკვიბით სიმართლეს შეიტყობს, თავის ჯარისკაცებს აუღანიეთიდან უმაღ გამოიხმობს, რაც გაერთიანებული სამეფოს თავდაცვის სამინისტროში ნამდვილად არ სურთ.

ბრიტანეთის თავდაცვის სამინისტრომ ჟურნალისტს წივნის ხელმოწერილ გამოცემის ნება ამ პირობით დართო, თუ ავტორი პირველ ვარიანტს ჩაასწორებს — საუბარია კონკრეტული ფრაგმენტების ამოღებაზე. თუმცა, ტობი მაინც არ ისვენებს და წივილიდან, სამხედროთათვის უსახაზური ამონარიდებს, ინტერნეტში თავის ბლოგზე უბიბებს განთავსებას.

ოვი კადავის რევიის სრულ დახმობა...

**დასავლეთის საპაერო
 დარგევევა კადავის
 არევი ევიევი სიგევიივი
 რევი, ევევი
 გევიევიევიევი ევიევი
 სევიევიევი გევიევი
 გევიევიევიევი...**

ლიბიაში მახობრევი არევილიბის
 დევიევიდან თიევიის ერთი თეის თევიე
 გევიევი უევიევიევიის საბევი მიილი რე-
 ვილევი, რევიევილი ლიბიის საპაერო
 სევიევი არევიევიევი ზიის შევიევიის
 გევიევიევიევი.

19 მარტის სადამის დასევიევიის კე-
 ვიევიევიევი ძალევიევი წამიევიევი ფარ-
 თიევიევიევიიანი საპაერო თევიევიევი კე-
 ვიევი სახევიევიევიი თევიევი, გევიევი-
 ევი — თევიევიევიევი, მასიევიევიევი
 საპაერო დარგევიევი მიევიევიევი კე-
 ვიევიევიის ერთევილი ლიბიის შევიევიევი-
 ბევი ძალევიის ინფრასტრუქტურას.

როგორევი მოსევიევიევი იევი, ხევი-
 თევიევი ზევიევი მევიევი ამევიევიევი და
 ბრიტანევი წევიევიევი ნევიევიევი 120-
 მიევი ფროისანი რევიევი „ტევიევიევი“ გე-
 ვიევიევი ლიბიის საპაერო თევიევიევი და
 სევიევიევიევი თევიევიევი, მთი შვი-
 რის — მარევიის ევიევიევი, რევიევი-
 კევიევიევი და სევიევიევი-სარევიევი
 კომევიევიევიის გევიევიევიევიევიევი
 „ტევიევიევი“ სამიევიევიევი გევიევიევი
 რევიევიევიევი და თევიევი კე-
 ვიევიევიევი ტრევიევიევი.

პარევიევიევი, აშშ-დან გევიევიევი-
 ნილმა სამმა „ევიევიევი“ სტრევიევი-

ულმა ბომბდამშევიევი B-2 „სევიევიევი“
 40 ტრევიევიევი საევიევი ბომბი ჩამევიევი
 ტრევიევიევი აევიევიევიევი და მთიევიევი
 გევიევიევიევი მევიევიევი.

„ტევიევიევიევი“ ზევიევიევი ზალმა გე-
 ვიევიევი დასევიევიის კევიევიევიის ასე-
 ვიევი საბრევიევი თევიევიევიევი ლიბიის
 ევი, რევი იევიევი მიევიევიევი მიევიევი
 სამიევიევიევი — ამბოხევიევიევიის ქე-
 ვიევიევიევიევი შევიევიევიევი გე-
 ვიევიევიევი კევიევიევიევი.

კევიევიევი ძალევიევი ევიევიევი
 სევიევიევი მისევიევიევი ამბოხევიევიევი, —
 ბევიევიევი დაკევიევიევი შევიევიევიევი ამბო-

**NATO-ს საპაერო მხარევიევი
 იმევიევიევი ამბოხევიევი
 კევიევიევი რევიევიის დამბოხის ევიევიევი**

სებულები მთავარი დასაყრდენის გარეშე დარჩებოდნენ. პაერიდან განადგურებული კადავის ტანკების დამანახველმა შეიარაღებულმა ოპოზიციამ კონტრტეტუვა დაწყო ტრაბოლისკენ და გზადაგზა დასახლებული პუნქტების ადგამს აპირებდა, მაგრამ წინსვლა შენერდა, რადგან კადავის ერთგული რეგულარული შეიარაღებული ძალები თავიანთი შეიარაღებით, ცოდნითა და დისციპლინით სჯობდნენ ამბოხებულებს. სახმელეთო შეტაკებაში შეეყვანებამ წინ წამოსწია დასავლეთის კოალიციის ძალების შესაძლო ჩართვა ლიბიის მიწაზე ბრძოლებში, თუცა ამის უფლებას გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია არ იძლევა.

ახალი რეზოლუციის მიღება, რომელიც ნებას დართავდა კოალიციას, ჩაერ-

თოს სახმელეთო ბრძოლებში, ნაკლებ-საყარაულოა, რადგან მას აუცილებლად ვუტოს დადებენ გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდმივი წევრები — რუსეთის ფედერაცია და ჩინეთი.

ასე რომ, ამბოხებულებს თავად მოუწევთ სახმელეთო ბრძოლებში გამარჯვება პაერიდან NATO-ს ავიაციის დახმარებით.

28 მარტს NATO-მ თავზე აიღო ლიბიაში სახმელეთო ოპერაციის ხელშეწყობა, რაც გულისხმობს კადავის ავიაციისთვის (თუ ის საერთოდ გადარჩა) არასაფრენი ზონის შენარჩუნებას; საპაერო დარტყმის მიყენებას სახმელეთო სამიზნეებზე; საზღვაო ბლოკადის მოწყობას ლიბიის ტერიტორიულ წყლებში, რათა კადავის რეჟიმმა საზღვაგარეთიდან შეიარაღება ვერ მიიღოს.

მიუხედავად იმისა, რომ დასავლეთი უარყოფს სახმელეთო ოპერაციებში ჩართვას, ლიბიის ტერიტორიაზე რამდენიმე კვირაა მოქმედებენ აშშ-ისა და დიდ ბრიტანეთის სადაზვერუო ჯგუფები, რომელთა მიზანშეწონაა განსაზღვრებული ობიექტების აღმოჩენა და მათი მონიშვნა დაზვერული სხვით, რათა ავიაციამ დაზვერული დამიზნების მართვად რაკეტებითა და ბომბებით წერტილოვანი დარტყმები მიეყენოს მონიშნულდეგს. ამ სპეცდანიშნულების ჯგუფების ცვალებით ასევე იმ პილოტების მოძებნა და გადარჩენა, რომელთა თვითმფრინავები შეიძლება ჩამოყარონ.

წიდილოატანტიკური ალიანსის ინტერესებში არ უნდა შედიოდეს სახმელეთო ოპერაციებში ჩართვა, რადგან ეს დიდ მსხვერპლთან იქნება დაკავშირებული.

რა კალაზს ფლოზდა კალაფი ოზაზდა

საბჭოთა MiG-23-ები კადავის რეჟიმს აეროდრომზესვე გუნადგურეს

ლიბიის მოსახლეობა 6 მლნ კაცზე მეტს შეადგენდა. რეგულარული შეიარაღებული ძალები 76 ათასამდე კაცს ითვლიდა, მათგან 38 ათასი საყაღდებულო სამსახურში იყო. ჯარში საყაღდებულო სამსახურში 12-14 თვით გაქვეულებით კომპლექტდებოდა. რეზერვში 40 ათასი კაცი ირიტებოდა, სამობილოზაციო რესურსი კი 1,6 მლნ-ს აღწევდა, მათგან თითქმის მილიონი ვარგისი იყო სახმელეთო სამსახურისთვის.

ლიბიის სახმელეთო ჯარების პირადი შემადგენლობა 50 ათას სახმელეთოს შეადგენდა. მის შტაბში იყო 4 სარაკეტო ბრიგადა, რეჟიმის დაცვის ბრიგადა, 10 სატანკო ბატალიონი, 22 საარტილერიო დივიზიონი, 18 ქვეითი, 10 მოტოქვეითი და 6 საპარაშუტო-სადენსატო ბატალიონი და 7 საზენიტო დივიზიონი.

შეიარაღებაში შედიოდა: ოპერატიული-ტაქტიკური დანიშნულების P-17 „სკადის“ 80 გასასვები დანადგარი,

ტაქტიკური დანიშნულების „დუნას“ ტიპის 40 დანადგარი, 2000-ზე მეტი ტანკი (მათ შორის 200-მდე T-72, 100 T-62 და 500-მდე T-55); ამდენვე ქვეითთა საბრძოლო მანქანა და ჯავშანტრანსპორტიორი; 44 თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი; 647 ბუქსირებადი პაუბიცა და ქვემები; 500 ცალი სხვადასხვა კალიბრის ნაღმსატორენი; 630 ზალკური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა; 3 ათასამდე მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო კომპლექსი; 90 საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი (მათ შორის 24 ფრანგული „კროტალი“) და სხვადასხვა კალიბრის 600 საზენიტო საარტილერიო დანადგარი.

ლიბიის სახმელეთო-საპაერო ძალებისა და საპაერო თავდაცვის (18 ათასი კაცი) შეიარაღებაში იყო 374 საბრძოლო თვითმფრინავი, მათ შორის — 7 ბომბდამშენი Tu-22, 104 გამანადგურებელ-გაზაგადამჭერი MiG-25, 130 გამანადგურებელი MiG-23, 7 „მირაჟ-5“,

29 „მირაჟ F-1“, 53 გამანადგურებელი ბომბდამშენი Cy-20 და Cy-22, 6 საფრონტო ბომბდამშენი Cy-24MK, 45 გამანადგურებელი MiG-21.

სასწრაფო-საბრძოლო 90 თვლის-ღვიფრი G-2 „გალები“ და 115 ჩქოს-ღვიფრი L-39ZO, აგრეთვე 82 სახმელეთო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი და 164 შეეუღლებური (მათ შორის — 60 საბრძოლო Mi-24-ის საექსპორტო მოდიფიკაცია).

ლიბიის სახმელეთო-საზღვაო ძალების (8 ათასი კაცი) შეიარაღებაში იყო: 641-ე პროექტის ორი დიზელისძრავიანი საბჭოთა წყალქვეშა ნავი, ორი ფრეგატი, მცირე სარაკეტო ხომალდი, 14 სარაკეტო კატარადა, საფსანსტო კატარალები და სხვა მცირე ზომის მცურავი საშუალებები.

როგორც ხედავთ, კადავის არმიის შეიარაღება მართლაც მოამბეჭდავი იყო, თუდაც იმიტომ, რომ 374 საბრძოლო თვითმფრინავი დიდ ბრიტანეთ-

ლო. ამიტომაც დასავლეთი იმედოვნებს, რომ ამბოხებულები თავად მოუგებენ ომს კადაფის რეჟიმს, რისთვისაც მათ ყველანაირ დახმარებას აღმოუჩენს.

ფაქტია, დასავლეთს უნდა კადაფის რეჟიმის დამხობა, რისთვისაც არც კადაფის ფიზიკურ განადგურებაზე იტყვის უარს, ამიტომაც რამდენჯერმე დაიბობა ის რეზიდენტები, სადაც კადაფი ადრე იმყოფებოდა.

თუკი დასავლეთმა ამბოხებულების დახმარებით უახლოეს პერიოდში (რამდენიმე კვირაში) ვერ მოახერხა კადაფის რეჟიმის დამხობა, დიდი შანსია, პოლკოვნიკმა კადაფიმ ეს ომი ქრისტიანული და მუსლიმანური დაბირისპირების ჩარჩოში გადაიყვანოს და მსოფლიოს მუსლიმანებს გაერთიანებისკენ მოუწოდოს.

ლობის უდაბნო
ცეცხლის ალშია
გახვეული

საც (341 საბრძოლო თვითმფრინავი) არა ჰყოფს.

თუმცა ამ ციფრების უკან ერთი მნიშვნელოვანი ნიუანსი იმალება: ათწლეულების განმავლობაში კადაფის რეჟიმს საერთაშორისო საწიქვებო პქონად დაწესებულა და მთელი ეს შეიარაღება უკვე მოძველებული და შეტყნულად მწყობრიდან გამოსულია.

ყველაზე ძლიერი კადაფის საპაერო თავადგვა გასული საუკუნის 80-იან წლებში გახდა, როდესაც საბჭოთა კავშირმა ლიბიას მიართვა საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები C-75M3 (39 დივიზიონი), C-125M (36 დივიზიონი) და თვითმავალი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსის „კადარატის“ (ეს „კოვგის“ საექსპორტო ვარიანტის სახელწოდებაა) 140 საბრძოლო მანქანა.

მოგვიანებით კადაფიმ მოსკოვისგან შეიძინა ამ დროისთვის მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი C-200B-ის ოთხი დივიზიონი, რომლებმაც ამერიკელებს დიდი თავსატეხი გაუჩინეს.

ზუსტად 25 წლის წინ, 1986 წლის მარტში, ლიბიაში ქ. სირტთან (ეს კადაფის მშობლიური ქალაქია, რომლის ადებასაც ცდილობს ოპოზიცია) დაფენებული საბჭოთა საზენიტო-სარაკეტო სისტემა C-200-ებიდან გაშვებული სამი რაკეტით აშშ-ის მე-6 ფლტის შემადგენლობაში შემავალ აჯაჰშიდ „სარატოვადან“ აფრენილი სამი გემბანის მოიერიშე A-6 და A-7 ჩამოაგდეს. მაშინაც ამერიკული ავიაცია ტრიბოლისა და ბენდაზის ბომბავდა, მიუხედავად გავრცელებული ინფორმაციისა (ქართულ მასშედიამზე), რომ კადაფის გან-

კარგულებაშია თანამედროვე რუსული ტანკები T-90-ები და საზენიტო-სარაკეტო სისტემები C-300-ები, ეს არ შეეფერება სინამდვილეს.

2004 წელს გაერომ კადაფის რეჟიმს მოუხსნა საწიქვო აბრალის შესყიდვაზე, რის შემდეგაც კადაფიმ მართლაც დაიწყო მოლაპარაკება ფრანგებთან თანამედროვე „რაფალების“, ხოლო რუსებთან კი Cy-35-ების, C-300PMY-2-ების, BxK-M2-ების, Ka-52 თუ T-90-ების შესყიდვაზე.

უკვე იყო ხელმოწერილი დოკუმენტი 12-15 ცალი Cy-35-ის შესყიდვაზე, რისთვისაც ტრიბოლის მოსკოვისთვის 800 მლნ დოლარი უნდა გადაეხადა.

კადაფი რუსეთისგან არანაკლებ 4 მლრდ დოლარის ღირებულების თანამედროვე შეიარაღების ყიდვას გეგმავდა, მაგრამ არ დასცადა და დიდი ომს დასავლეთთან მოძველებული და მწყობრიდან გამოსული შეიარაღებით შეტედა.

C-200 ტიპის შორი მოქმედების საზენიტო-სარაკეტო სისტემები გამართული რომ ქქონოდა, კადაფის საპაერო თავადგვა NATO-ს ავიაციას დიდ დანაკარგს მიყენებდა

რა შეიარაღებას იყენებს NATO ლიბიის ომში

19 მარტის საღამოს ლიბიაზე საჰაერო იერიშის მიტანის წინ ოპერაცია „ოდისეა. განთიადი“ ხმელთაშუა ზღვაში მოდრეიფე ამერიკული მკერ ფლოტის ფლაგმან LCC-20 Mount Whitney-დან იმართებოდა. ეს სწორედ ის „მაუნთ უიტნია“, რომელიც აგვისტოს ომის შემდგომ 2008 წლის 5 სექტემბერს დაღვა ფოთის პორტთან რეიდზე და საჭარბოელოს პოლიტიკური მხარდაჭერა აღმოუჩინა.

ლიბიის სტრატეგიული ობიექტების მიმართულებით ფრთოსანი „ტომპაკეკები“ ამერიკელმა ატომურმა წყალქვეშა ნაუებმა „პროვიდენსმა“, „სკრენტონმა“ და „ფლორიდამ“ გაუშვეს. ლიბიის ტერიტორიულ წყლებთან დრეიფობდნენ

აშშ-დან გამოფრენილმა სამმა B-2-მა ტრიპოლითან აეროდრომს 40 ტ ბომბი დააყარა

„ტომპაკეკების“ ზალმა კოალიციის ავიაციას გზა გაუხსნა

ამერიკული სარაკეტო საესკადრო ნაღმოსნები და ფრანგული ატომური ავიამზიდი „შარლ დე გოლი“. ოპერაციის დაწყებიდან ათი დღის თუზე კოალიციურ ძალებს 190-მდე „ტომპაკეკი“ ჰქონდათ გაშვებული ლიბიის სტრატეგიული ობიექტების გასანადგურებლად, ხოლო ავიაციამ 800-მდე საბრძოლო გაფრენა შეასრულა. ეს მონაცემები ყოველდღი-

ფრანგული „რაფალები“ „შარლ დე გოლიდან“ აფრენენ დარტემებს კადაფის რეჟიმს

ურად იცვლება, რადგან NATO აგრძელებს საჰაერო ოპერაციას და მისი წვერი 28-ე ქვეყანა მონაწილეობს მასში. თუმცა ზოგიერთი წვერი-ქვეყანა კატეგორიულად წინააღმდეგია იარაღის გამოყენებისა (მაგალითად, გერმანია და თურქეთი) და სხვა საშუალებებით ქმარებიან ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსს ამ ოპერაციაში.

საფრანგეთი კა-გე-გეს არქივებში

NATO-ს ფრანგი პრეზიდენტი კრე-ს ავანტი იყო

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №6, 2011)

სოუ არ იმომხდამა კომპრომატებით შემტავა სარკოზონი?

2007 წელს, განსაკუთრებით კი პრეზიდენტად არჩევამდე, სარკოზის დამოკიდებულება რუსეთისადმი საკმაოდ მკაცრი იყო. ის რუსეთს აკრიტიკებდა ადამიანის უფლებების დარღვევის, დემოკრატიული პრინციპების შეზღუდვის გამო და აშკარად გამოხატავდა მხარდაჭერას რუსეთის მეზობელი ქვეყნებისადმი. საინტერესოა, რომ პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ პირველი ქვეყნის ხელმძღვანელი, ვინც სარკოზიმ მიიღო, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი იყო.

ჩვეუთის ყველაზე საინტერესო სარკოზის საგარეო-პოლიტიკური ორიენტირება. ტრადიციულად, „გოლისტები“ (რომელთაც მიაკუთვნებს თავს სარკოზი) მსოფლიოში მთავარ მოკავშირედ გერმანიასა და რუსეთს ხედავენ, ხოლო აშშ-თან საკმაოდ ციფა და „დისტანციური“ პოლიტიკის მიმდევრები არიან.

საფრანგეთის ახალმა პრეზიდენტმა თვიდან ითხოვდა უდალატა ამ სტრატეგიატებს და უფრო მოქნილი საგარეო-პოლიტიკური კურსი აირჩია, სადაც აშშ, დიდი ბრიტანეთი და NATO მთავარი პარტნიორები უნდა გამხდარიყვნენ. ეს კი დიდად არ ჭბატებოდა გულზე რუსეთს.

2008 წლიდან კი სარკოზი ითხოვს შეცვალეთ, ის ყოველნაირად ცდილობს პუტინის კეთილგანწყობის მოპოვებას და ქვეყნის ხელისუფლებაში გზა გაუხსნა იმ ხალხს, ვინც არასდროს მალეუდა რუსეთისადმი დიდ სიმპათიას. საგარეო საქმეთა მინისტრად დანიშნა ბერნარ კოშმერი, რომელიც თურქე ჯერ კიდევ 90-იან წლებში, გაეროში მუშაობის დროიდან, მტკობობდა სტრეკო ლჯეროთან. მაღალ სახელმწიფო თანამდებობებზე დანიშნა ფრანსუა ფიოინი, ვან დე ბუასიუ და რუსული წარმო-

მავლობის ივორ მტროფანოვი, რომლებიც ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის პერიოდში მრავალჯერ იმყოფებოდნენ მოსკოვში.

უცხოელი ჟურნალისტები ამტკიცებენ, რომ რუსეთის ხელისუფლებაში თურქე სარკოზის პოზიციის შეცვლის აღფრთოვანებას ვერ მალევენ და მას „ვეროპაში რუსეთის საუკეთესო მეგობარს“ უწოდებენ. რუსი დიპლომატები კულუარებში იმხსაც აღიარებენ, რომ ვეროკავშირის მეტაური ქვეყნის პრეზიდენტმა ნიკოლა სარკოზიმ ფაქტობრივად თვალი დახუჭა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ანექსიანზე და რეალობას შეურიგდა.

306 არის ნიმოლა სარკოზი?

„არსენალის“ მკითხველისთვის ინტერესიკლებული არ უნდა იყოს საფრანგეთის დღევანდელი პრეზიდენტის ბიოგრაფიის გაცნობა.

„ნახვერად გბრაელი, ნახვერად ემბერანტი“ – ზურგს უკან ასე ახასიათებენ სარკოზის მისი არაკეთილმოხურენი. „პატემოფავრე, ენერგიული და მკაცრი“ – ასე აფისებენ მომხრენი.

მაინც ვინ არის საფრანგეთის პრეზიდენტი ნიკოლა სარკოზი?

საფრანგეთის ტანმორჩილი პრეზიდენტი თავიდან მართლაც გამოჩნეულ და კოლერიატულ პოლიტიკურ გავრად ჩანდა. თუნდაც ის ფაქტი რად დღის, რომ „პირველი ფრანგის“ ძარღვებში მხოლოდ მეთოხედაი ფრანგული სისხლი. თუმცა ეს რა გასკვირია, როდესაც „პირველი ამერიკის“ – აშშ-ის პრეზიდენტი ბარაკ ობამას ძარღვებში აფრიკული სისხლი ჩქეფუ?

ფაქტია, რომ ნიკოლა სარკოზის პოლიტიკური მომავალი დიდად იწეზა დამოკიდებულები ამ ხელშეკრულების რეალურ შესრულებაზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, პოლიტიკისათვის საკმაოდ ახალგაზრდა (სარკოზი 56 წლისაა, რაც პოლიტიკური კარიერისთვის „გაფურქუნის“ ხანაა) ასაკში „სარკო“ სა-

პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ პირველი ქვეყნის ხელმძღვანელი, ვინც სარკოზიმ მიიღო, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი იყო

შინაო და საერთაშორისო ავტორიტეტი ძალზე შეიღაზება.

ნებისმიერი ქვეყნის ლიდერის პოლიტიკური და ფსიქოლოგიური პორტრეტი, მისი პიროვნული თვისებები, ძლიერი და სუსტი მხარეები, ფარული მიდრეკილებები და სხვ. სპეცსამსახურების შესწავლის ობიექტია. თუნდაც რუსეთის სპეცსამსახურები ავილი – მათი სპეციალური პოლიტიკურ-ფსიქოლოგიური ანალიზის დანაყოფები სხვადასხვა ქვეყნის (მათ შორის – საქართველოს) პოლიტიკური მოღვაწეების ზუსტ ფსიქოლოგიურ პორტრეტებს ქნაიან.

საინტერესოა, რომ აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერუო სააგენტო 80-იან წლებში პრეზიდენტ რონალდ რეიგანისთვის (რომელსაც კითხვა სძულდა) სპეციალურ ვიდეოპორტრეტებს ქნაიდა საზღვარგარეთის პოლიტიკურ ლიდერებზე. თითომხილველთა გამოცემაში, ამ ვიდეოფილმ-პორტრეტებს (განსაკუთრებით კი ლიბის ლიდერ მუამარ კადაფის შესახებ) დიდი მთავებობილება მოუხდენია ამერიკის პრეზიდენტზე.

ჩვენი ინფორმაციით, საქართველოს სპეცსამსახურებში სხვა ქვეყნების ლი-

ფრანგული „ამისტრალბი“
რუსეთის საზღვაო ძლიერების
გაზრდას უზრუნველყოფენ

დერების ფსიქოპოლიტიკური პორტრეტების შედგენაზე არ მუშაობენ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, რუსეთის ყოფილი პრეზიდენტისა და ამჟამინდელი პრემიერ-მინისტრ ვლადიმერ პუტინის ბევრი პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო გადაწყვეტილება პროგნოზირებადი იქნებოდა.

ახლა კი კვლავ ნიკოლა სარკოზის დაუბრუნდება.

მცირე ღონისძი: ნიკოლა პოლ სტეფან სარკოზი და ნად-ბოსკა, იგივე ნიკოლა სარკოზი, 1955 წლის 28 იანვარს დაიბადა საფრანგეთის დედაქალაქში.

მისი მამა – პალ ნად-ბოზა შარკიევი ბუდაპეშტში, უნგრელი თავადის ოჯახში დაიბადა. 1944 წელს უნგრეთში საბჭოთა ჯარის შესვლის შემდეგ მისმა ოჯახმა სამშობლოდან გაქცევა არჩია და საფრანგეთში დასახლდა. 1948 წელს მიიღო საფრანგეთის მოქალაქეობა და ამიტომაც მისმა გვარმა უფრო ფრანგული ჟღერადობა – სარკოზი – შეიძინა. 1949 წელს პალ სარკოზიმ ცოლად შეირთო ცნობილი ჰაინაიელი ექიმის, გბრაელი ბენედიქტ მაღაზის და ფრანგი ადელ ბუეის ქალიშვილი, თურმედილი ფაკონდრეტის სტუდენტის ანდრე.

მათ სამი ვაჟი: გიომი (დაიბადა 1952 წ.), ნიკოლა (დაიბადა 1955 წ.) და ფრანსუა (დაიბადა 1957 წ.) შეუძინათ. 1959 წელს ნიკოლა სარკოზის მშობლები

გაიფანენ და ბავშვები აღსაზრდელად დედისთან დარჩნენ. ბავშვობაში თანაკლასელები ხშირად ჩაგრაუნდნენ პატარა ტანის და ფიზიკურად სუსტ ნიკოლას, ამას მისი ემიგრანტ-ებრაელებსაც უმატებდნენ მორალისტო პატარა ხულივანები და სარკოზის ფსიქოლოგიური პორტრეტიც ასეთ მძიმე გარემოში ფალობდებოდა.

საკმაოდ მძიმე ბავშვობამ, უმამობამ და არაფრანგულმა წარმომობამ მომავალ პრეზიდენტში არასრულფასოვნების კომპლექსი წარმოიშვა („გოლიათური ადნაგობის“ გარდა, ამ მიზეზის გამოც, ის ძალზე ჰავს რუსეთის პრემიერ-მინისტრ ვლადიმერ პუტინის), რასაც ითავად სარკოზიც არ ძალუჯს.

ნიკოლამ 1978 წელს დაასრულა პარიზის პოლიტიკურ მეცნიერებათა ინსტიტუტი და ადვოკატის პრაქტიკა დაიწყო. სტუდენტობის წლებში ვეჯილუბის ძალაშიაში მუშაობდა კურიერად და ასე შოულობდა სწავლის ფულს.

უნდა ითქვას, რომ სუპერენერგიულმა სარკოზიმ ძალზე სწრაფად მიადწინა წარმატებას პოლიტიკურ არენაზე. 1976 წელს ჟაკ შირაკის მიერ დაარსებული „ახალგაზრდა გოლისტთა“ პარტიის წევრი გახდა.

1982 წელს, 28 წლისა პარიზის გარეუბნის, ნეი-სიურ-სენის შერი ხდება. ამ პოსტზე მან 19 წელი(!) დაჟყო. ნიკოლა ახალგაზრდობიდანვე საფრანგეთის მო-

მავალი პრეზიდენტის ჟაკ შირაკის გუნდის წევრი გახდა და მომავალში „ემშაკი ჟაკის“ დახმარება და პროტექცია არ მოკლებია. თუმცა მათი ურთიერთობა მთლად უღრუბლო არ ყოფილა და თანდათან ამკარა დაპირისპირებაში გადაიზარდა. თუმცა ფაქტია, რომ 2007 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების წინ ჟაკ შირაკმა ოფიციალურად დაუჭირა მხარი სარკოზის კანდიდატურას.

შიდაპოლიტიკური ბრძოლის მორაგობა

საგარეო საფრთხეებთან შედარებით პრიორიტეტულად შიდაპოლიტიკური ბრძოლის აღიარება საფრანგეთის პოლიტიკური ელიტის ტრადიციაა. 60-იან წლებში გენერალი შარლ დე გოლ საფრანგეთის სუვერენიტეტის პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების დევნაში აცდიდა სიქას, ამ დროს კი მთელ ქვეყანაში გალაღებულად მოქმედებდნენ კა-გა-ბე და გე-ურ-უ.

ათი წლის შემდეგ პრეზიდენტ ფისკარ დესტენის დეკლარებთა საფრანგეთის კონტრდაზვერვა სოციალისტების ლიდერ ფრანსუა მიტერანზე აგროვდა კომპრომატებს, საბჭოთა დაზვერვა კი კვლავ განაგრძობდა საქმიანობას საფრანგეთის ტერიტორიაზე. მიტერანისა და ჟაკ შირაკის დაპირისპირება ხშირად ცალკე საუბრის თემაა. 1995 წელს პრეზიდენტად არჩეულმა შირაკმაც უმაღ-

მოქმედა ვაშუშები მტერ-მოყვარეს. სპეცსამსახურების ოპერატიულ-აგენტურულად დამუშავების ობიექტი ნიკოლა სარკოზიც მალევე გახდა.

ნიკოლა სარკოზზე კომპრომატების ძიება ვერ კიდევ დაიწყო შირაკის პრეზიდენტობის დროს დაიწყო. სარკოზი ახალგაზრდობიდანვე გამოირჩეოდა პოლიტიკოსისთვის (შეიძლება ისიც დაუკარგებოდეს - ფრანგი პოლიტიკოსისათვის) აუცილებელი თვისებებით და, ალბათ, ამიტომაც თავიდანვე ყველასთვის საშუალო კონკურენტი იყო.

ჟაკ შირაკს სურდა მის შემდეგ საფრანგეთის პრეზიდენტად ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი დომინიკ დელ პოუზი იქონიდა და ამიტომაც სარკოზის ჩამოცილება კომპრომატებით გადაწყვიტეს.

ირაკვეა, რომ ჟაკ შირაკმა სრულიად საიდუმლო დავალება პირადად მისცა გენერალური დაზვერვის დირექტორ ფ ბერტრანს. სარკოზის ყველა შეტევა (მოხელეაუღ იმისა, პოლიტიკური და სამსახურებრივი იქნებოდა თუ პირადი) უმაღლეს ხელზე ცნობილი შირაკისთვის. საფრანგეთის დღევანდელ პრეზიდენტს არა მარტო უთავითავე აღიქვამდნენ და ფრულად უსმენდნენ, არამედ მის კანდიდატურა და სიყვარულს მალულად ჩხრეკდნენ.

შეიძლება საფრანგეთის ხელისუფლებაში მნიშვნელობით მეთორე — შინაგან საქმეთა მინისტრის პოსტზე დანიშვნის შემდეგ აღმოაჩინა სარკოზიმ, რომ მისი ცხოვრება და პოლიტიკური მოღვაწეობა (ამურული თვითდასაყვამი, პოლიტიკური გარიგებები თუ სხვა რამ) გულმოდგინედ აღინუსხებოდა მის უწყებაში. ამიტომაც იყო, რომ მინისტრად დანიშნვისთანავე ფ ბერტრანი სასწრაფოდ დაითხოვა სამსახურიდან. მას კი პირადი ჩანაწერები ჰქონია. ახლა კაცმა არ იცის, ვის ხელთა ეს ვიდეო და აუდიოჩანაწერები თუ აგენტურული ცნობების ახლები.

სად იყო და თვის სარკოზზე შეკრებილი კომპრომატები და ვის შეეძლო მათი ხელში ჩაგდება? დადასტურებით რაიმეს მტკიცება ძალზე რთულია, თუმცა საფრანგეთის პრეზიდენტის საგარეო-პოლიტიკური კურსის რადიკალური ცვლილება საჩვენა.

რატომ გადავიდა ნიკოლა სარკოზი პრორუსულ პოზიციასზე ?

კითხვამ, თუ რომელი ქვეყნის სპეცსამსახურს შეიძლება ჩაერინოდა ხელში კომპრომატები, საკმარისი ლოკუსი, თუმცა არაპირდაპირ პასუხის სულ ახლახან გამოქვეყნებული „ვიკი-

ლიქსის“ მორიგი საიდუმლო დოკუმენტები იძლევა.

ირაკვეა, რომ 2008 წლის ომის დროს და მის შემდეგ საფრანგეთი და გერმანია ვეროკავშირში რუსეთის ინტერესებს ლიბერტდნენ.

„ვიკილიქსმა“ 2008 წლის ნოემბერში სტოკჰოლმში აშშ-ის ადმინისტრაციის წარმომადგენელ რობერტ სილვერმენსა და შვედ დიპლომატ იოან ფრისელს შორის საუბრის ჩანაწერი გაავრცელა.

შვედი დიპლომატის თქმით „საფრანგეთმა შეუფიქრობა პოლიტიკური დაარწმუნა, ვეროკავშირის მიერ რუსეთისთვის სანქციების დაწესების საკითხში პოზიციები შექმნისუბუნებინათ. საფრანგეთი „აღმოსავლური პარტნიორობის“ პროგრამის გაყვითი იმუქრებოდა, თუ შვედეთი და სხვა ქვეყნები რუსეთ-ვეროკავშირს შორის მოლაპარაკებების განახლება შეაფერებდნენ და დათვნიებით მოითხოვდა, მოსკოვიან საქმე ისე დაეჭირათ, თითქოს არაფერი მოხდარა“.

ამ საიდუმლო დოკუმენტებიდან ირაკვეა, რომ მაშინ, როცა აშშ და დიდი ბრიტანეთი დათვნიებით აყენებდნენ საკითხს, რომ აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი საქართველოს განუყოფელი ნაწილებია და რუსული არმია იქიდან უნდა გავიდეს, საფრანგეთი, გერმანია და იტა-

ლია უკვე 2008 წლის შემოდგომაზე ფრულად რუსეთის ინტერესებს იცავდნენ.

საქართველოში სარკოზის პოპულარობა განსაკუთრებით 2008 წლის აგვისტო-სექტემბერში გაიზარდა, როდესაც ის რუსეთის მოქმედებებს საჯაროდ დასაჯდა აკრიტიკებდა და ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებების შესრულებას მოითხოვდა. თუმცა ეს საიდუმლო დოკუმენტები, ასევე რუსეთისთვის „მისტრალის“ მივიდვის ფაქტი, სარკოზის პრორუსულ პოლიტიკაზე გადასვლას ამტკიცებს.

50-90-იან წლებში ამგვარ რადიკალურ ცვლილებებს საფრანგეთში მოქმედ საბჭოთა აგენტურა დაუკავშირებდნენ და მართალიც იქნებოდნენ, რადგან იმ პერიოდში საბჭოთა სპეცსამსახურებს საფრანგეთის საზოგადოების ყველა ფენაში ჰყავდა დასაყრდენი. მხელია დაჯერება, რომ ამ შემთხვევაშიც ანალოგიურ შემთხვევისთან გვაქვს საქმე.

დღევანდელი სარკოზის შემდგომ მოქმედებებს რუსული აგრესიის აღკვეთისა და ქართული მიწების დაბრუნების საქმეში და საბოლოო დასკვნაც მაშინ გვაკეთობთ.

ბენის ალავაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადაამდარი პოლკოვნიკი

საფრანგეთის პრეზიდენტსა და რუსეთის პრემიერ-მინისტრს კარგი ურთიერთობა აქვთ

რადიაციული საფრთხე და როგორ დავიხსნათ მისგან თავი?!

კაკასია, კრძიდ კი სამხრეთ კაკასია, სეისურად აქტიურ რეგიონებს მიეკუთვნება. ეს გარემოება გეგაგაღებულებს დიდი უნარდღება დეუფოთოთ შესაძლო მაციონსტრების შედგების ლიკვიდაციისათვის შხადებას. მით უმეტეს, რომ წყნის რეგიონს მაციონსტრების გარემოც საფრთხეს უქმნის სომხეთის ატომური ელექტროსადგური. მოგვსტენებათ რა შედეგებია გამოიწვია წერონიბლის ატომური ელექტროსადგურის ავარიამ. მაციონსტრის შემთხვევაში კი სომხეთის ატომური ელექტროსადგური შესაძლოა მთელი რეგიონისათვის დიდ პრობლემად იქცეს. ამის დამადასტურებელია მოვლენები, რომლებიც განვითარდა ატომურ ელექტროსადგურებზე აბაიონამი მომხდარი მაციონსტრის შედეგად. მოხუცდავად აბაიონის მოქალაქეთა ორგანიზებულობისა და მხგვის კატაკლიზმების შედეგების ლიკვიდაციისათვის შხაობისა, იქ დღებზე ვერ ზერხდება სიტუაციის ნორმალისება.

ყურადსაღებია ის გარემოებაც, რომ წერონიბლის ატომური ელექტროსადგურის ავარიულ ბლოკზე არსებული სარკოფაგი თავის ფუნქციას ვეღარ ასრულებს და უახლოეს 2-3 წელში პროცესები შეიძლება უპართივი გახდეს. ეს კი რადიაციული დაბინძურების საფრთხეს უქმნის როგორც ყვრბაის ბეერ სახელმწიფოს, ასევე საქართველოსაც.

მისათვის, რომ ატომურ ელექტროსადგურებზე ავარიის შედეგების ლიკვიდაცია და მოსახლეობის მაქსიმალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა შეეძლოს, აუცილებელია ქვეყანაში მთელი რიგი დონისიხების გატარება. 9-10 წლის წინ

საქართველოს პრეზიდენტის მაშინდელმა მთავარმა სამხედრო ინსპექტორმა (რომლის უფროსიც მე გახლდით) შეამძინა საქართველოში მაშინ არსებული მოქალაქეთა თვითსაფრთხისა და მოქალაქეთა ინფორმაციული და კოლექტიური დაცვის საშუალებების მდგომარეობა. დადინდა, რომ ინფორმაციული დაცვის საშუალებათა უდიდესი ნაწილი ან აღარ არსებობდა, ან გამოუსადეგარი იყო (ექსპლუატაციის ვადის გასვლისა და შინახვის პირობების დარღვევის გამო). მოქალაქეთა თვითსაფრთხის ნაწილი გაბარცულია და მწეობრიდან გამოსული იყო, ნაწილი კი მაშინ მოქმედი კანონმდებლობის უხეში დარღვევით განხისებული იყო კვრთ პირებსა და ორგანიზაციებზე. იმ პერიოდში თითზე ჩამოსათეული იყო მოქალაქეთა თვითსაფრთხე, რომლებსაც თვითნებ დანშნულებს შესრულება შეეძლოთ (შეკვებისა და ზურათ-სანოვაგის მარაგების შექმნის შემთხვევაში).

ცხადია, მაშინ არავის უდგია არსებული მდგომარეობის გამოსწორება.

დღეს მდგომარეობა დიდად არ განსხვავდება ათი წლის წინანდლისაგან.

საქართველოს მოსახლეობის ინტერესებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია კორიუნული უსაფრთხოების კონცეფციის ახალ რედაქციამო ერთ-ერთ საფრთხედ ჩამოყალიბდეს სომხეთის ტერიტორიაზე მოქმედი ატომური ელექტროსადგურის არსებობა და ამის საფუძველზე განისხვავროს გასტარებულ დონისიხებათა ჩამონათვალი. ჩამოყალიბდეს (ან დაევალოს არსებულს) სტრუქტურა, რომელიც ექსტრემალურ სიტუაციამო ორგანიზებს

გუწვეს აუცილებელი დონისიხების გატარება მოსახლეობის დაცვისა და ტერიტორიების დაბინძურების ლიკვიდაციის მიზნით.

ეს კი საკმოდ რთული ამოცანაა: უნდ ვიცოლოდ სად, რამდენი, რა ზომის და ტიპის მოქალაქეთა ინფორმაციული დაცვის საშუალებებია (რეხიარტორი, აირწინად და სხვა) აუცილებელი; ორგანიზება უნდა გაუკოდეს მათ შესყიდვას, შემობრებასა და გამოყენებას; მოსახლეობისათვის უნდა ჩატარდეს შეცადინებობები, რათა ვეცოდ იცოდეს, ექსტრემალურ სიტუაციამო როგორ მოიქცეს (წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოსალოდნელია უპართივი პროცესები) უნდა შეიქმნას საკვები პროდუქტებისა და სასმელი წყლის მარაგები და განისხვავროს მათი შინახვისა და გამოყენების წესი შესასწავლია, რა ტიპის და რაოდენობის დეზაქტაციის საშუალებებია აუცილებელი, საიდან შეიძლება მათი შესობრება და რომელ სტრუქტურულ დეფიციტებთან მათი გამოყენება; შესასყიდა დონისიხტრები (სხვადასხვა სახეობის) და სხვა.

საერთაშორისო თანამეობრობისათვის ერთად გასტარებელია დონისიხტრები სომხეთის ატომური ელექტროსადგურის მუშაობის შექმრების მიზნითაც.

ქვეყნის ტერიტორიაზე რადიაციული ექსტრემების უარყოფითი შედეგების ლიკვიდაციის საქმეში დიდი როლი დეუკისრება ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებს აქედან გამომდინარე, აუცილებელია მათი სათანადო მომზადება და აღჭურვა, შესაბამისი მარაგების შექმნა.

გივი თვარაძე
გენერალ-მაიორი,
გენშტაბის ვიცე-პრეზიდენტი

ქ. შვენიტორან განათსეული სომხური ატომური ელექტროსადგური თბილისიდან ხუდ რადიცი 177 კმ-შია

გონივრულ რეჟიმ ბრძოლაში

„არ არსებობს პოზიცია, რომლის შემოღაც შეუძლებელია“

**პრუსიელი გენერალი
ფრიდრიხ ვილჰელმ ფონ ბიულოვი
(1755-1816 წწ.)**

XXI საუკუნის საბრძოლო სერცხეში, სადაც ვარების შეტვის ტემპი მნიშვნელოვნად გაზრდილი, ხოლო მოქმედება უფრო მასშტაბური და გაბედული, დამოუკიდებლად მოქმედი საბრძოლო ელემენტების როლი საერთო-სავარისო ბრძოლაში გაცილებით გაიზარდა. თანამედროვე საცეცხლე დაზიანების სისტემების გამოყენება საშუალებას იძლევა აბრძოლო მისი თვალთვალის ტექნიკური საშუალებები, რაც ქმნის ხელსაყრელ პირობებს მისი თვალდაცვის გარღვევისთვის. ამასთან, შეტევებში მყოფი ძალების წარმატება მნიშვნელოვნად დამოკიდებული იქნება სწორედ ამ საცეცხლე დარტყმების ეფექტურ და დროულ გამოყენებაზე. ამ შემთხვევაში გადამწყვეტი როლი ენიჭება საბრძოლო წყობის ისეთ ელემენტებს, როგორცაა მიწინავე რაზმები.

მიწინავე რაზმის ცნება დასავლეთის უმეტესი ქვეყნის სამხედრო წესდებებში არ გვხვდება და მისი ფუნქციები ნაწილობრივ გადანიჭილებული აქვთ „სარეილი“ დანაყოფებს, აფნგარდებსა თუ ტაქტიკურ აეროშობილურ დესანტებს, თუმცა მიმანია, რომ ისინი სრულად და ერთდროულად ვერ შეძლებენ ამ ამოცანათა სპექტრის მოცაკას, რომლის გადამწყვეტაც შეუძლია მიწინავე რაზმს საქართველოს ომის თეატრში, მთიანი რელიეფისთვის დამახასიათებელი კერული თვალდაცვისა და შეტვის ცალკეული მიმართულებების პირობებში. შესაბამისად მიზანშეწონილად მიმანია წინამდებარე სტატიაში განხილულ იქნეს მიწინავე რაზმების როლი, ფუნქციები და ამოცანები თანამედროვე ბრძოლის ველ-

ზე, რა პირობებში შეუძლიათ მათ მოქმედება, მათი გამოყენების, მოზადების, შემადგენლობის თავისებურებები ქართულ შეიარაღებული ძალების განვითარებისა და საორგანიზაციო-სტრუქტურის კრილიში.

მიწინავე რაზმი წარმოადგენს გადამეტრულ ჯ/სატანკო, მექანიზებულ ან ქვეით ნაწილს (ქვედანაყოფს) გამოყოფილ ბრძოლის დროს დამოუკიდებელი მოქმედებისთვის. შეტევებში განკუთვნილია მიწინააღმდეგის დაცვის სიღრმეში სწრაფი შეღწევისთვის, მისი მნიშვნელოვანი ობიექტების (ხლდევების) ხელში ჩაგდებასა და შენარჩუნებისთვის, მიწინააღმდეგის დადგენებისთვის, სვლიდან დაბრკოლების ფორსირებისთვის და სხვ. დაცვაში – უსრუწველყოფის ხოლში მოქმედებისთვის. ასევე შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მარშის დროს შემხვედრი ბრძოლის ალბათობის პირობებში. სარეილი რაზმისგან განსხვავებით, მიწინავე რაზმი არ ბრუნდება მთავარი ძალების განლაგებაში საბრძოლო ამოცანის შესრულების შემდეგ, ხოლო უპიარდიდან განსხვავებით არ მოქმედებს მთავარ ძალებთან ერთად.

არსებული რეალიტიდან გამომდინარე, ქართულ შეიარაღებულ ძალებს იშვიათად შეეძლებათ გარეშობა, სადაც საშუალება მიეცემათ მნიშვნელოვანი რაოდენობით-ტექნიკური უპირატესობა მოიპოონ ძირითად მიწინააღმდეგესთან შედარებით აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭირო მიმართულებებზე ძალე-

მისა და საშუალებების გონიერი ეკონომიით უნდა მოხერხდეს გადამწყვეტ წერტილსა და დროში ძალების სწრაფი კონცენტრირება და დარტყმის მიყენება იქ, სადაც მოწინააღმდეგე ამას ყველაზე ნაკლებად ელოდება. მოწინააღმდეგის დამარცხებისთვის აბსოლუტურად არაა საჭირო მისი მთელი ძალების განადგურება. უმეტეს შემთხვევაში, წარმატების მიღწევა სწრაფად და შედარებით მცირე დანაკარგით შესაძლებელია მტრის წინააღმდეგობის ნების დათრგუნვითა და მისი ძალების ბრძოლსუნარიანობის დაქვეითებით მასზე, სწორედ შოკური ზემოქმედებით.

მოლიდონლობა, ძალისხმევით საჭირო დროსა და სივრცეში კონცენტრირება, სწრაფი მოქმედება, მებრძოდ მხარეს აძლევს მთავარ უპირატესობას – ინიციატივას. მისი მთავრებისა და შენარჩუნებისთვის აუცილებელია საკუთარი ამოცანის ღრმა ცოდნა, დამოუკიდებელი მოქმედებისთვის მზაობა, მოწინააღმდეგის მუდმივი დასწრება საბრძოლო მოქმედებაში, გადწყვეტილების მიღებასა თუ პოზიციების დაკავებაში.

წინა ომებისგან განსხვავებით როდესაც შეტევითი ნაწილებისა და ქვედანაყოფების დამოუკიდებელი საბრძოლო მოქმედებები ჩვეულებრივ წარმოებს მოწინააღმდეგის დაცვის ტაქტიკურ ზონაში, თანამედროვე ომების მაგალითები ადასტურებს დანაყოფის მეტ დამოუკიდებლობას როგორც შეტევაში, ასევე დაცვაში და სწორედ აქ იკვეთება მოწინავე რაზმის გაზრდილი როლი საბრძოლო ველზე.

მოწინავე რაზმების საბრძოლო ამოცანები გამოშინარულობს ფარების საერთო ამოცანებიდან, შეტევისას კი გულისხმობს მოწინააღმდეგის გარკვეული ძალებისთვის ზიანის მიყენებასა და განსახლებული ფაზური ზღუდის (ობიექტის) დაკავებას დანაშნული დროისთვის. აღნიშნული ამოცანის სიღრმე, მეთოდები, ვადები დამოკიდებული უნდა იყოს მოწინააღმდეგის კონკრეტულ საბრძოლო წყობასა და მის საყარაულო მოქმედებაზე.

როული რელიეფის პირობებში მოწინააღმდეგის დაცვის სისტემაში არსებული პოზიციათაშორის გაზრდილი დისტანციები, მათ განლაგებაში საცეცხლე ზემოქმედების შედეგად გაჩენილი „ბზარები“ მოწინავე რაზმებს უქმნიან ხელშემწყობ პირობებს სწრაფად და გადამწყვეტილი მოქმედებისთვის, სწრაფი მანევრების განხორციელებისთვის. ამ შემთხვევაში არა მარტო იზრდება ამოცანის

სიღრმე და მათი დაცილება ძირითად ძალებისგან, არამედ მნიშვნელოვად იცვლება ამოცანის შინაარსიც. ვერძოდ, თუკი მოწინააღმდეგის სისტემა მოიცავს უზრუნველყოფის ზონას, მოწინავე რაზმის ამოცანა იქნება მისი გადნახტვა, ძირითად თავდაცვის ზღუდეზე გასვლა, მნიშვნელოვანი მონაკვეთების (ობიექტების) დაკავება და მთავარი ძალებისთვის ხელშემწყობი პირობების შექმნა სწრაფი გადაადგილების, ვაშლისა და დარტყმის განსახორციელებლად. მოწინააღმდეგის დაცვის სიღრმეში ბრძოლის განვითარების ფაზაში მოწინავე რაზმს შეიძლება ამოცანად დაეახლოს მოწინააღმდეგისთვის დასწრება ხელსაყრელ ზღუდეზე გასვლაში ან მნიშვნელოვანი რაიონის დაკავება, რითაც ხელი უნდა შეუწყოს ძირითად ძალების წარმატებას. მოწინავე რაზმს ამოცანად ასევე შეიძლება დაეხსნას მოწინააღმდეგის ზურგში გასვლა,

მნიშვნელოვანი მიმართულებების გადაკეტვა და მოწინააღმდეგის რეზერვების მთავარ ძალებთან შეერთების არდაშვება.

ძალზე ეფექტურია მოწინავე რაზმების გამოყენება მოწინააღმდეგის დაღუგნებას. ამ შემთხვევაში მათ ამოცანად განესახლებრებათ პარალელური მიმართულებებიდან სწრაფი გადაადგილობით დაღუგურთ უკანდასხტვი გზები, დაასწრონ ხელსაყრელ ზღუდეზე გასვლა, დაიკაონ მნიშვნელოვანი რაიონები (ობიექტები) და ხელი შეუწყონ ძირითადი ძალების მიერ მოწინააღმდეგისთვის ალების შემორტყმასა და განადგურებას. შეუნერვი დაბრკოლების (წყლანი, მშრალი) ფორსირების დროს მოწინავე რაზმები იღებენ დეკლუბას, დაიკაონ ხიდები, გადასასვლელები, პლაცდარბები და დაიცვან ისინი მთავარი ძალების მოსვლამდე. მთებში მოქმედებისას მათი უმთავრესი ამოცანა ხდება უღელტეხი-

მალე! ჟურნალი „ისტორიანი“ ნაბრძოლიდ გავით!

ვაჟა დროის საპოთასო ისტორიული კრიზისი. სრული ვერსია 8 ნაწილად

შემხვეპული საპოთასო ცანფურის შიარ ამოვავალი მოწინავეთაბით

ტომი II **კონსტანტინე გამსახურლია**

კაიით **არბაშენებერი** **ტომი 2**

„ისტორიანის“ ყოველ ნომერთან ერთად, თვეში ერთხელ შეძლებთ შეიძინოთ „დავით აღმაშენებლის“ თითო ნაწილი (წიგნის ფასი 3 ლარი)

ლებს, დეფიციტს, გასასვლელების დაკეობა და შენარჩუნება.

მოწინავე რაზმის საბრძოლო ამოცანის ხასიათს და სიღრმეზე დიდ გეგმუნას ახდენს ადგილმდებარეობა და შესაძლო მოქმედების მიმართულება. ღია, განვითარებული საგზაო ინფრასტრუქტურის პირობებში მოწინავე რაზმებს შეუძლიათ გადაადგილდნენ მაღალი ტემპით ამ დროს ამოცანის სიღრმეზე გაზრდილია. როელი რელიეფის შემთხვევაში საჭირო ხდება მოწინავე რაზმის შემადგენლობის გაძლიერება დაბრკოლებების გადალახვის საშუალებებით ამ შემთხვევაში მცირდება ამოცანის სიღრმე, თუცა ეს იწვევს უპრობლემოდ მიმდინარეობის მიმართულებას.

მოწინავე რაზმის წარმატების საწინდარი მისი შემადგენლობის სწორი და ოპტიმალური შერჩევაა. ის უნდა შეთანხმდეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევისთვის მორგებულ ფართო მანუვრის, სწრაფ გადაადგილებას, საკმარის საცდელ და დარტყმით ძალას. ერთი მხრე უნდა იყოს საკმარისად ძლიერი და დამოუკიდებელი, მეორე მხრე – მანევრირებადი და მოქნილი, რათა თავისუფლად შეძლოს წინააღმდეგობის ძლიერი ვიწროების შემოღობვა, მონიშნულ ზღვრებზე სწრაფად გასვლა, დაკეობა და შენარჩუნება მთავარი ძალების მოხსნაზე.

მოწინავე რაზმისთვის ბრძოლაში ყველაზე დაძაბული მომენტი დგება საბრძოლო ამოცანის ბოლო ფაზაში, როდესაც საკუთარი ძალები ვერ არ მოახლოებულან, ხოლო მოწინააღმდეგე მთელი ძალით იწყებს დაკარგული ობიექტის (ზღუდის) დასაბრუნებლად კონტრშეტევას. ამდენად, მოწინავე რაზმის შემადგენლობის განსაზღვრისას მეთაურებმა უნდა გაითვალისწინონ სწორედ ამ მომენტისთვის მისი მაქსიმალურად დამოუკიდებლად მოქმედების შესაძლებლობები.

1992 წლის 31 აგვისტოს ღამით დაიწყო ფართომასშტაბიანი შეტევი მდ. ვეხისთვის ფორსირებით და ვერის ზღუდვით გასვლით შეტევები მოხილული ძალებიდან გამოიყო მოწინავე რაზმი გამაღვირვებელი ოცნების შემადგენლობით, დაკომპლექტებული მოხალისე სპორტსმენებით (ძირითადად, მორაგებებით). რაზმს დაესვა ამოცანა: მდინარის მარცხენა ნაპირის გაბატონებულ სიმაღლეზე მდებარე სკოლის შენობის მოწინააღმდეგეებისგან გაქონდა, მიმდებარე ტერიტორიის დაკეობა და მიმდებარე დაწყოების მოხსნაზე და ძირითადი ძალების შეტევის წარმატებისთვის

ხელშემწყობი პირობების შექმნა. რაზმმა თითქმის უდანაკარგოდ შეძლო გეგმიის ფონებით ფორსირება და სკოლის აღება. გამთენიისას დაიწყო მტრის ჭარბი ძალების კონტრშეტევა. რაზმის პოზიციები იზომებოდა ნაღმსატყარცნებით, ავტომატური დაზვისა და რეაქტიული წყმბარსატყორცებით როგორც ხშირად ზღებოდა იმ პერიოდში, დამზარ ძალები შეუერზნდნენ და მდინარის ნაპირზე გამაგრდნენ. რაზმი მთელი დღის განმავლობაში იკვირებდა ჩრდილო-კავკასიელით გააფთრებულ იერიშებს, დაკარგ 17 მებრძოლი, პირად შემადგენლობის 95% დაჭრილი იყო, თუცა მაინც აგრძელებდა ამოცანის შესრულებას. მებრძოლები გამოვიდნენ სკოლის შენობიდან, მის გარშემო მოაწყვეს თედაცვა და არ მისცეს მოწინააღმდეგეს სიმაღლის უკან დაბრუნების საშუალება. მტერს არ დაუტოვეს დასაჭრილი და არც დაღუპული: ერთ-ერთმა მებრძოლმა – ვიჩა მაჭუარიანამ, რომელსაც თეად ჰქონდა 30-ზე მეტი ნაშხვრევი ჭრილობა (1), ცეცხლის ქვეშ, ზურვით გამოიფყანა მიმხედ დაჭრილი მეგობარი (რაც უნდა ითქვას აფხაზეთის კონფლიქტის მონაწილეებზე, მის სიმხდალეს, მეგობრის მიტოვებას, არაკაცობას ვერაინ დასწამებს!). შემდეგ... შემდეგ როგორც ყოველთვის: 2 სექტემბერს დაიღო ხელშეკრულება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ, მხარეებმა აიღეს ვალდებულება 2 კმ-ით უკან დახიათ დაკეფული პოზიციებიდან (რა თქმა უნდა, ეს პირობა მხოლოდ ქართულმა მხარემ შეასრულა) და სისხლით მოპოვებული ინიციატივა და უსაბრძოლესობა ნივლიერულ ეჭა.

ადგილი ასევე დამოკიდებულია კონკრეტულ გარემოზე. მოწინააღმდეგის დაცვის გარდევასას, მან უნდა გადაუსწროს პირველ უშელოში მოქმედ ძალებს მათ მთერ მტრის დაცვის პირველი ზოლის დაკეების შემდეგ და დაიწყოს სწრაფ გადაადგილება დაცვის სიღრმეში. ხელშემწყობი პირობების არსებობისას ის ასევე შესაძლებელია წინ გაიგზავნოს დაცვის გარდევამდეც. ბრძოლაში მე-2 უშელონის შეყვანისას, მათ წინ ასევე წარმატებით შეიძლება იმოქმედონ მოწინავე რაზმებმა მოწინააღმდეგის სიღრმეში ხელსაყრელი ზღუდვების დასაკეობლად და საშუალება მისცეს მეორე უშელონის დანაყოფებს ხელსაყრელ პირობებში გაიმართონ საბრძოლო წყობაში.

როგორც წესს, მოწინავე რაზმის საფუძველს წარმოადგენენ მექანიზებული ან სატანკო ქვედანაყოფები და ნაწილები, გაძლიერებული თვითიძაღალი საარტილერიო, საინჟინერიო-მესანგრეთა, კვატბულონის, სადაზვერეო ქვედანაყოფებით მთის, ტყვის ან ქალაქის პირობებში შესაძლებელია მოწინავე რაზმში გამოიყოს საძირ ან მსუბუქ ქვეითა დანაყოფებიც.

საქართველოს პირობებში, მოწინავე რაზმების მოქმედება ხშირ შემთხვევაში სასურველია შედროი ტერიტორიებში დასაყრდენი მოყვანილი ტაქტიკურ აერომობილებს დასაყრდენთან, რაც შეტევის შეუქრებლად გაერთიანებისა და მაღალი ტემპის შენარჩუნების საშუალებას იძლევა.

დასავლეთის ქვეყნებში მოწინავე რაზმის ფუნქციების შესასრულებლად გამოიყენება ჯუჯმანსადაზვერეო დანა-

საბრძოლო წყობაში მოწინავე რაზმის

ყოფები (ე.წ. ჯავშანსაკავალერიო ესკადრონი, პოლიკ), რომელთაც უკვე სამშატრო ორგანიზაციით აქვთ უზრუნველყოფილი ზემოთ ჩამოთვლილი შესაძლებლობები.

გარემოებიდან გამომდინარე, მჭინავე რაზმის ძალები და საშუალებები გამოიყოფა საბრძოლო წყობის სხვადასხვა ელემენტისგან, თუცა აუცილებელია შერჩეულ იქნეს ყველაზე ბრძოლისუნარიანი ქვედანაყოფი ან ნაწილი, ვინაიდან მოქმედება იწარმოებს ურთულეს პირობებში მთავარი ძალებისგან მწყვეტით შორეუ ემულიონისგან გამოყოფილი მჭინავე რაზმი არ იქნება ბრძოლაში ჩაბმული საწყის ეტაპზე და შესაბამისად, არ დაკარგავს დროს გადაჯგუფებაზე, ასევე არ განიცდის დანაკარგს, არის დასვენებული და მზადყოფნაშია ნებისმიერ მონაკვეთსა და ნებისმიერ მზარში გარღვევისთვის. პირველი ემულიონიდან შესაძლებელია მჭინავე რაზმის გამოყოფა განსაზღვრულ შემთხვევებში, თუცა ეს უნდა მოხდეს არაპრიორიტეტულ მართებულებაზე მოქმედ ძალებიდან. ნებისმიერ შემთხვევაში დაუსმებელია შპბ-ლონური სქემებით მოქმედება.

მჭინავე რაზმის გაძლიერების ძალები სასურველია მოზიდულ იქნეს არა მიკუთვნილი, არამედ სამშატრო ქვედანაყოფებიდან, ვინაიდან მჭინავე რაზმს ერთიანი შემადგენლობით შესაძლებელია მოუხდეს იზოლირებულად მოქმედება ხანგრძლივი დროით, ხოლო

მიკუთვნილი ძალები საბრძოლო მოქმედების პერიოდში საჭირო გახდეს სხვა მიმართულებებზე. ასევე, არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ წარმატებისთვის აუცილებელია მჭინავე რაზმის შეთანწყობა, რაც მიიღწევა მხოლოდ ხანგრძლივი დროით ვერად მოქმედებისათვის და წერინით.

მჭინავე რაზმის გაძლიერებისთვის საარტილერიო ქვედანაყოფები გამოიყოფა მთავარი ძალების არტილერიიდან, ისევე როგორც საინჟინერო-შესანგრევეთა და სადაზვერუო დანაყოფები.

მოუხდელია იმისა, რომ როგორც წესი, მჭინავე რაზმი გამოიყოფა შეტყვასა და შემხვედრი ბრძოლის დროს, ის დაცვაშიც შესაძლებელია ეფექტურად იქნეს გამოყენებული, კერძოდ, მათ შუქლითაა წარმატებით იმოქმედონ საბრძოლო უზრუნველყოფის ზოლში (უსაფრთხოების რაიონში) ამოცანით, დაიცავს ხელსაყრელი ზღუდეები, მისასვლელია და ამ გზით, მთავარი ძალებისთვის დროის მიკვამ თუ დაცვის სისტემის სრულად ორგანიზებისა და გაძლიერებისთვის.

მჭინავე რაზმი შექმნიებული (სატანკო) ან ქვეითი საბატალიონო ტაქტიკური ჯგუფის შემადგენლობით, გაძლიერებული საარტილერიო და სხვა საბრძოლო უზრუნველყოფის ქვედანაყოფებით, წარმოადგენს ძალას, რომელსაც აქვს მოკლე ვადებში უზრუნველყოფის ზოლში (უსაფრთხოების რაიონში) მდგრადი დაცვის ორგანიზების უნარი,

მჭინავე რაზმის შეტყვის ტენზია დაქვეითებისა და ზარალის მიყენების მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები.

სამხედრო ხელოვნებაში აუცილებელია პირობად ითვლებას დაცვის აქტიურობა, შესაბამისად, ხშირად იმ მონხით, რომ აბილუო მჭინავე რაზმს მიეძღვნება ბრძოლა შეს მერ შერჩეულ ტერიტორიასა და გარემოებაში, საჭირო ხდება მოკლე შეტყვითი ქმედებით მნიშვნელოვანი გასასვლელისა თუ სიმაღლების დაკავება, რითაც მჭინავე რაზმს იძლევა დამატებითი ხელბა გამალის თვისი საბრძოლო წყობა, დაეკავებოდეს ადრე გამოამდგენის მთავარი დარტყმის მიმართულება, დაკარგოს შეტყვის ტენზია და იმპულსი.

1941 წელს მოსკოვის მისაღვომებთან ბრძოლებში მჭინავე რაზმში გამოყოფილ იქნა პოლილესის ქვეითთა სასწავლებლის კურსანტთა ორი ასეული და ტრინავე რაზმში შემულ მჭინავე რაზმის 60 კმ-ით დაშორებით მოუხდელია გერმანელთა ჭარბი და გამოცდილი ძალების, მჭინავე რაზმში შემულ მჭინავე რაზმის 4 დივიზიონი შეკავება, საბრძოლო წყობაში გამლის იტყვება და ამით შეტყვის ტენზიის დაგდება. ამან საშუალება მისცა ბრძოლად ძალების მოგოთ დრო, გაემტრებინათ დაცვა და ამ მიმართულებით შექმრებინათ გერმანელთა წინსვლა.

საქართველოს პირობებში მჭინავე რაზმების გამოყენების შესაძლო ფორმები მრავალფეროვანია და აქვს თავისებურებები, რაც ვერ აისახება სხვადასხვა ქვეყნის საკვლე წესდებებში. ნათლია, რომ ამ პირობებში აუცილებელია ქართული დანაყოფების საგანგებო მომზადება და მჭინავე რაზმში მოქმედებების თავისებურების შესწავლა. თანამედროვე საერთო-საჯარისო ბრძოლებში მჭინავე რაზმების ეფექტური გამოყენება საშუალებას მისცემს ქართულ შიარალუბელ ძალებს წარმატებით გადაწყვიტონ შეტყვის მაღალი ტენზიის, უწყვეტობის, ხოლო დაცვის - მდგრადობისა და აქტიურობის პრობლემები. იმედს ვიტყვებ, რომ წინამდებარე სტატია შექმნის წინა პირობას ქართულ სამხედრო სასწავლებლებსა და საკვლე მომზადების ცენტრებში მჭინავე რაზმის გამოყენების შესწავლისადმი შემოქმედებითი მადგომისა და საბრძოლო ტაქტიკური სქემებში მისი არსებობის დამყვიერებისათვის.

პსტანზ მპპანამძ, ბრიგადის გენერალი, გენშტაბის ყოფილი უფროსი

„კრაზანას“ ახალი სისოსხლა

ქვეყნის უსაფრთხოების ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი სახმელეთო, საზღვაო თუ საჰაერო საზღვრების დაცვაა. ამ უკანასკნელის შემთხვევაში, საჰაერო სფეროს კონტროლის ეფექტურობა, პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის ჯარების შეიარაღებაში მყოფი სისტემებზე დამოკიდებულია.

საჰაერო კონტროლის სპეციფიკა მშვიდობიანი და ომიანიობის პერიოდში ერთმანეთისგან განსხვავებულია.

ომის დროს პაერსაწინააღმდეგო ქვედანაყოფები ქვეყნის თავდაცვის პირველ ზღვრებს მძინარ და საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების მოქნილ გამოყენებაზე დამოკიდებული ცალკეულ შეტაკებათა თუ ზოგადერ მთელი სამხედრო კამპანიის ბედიც კა.

ჩვეულებრივ საზენიტო საშუალებები ყოველთვის გამართულია და პერიოდულად ახლდება. ისიც აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები ტვირი დირს და არც შენახვა-ექსპლუატაცია არის იათე სია-

მოუნება. ამის შესაძლებლობა კი ყველას არა აქვს.

დღეს ბვერი სახელმწიფო ახალ საზენიტო საშუალებათა შექმნას, ისევე შეიარაღებაში არსებული საზენიტო კომპლექსების მოდერნიზაციას აპჯობინებს.

პოსტსაბჭოთა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების შეიარაღებაში დიდი ადგილი საბჭოთარი წარმოების საზენიტო კომპლექსებს უკავია და მათ შორის არის თავის სახეობაში ყველაზე მრავალრიცხოვანი კომპლექსი Oca.

სავარიისო დანიშნულების ამ კომპლექსზე მუშაობა 1960 წლის 27 ოქტომბერს გამოხული დადგენილების საფუძ-

ველზე დაიწყო. დანიშნულებიდან გამომდინარე, რადიოლოკაციური სადგურები, საზენიტო რაკეტები, საწვავიგაციო, კაუმირის, ელექტრომომარაგების საშუალებები ერთი მანქანაზე უნდა განთავსებულიყო, რომელსაც იმედროულად ცურეაც უნდა შესძლებოდა. (ასეთი მანქანა თავდაპირველად ქუთაისის საავტომობილო ქარხანაში იქმნებოდა, მაგრამ შემდგომ სხვადასხვა ობიექტური და სუბიექტური მიზეზების გამო ამაზე უარი თქვა)

წლების მანძილზე კომპლექსი ბვერ ქვეყანაში გაიყდა და არაერთ კონფლიქტში მიილი მონაწილეობა.

1991 წელს ოპერაცია „უდაბნოს ქარიშხლის“ მსვლელობისას ერაყელმა „კრაზანებმა“ (კომპლექსის ქართული შესატყვისი) ამერიკული „ტომასოკის“ ტაიის ფრთისანი რაკეტის ჩამოგდებაც კი შეძლეს.

დროთა განმავლობაში კომპლექსი მომველდა. მისი ბოლო მოდიფიკაცია Oca-AKM შეიარაღებაში 1980 წელს მიიღეს, ხოლო მისი სერიული წარმოება 1991 წელს შექვდა.

განული 30 წელიწადში რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო საშუალებები მნიშვნელოვანდ შეიცვალა. კომპლექსები

მოდიფიკაცია	Oca	Oca-AK	Oca-AKM	Oca-1T	T-38 სტილტ
სამიზნის განდგურების დისტანცია, კმ	2-9	1.5-10	1.5-10	1.5-12	20
სამიზნის განდგურების სიმაღლე, კმ	0.05-5	0.025-5	0.025-5	0.025-7	0.025-10
სამიზნის მაქს. სიჩქარე, კმ/თ	420	500	500	700	900
რეაქციის ხანგრძლივობა, ფშ	26-34	27-39	27-39	-	-
რაკეტების რაოდენობა	4	6	6	6	8
შეიარაღებაში მიღების წელი	1972	1975	1980	2005	-

კომპლექსი
Oca-1T
გამოცდაზე

თანამედროვე მოთხოვნებს აღარ პასუხობენ, ხოლო ექსპლუატაციაში დარწმუნების მოდერნიზაციას ბევრი სახელმწიფო და მათ შორის ბელორუსიაც ცდილობს.

მოდერნიზაციაზე მუშაობა 2001 წელს დაიწყო და გაუმჯობესებული კომპლექსი Oca-1T (ლიტერი T კომპლექსის მოდერნიზაციით დაკავებული ფირმა Tetraedr-ის პირველი ასია) 2003 წელს მინსკის შეიარაღების საერთაშორისო გამოფენა MILEX-2003-ზე გამოჩნდა.

ახალ კომპლექსში აქტიური რაკეტის დამონების სისტემის გაუმჯობესებზე გაკეთდა. ამის ხარჯზე სიმაღლის მიხედვით სამიზნის განადგურების მანძილი 7 კმ-მდე, ხოლო დისტანციის კი 12 კმ-მდე გაიზარდა.

თუ Oca-AKM-ის შემთხვევაში რაკეტას მაქსიმალური 500 მ/წმ (1800 კმ/სთ-ში) სიჩქარით მფრენი სამიზნის განადგურება შეუძლია - ბელორუსული სივრცის ეს მაჩვენებელი 700 მ/წმ-მდე (2520 კმ/სთ-ში) არის გაზრდილი.

ნებისმიერი საზენიტო კომპლექსის სუსტი წერტილი რადიოლოკაციური სადგურია. მისი საშუალებით ხდება მოწინააღმდეგის საფრენი აპარატების აღმოჩენა, მაგრამ იმედგეროდ რადი-

ოლოკაციური სადგურის სიგნალის დაჭერა მოწინააღმდეგესაც შეუძლია, სიგნალის მიხედვით რადარის კოორდინატების დადგენაც ძალზე მარტყია.

ბელორუსულ კომპლექსს კომბინირებული ოპტიკურ-ელექტრონული სისტემა აქვს, რომლის თბოენერგეტიკული, სტრუქტურული არხი და ლაზერული მანძილში (გამოიყენება რადიოსივრების რეჟიმში სამიზნულ მანძილის გასაზომად) შედის. მათი დახმარებით სამიზნის აღმოჩენა და ცეცხლის გახსნა რადიოლოკაციური სადგურის მცირე დროით ჩართვით ან საერთოდ ჩაურთველად შეიძლება (ამ შემთხვევაში ცნობილი უნდა იყოს სამიზნის ფრენის ახმაუცი.)

Oca-1T-ს გამოცდა 2005 წელს დასრულდა. იმვე წელს არაბთა გაერთიანებულ საამიროების დედაქალაქ აბუ-დაბიში თავდაცვითი შეიარაღების მორიგ საერთაშორისო გამოფენაზე ბელორუსებმა IDEX-2011-ზე ახალი საზენიტო კომპლექსი T-38 **სტილეთ**-ი წარადგინეს. უკრაინულ-ბელორუსული სამხედრო თანამშრომლობის პირმშო ფრთო პუბლიკამ პირველად იქ იხილა.

კომპლექსი Oca-AKM-ის ბაზაზე შექმნილი, თუცა იმედგეროდ სრულიად ახალი საზენიტო საშუალებაა. ბელო-

რუსულმა Tetraedr-მა და უკრაინულმა საინჟინერო ბიუროს **ЛЧ-3**-მა მასზე მუშაობა რამდენიმე წლის წინ დაიწყო. უკრაინელი საინჟინერო ბიუროს სხვადასხვა სახის მართვადი რაკეტების შექმნით არის ცნობილი და ამ პროექტში ახალი საზენიტო რაკეტის შექმნა დაელოდა.

ახალ სადგურის კომპლექსზე გაუმჯობესდა სამიზნის სელექცია-გაცელების სისტემები. წინამორბედი მოდიფიკაციებისგან განსხვავებით, „კრაზნას“-მ ვერსიას (თუ მწარმოებლებს ინფორმაციას დეკლარება) გაეზარტვის **А03** მ-ის ტილო ექვემდებარება ზედაპირის მქონე სამიზნეების განადგურება დაბალ და ზღვრულ სიმაღლეებზე შეუძლია.

განსხვავებულია საბრძოლო მანქანის **შისიე**. **სტილეთ**-ი მისთვის თვლიანი გამწვების ქარხანაში შექმნილი **МЗКТ-6922**-ის შისიეზე გათვალისწინებული. სხვათა შორის, ანალოგიური შისია გამძვინვარებული მოდერნიზებული რუსულ საზენიტო-სარაკეტო კომპლექს **Тор-2М3**-ზე. ახლო მომავალში კი მასზე შეიძლება ახალი **Бук-М2**-იც ვახილით.

„კრაზნას“-ს სადღესიანი შისი **БАЗ-5937**-ო სერიულად წლებია აღარ მზადდება და ამის გამო „სტილეთისათვის“ ახალი შისი შეიქმნა, რომელიც ასევე სამხიანი და სასარგებლო რაკეტებით **12000** კგ-ს შეადგენს. მართალია, ის არ დამკვირვებს, მაგრამ 40 სმ-იანი ცეცხლები და კლიტენის გამძვლიობისთვის არცთუ ცუდია.

რაც შეეხება საზენიტო კომპლექსის მთავარ კომპონენტს - რაკეტა **T-382**-ს, მასზე უკრაინელი სპეციალისტები მუშაობენ. ის ორსაფეხურიანი, ბიკალიბრული სქემის მიხედვით იქმნება და რუსულ **Панцирь-1С**-ის რაკეტას ჰგავს. რაკეტა ვერ შექმნის პროცესშია და საცდელად გამოცდებში მომავალი წლისათვის იგეგმება.

შარშან ჩატარებულ გამოცდაზე „კრაზნას“-ი იმდენ გაუმჯობესებულ რაკეტა **9М33М3-1**-ს ისინი და. პირველი საცდელი გამოცდები 2010 წლის 4 ოქტომ-

საერთაუღოდ, ასეთი იქნება ვერ კიდევ შექმნის პროცესში მყოფი **სტილეთ**-ის რაკეტა. ამიტომ მისი მახასიათებლები შეიძლება შემდგომში შეიცვალოს

ტობი - საზენიტო რაკეტა T-382
სიგრძე - 3158 მმ
ფრენის საშუალო სიჩქარე - 850 მ/წმ
მაქსიმალური გადატარებითა - 25 მ
სასტარტო მასა - 116 კგ
საბრძოლო ქობინის მასა - 18 კგ
მასა სატრანსპორტო გამწვები კონტეინერით - 151 კგ
სამართო ძრავის მუშაობის ხანგრძლივობა - 20 წმ
ექსპლუატაციის ვადა - 25 წელი

ეს კომპლექსი 20-მდე ქვეყნის შეიარაღებაშია. ფოტოზე: ორი კვირის წინ დასავლეთის ავიაციის დარტყმით განადგურებული და აღმოფხვრილი ლიბიური „კრაზანა“

ბერს შედგა და ორივე რაკეტამ სამიზნე განადგურა. სამი დღის შემდეგ, განსეირნებითი სროლებისას, უკვე სამი რაკეტა გაუშვეს.

ახალი კომპლექსი, ისევე როგორც „კრაზანა“, ოთხკუთხა გამძვებს კონტინერებში ჩალაგებულ გაუქვავიესებულ მძვებს რაკეტას ატარებს.

მიმავალში შეიარაღებაში ახალი რაკეტების მიღების შემდეგ **სტილეთ-ზე** მა-

ტქნიკური მომსახურებისა (**T-385**) და საკონტროლო საგამოცდო მოძრაუ სადგურის (**T-386**) ავტომობილები.

ამჟამად კომპლექსი გამოცდის სტადიაშია. **სტილეთ-ი** ნათელი მაგალითია იმისა, თუ როგორ შეიძლება 30 წლის წინ გამოშვებული კომპლექსის მოდერნიზებით საბრძოლო-საექსპლუატაციო მახასიათებელთა გაუმჯობესება.

ბელორუსულ-უკრაინული კომპლექ-

სით აბუ-დაბიში აზერბაიჯანეც დაინტერესდა, რომლის შეიარაღებაშიც ათეულიობით „კრაზანა“. გამოიცხული არ არის, რომ აზერბაიჯანმა კომპლექსთა მოდერნიზაციის გზა ამჯობინოს, რაც მისთვის ფინანსურად უფრო მომგებიანი იქნება.

ცოტა ხნის წინ ბელორუსულმა საწარმომ აზერბაიჯანულ **C-125**-ის კომპლექსის ორ ბატარეას მოდერნიზაცია ჩაუტარა და მისი ექსპლუატაციის ვადები 15 წლით გაზარდა.

უკვე რამდენიმე წელიწადია **AK** და **AKM** მდიფიკაციების „კრაზანები“ საქართველოს შეიარაღებაშიცაა. მისი გამოყენება 2008 წელს რუსეთ-საქართველოს ომის დროსაც მოხდა. მაგრამ რამდენი რუსული თვითმფრინავის ჩამოვლება მოხერხდა მისი მეშვეობით უცნობია. სამაგიეროდ ცნობილია, რომ მინიმუმ ერთი კომპლექსი ოკუპანტებმა თან გაიყვალეს.

ისე ცუდი არ იქნებოდა, რომ „კრაზანების“ გამოქვავიესებამ ჩვენც გვეზრუნა. **ალექსანდრე ავაშიძე**

ამ ოპტიკურ-ელექტრონული სისტემის წყალობით, ბელორუსულ-უკრაინულ ქმნილებას სამიზნეების განადგურება რადიოლოკაციური სადგურის ჩართვებთან დაკავშირებულია

თი რაოდენობა 8-მდე გაიზარდა. ახალი რაკეტების კომპლექსის შესაძლებლობებს საკმარისად ვაზრდის, სამიზნის განადგურების დისტანცია 20 კმ-მდე და სიმაღლეში კი 10 კმ-მდე მოიმატებს.

ახალი კომპლექსის შექმნისას ბელორუსებმა წინამორბედი **ოსა-1T**-ზე მიღებული გამოცდილება გამოიყენეს და ოპტიკურ-ელექტრონული სისტემაც აქედან გადმოიტანეს.

საბრძოლო მანქანასთან ერთად, კომპლექსის შემადგენლობაში შედის სატრანსპორტო-დამტენი (**T-381**), ოუსტირების (**T-384** — ფალება მუშა მდგომარეობაში საბრძოლო მანქანის რადიოლოკაციური და ოპტიკური არხების მოყვანა),

საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი T-38

კავკასიური მოვლენები

ქართული პოლიციის „კობრას“ ხაველი გაითქვას და თურქული ვაჭრების ფორმებსაც ახლა აჭერადავიანი ცდას

აჭერადავიანი

● 23 მარტს ვარაზდელ შუქის ხაზზე ცხელმა შეხვედრამ წყობის დარღვევის გამო უფლის რაინდის მებრძოლების არმიის ჯარსკაცი სპორტული იარაღი აფიქს დაიკა.

● აჭერადავიან ხელა მოწერა თურქული კომანდოს 225 მძლ დღეა რის კონტრაქტის რამდენი 122 მმ-იანი რაკეტის გამოყენება დაიდავრების T-122 Sakarya-ს, 30 თურქული 155 მმ-იანი თითოეული პარაფი 36 Firina-ს და Cobra-ს ტიპის დაეცხრული ავტომობილის პირტყის შექმნის მიხმარება.

● თურქული კომანდა Roketsan-ს 122 მმ-იანი რაკეტების გამოყენება დაეცხრა T-122 Sakarya-ს არაშედეგ და მჭერადავიანი ვრთობის 197 მმ-იანი (R-107) და 122 მმ-იანი (R-122) რაკეტებს გამოყენების წარშობა ითვლიან საყვედო აქტებს. მრავალ თურქულიდან შეშობა, ხოლო სახრბოლი მტარების მებრძოლებს დაშადალება. Roketsan-ის არქივებსა, რომ გამოყენება დაიდავრების Sakarya უფრო თანამჭერო და სრულყოფილია, ვიდრე რუსული BM-21, ხოლო რაკეტების ფრენის სიზრდათა ყველა ანალიზს აქვსება.

კრიმინალის დონრების დახმარება ANAMA ახრავლებს და აუფიქსებს და საბრძოლო მასალების გადაცემა შეუძლება. ამ ტერაქტით გათვალისწინებული საქართველოსთან მოსახლერე ვაჭრარულ რაინდის საბოლოო არმიის ფიქს პოლიციურ დარჩენილი საბრძოლო მასალებისა და ნაღვებისგან გაყოფილება. „საღვლე“ სახმრეო კატისაში საბოლოო არმიის საბრძოლო მასალა უფლებით სწვრბო იყო, საყვე 891 წელს რუსებს აფიქსებას მარჩეის 4 დელ გავრცელება აფიქსებას და დღე რაინდობით სხვადასხვა სახის საბრძოლო მასალა, საარტყელარე ქერეთე საყვეთი ბოში მოშორება. პრეფიქტის წინა საბ ტერაქტ მებრძოლებში განაღვლებს დახმარება 550 ათასი აფიქსებას საბრძოლო მასალისა და ნაღვს გავრცელება შეუძლება.

● სახმრეო საბრძოლო ვრთების აღმოსტყრავის დაეცხრის არიე მამრების გრცხვებით, რუქის დასაწერეო საყვე დახმარება და ამტობი ბეჭის საყვე აფიქსებას რუსებისგან სასყვე ამარცხება, რამრეოლე სტყენაგრტების აფიქსობრტს დაეცხრის შეუცდება.

სოხებით

● 17 მარტს მებრძოლებს და სოხებით კრიმინალის ტერაქტით გაიქცადა მებრძოლები სტყენაგრტით მარცხეთე ტერაქტის 2009 წლიდან ამოღებულ

საერთაშორისო წითელი ჯვრის სტრუქტურით ვარაზდელ ტერაქტით გაიქცადა

მიმოხილვა...

და, ხოლო თეშის რაინდის მჭერების არტყრ საღვლიანი მებრძოლებს 2009 წელს აფიქსება, ახლა რჩეულ ითვლიდა. ამჟამად სოხების ტერაქტის კოდექსი კრიო მებრძოლებზე სტყენაგრტის რჩეულობა, რამდენაღე საბრძოლო დარჩენება არ სწვრბო. თეშის მჭერე მებრძოლები ტერაქტის 3 სახმრეო სახმრეო, რამდენაღე შეშობა შექმნისა გავლება სწვრბო კრიო იარაღის 5 საბრძოლო მარცხეთე წინა კო ვარის ტელეფონით 3 სახმრეო სახმრეო ტერაქტით მებრძოლებს და სტყენაგრტებ მტარებ შექმნისა გავლება.

გაიქცა

● სახმრეო სახმრეო რუქის სწვრბო გერეგულატორებზე აფიქსება გავლება, გრცხვებით, რუქის დაეცხრებას შეუცდება რჩეულობა რუსული აფიქსებას და შეშობა რაინდის აღმრტე. პრეფიქტის აღმრტელები დაეცხრს აფიქსებას რუქის, რამრეოლე აფიქსებას ტერაქტით კლასიკა, დაეცხრს კომპლექსი KOMB, სახმრეოლე დაეცხრს კომპლექსი Permina, ახლა სახმრეო-საგვარის დაეცხრს ნაღვს და სხვ რუქის განტყენებას T100-ის ტიპის, რამრეოლე აფიქსებას კომპლექსი კომპლექსი დაეცხრება დაეცხრება 2008 წლიდან ვაჭრის აღმრტე T-90A და T-90AK ტიპის ტერაქტის. BMT-3 ტიპის ქვეითი საბრძოლო ინტენტი და სხვ 2009 წელს რუქის სახმრეო ნაღვს 50-დელ ახლა საყვე ამარცხეთე შეუცხრ, მარცხეთის M1-28 და სხვადასხვა მოდიფიკაციის M1-8 ტიპის შეუცხრებურებს, აფიქსება Oy-30 ტიპის მჭერადავიანი დამაშორებს საბრძოლო თეშობის დაეცხრება.

კონკრეტული კავშირები

● 15 მარტს დაეცხრს და 18 მარტს სახმრეო სოხებით დახმარება სტყენაგრტული არმიის სტყენაგრტით მოტყენადავიანი ტერაქტის დაეცხრება.

სახის გრცხვებით ცხმრეობა რჩეულობა საყვეთი კომპლექსი T100A-ს და მჭერადავიანი მებრძოლებს დაეცხრება რუქის, მასაღე ტერაქტით შექმნის მტარების რჩეულობა უმარცხეთის

აჭერადავიანი სტყენაგრტული ხელადავიანი რუქის საყვეთი ვაჭრის საყვეთი პოლიციურის დაეცხრის

მჭერა შეუცხრებობს. სტყენაგრტის მიხმრეობების ქვედა სოხების, აფიქსებას და რაინდის რაინდის რეგულატორებს, დაეცხრს სახმრეო ტოპოგრაფიის, საყვეთი ტერაქტით და სახმრეო მოშადატის წარშობების რჩეულობა და BMT-ებურებს, ხოლო ტერაქტის და BMT-ებურებს სახმრეო სოხებით შეუცხრება. სტყენაგრტის რჩეულობა, რამრეოლე და ვაჭრის რუქის საყვეთი რჩეულობა.

● რუქის სტყენაგრტული ხელადავიანი თეშობის რჩეულობა მჭერადავიანი მჭერადავიანი „კომპლექსი“ კავშირულია (რჩეულობა რაინდის) და „კომპლექსი“ (ვაჭრების რაინდის) პოლიციურის ვრთობილი გამოყენების საყვეთის.

კონკრეტული ცხმრეობის რჩეულობა

● რუქის საყვეთი სტყენაგრტის რჩეულობის მოდიფიკაციის ვრთობა

სახმრეო სახმრეო რუქის შეუცხრ რეგულატორული ცხმრეობის შე-4 მარტს BMT-ის ტიპის რუქის დაეცხრული ვრთობის რუქის

ჩრდილო კავკასიის სამხირო რუსეთის მთავარი თავსაზანი

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N6, 2011)

ჩრდილო კავკასიის სამხირო რუსეთის მთავარი თავსაზანი

ჩრდილო კავკასიის სამხირო რუსულ და დასავლურ მასშტაბში ძალზე ხშირად განხილვება როგორც თვითაღიარებული სახელმწიფო, რაც სინამდვილეს ნაკლებად შეეფერება — არსებითად, სამხირო სწორედ ისეთი ტიპის გაერთიანებაა, როგორც „ალ-ჰაიდა“, „იქნებოლა“, „მუსლიმანი მძეპი“ და ა.შ. ანუ მისთვის დამახასიათებელია გადაწყვეტილების ცენტრალიზაცია და აღსრულების დეცენტრალიზაცია. ამასთან, სამხიროს შესვერები საზოგადოებასთან ურთიერთობისათვის ფართოდ იყენებენ ინტერნეტს, რეალურ სამყაროში კი მასშტაბისთან იშვიათად ურთიერთობენ. სხვათა შორის, ამგვარ მეთოდს ამჟამად ტერორისტული ორგანიზაციების უმრავლესობა იყენებს, რის გამოც ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტმა საუკივლო ტერმინიც კი შეიძოლო — „სახიფათო ვირტუალური პროპაგანდა“.

გაერთიანების უმაღლესი მეთაურია ემირი ემირი, ანუ „ჯიჰადის წინამძღოლი“. მას ჰყავს რამდენიმე მოადგილე („ნაიბ ალ-ამირი“), რომლებიც ჯიჰადის, უმშიროების, საინფორმაციო, იდეოლოგიურ და სხვა კომიტეტებს მეთაურობენ. ემირი ემირს ექვემდებარება შარიათის

სამართლის ნორმათა მიხედვით შექმნილი ისლამური საბჭო („მაჯლის ულ-შურა“), რომელშიც ჩრდილოკავკასიურ ჯამაათთა (მუსლიმანურ თემთა) საერო ხელმძღვანელები (ემირები) შედიან. დაუნუსტებული მონაცემებით, დღეს მთელ რეგიონში 20-მდე ჯამაათი არსებობს — „რიად უს-სალიჰინ“ და არდუნის ჯამაათი (ჩეჩენეთში), „ჯამაათ აშ-შარია“ და დერბენდის ჯამაათი (დაღესტანში), ინგუშეთის ჯამაათი (ინგუშეთსა და ჩრდილოეთ ოსეთში), ყაბარდო-ბალყარეთის (იფეგე აარმუკის) ჯამაათი, ყარაჩაის ჯამაათი, ნოღაის ჯამაათი (სტეროროპოლის მხარესა და ჩრდ. დაღესტანში), ადღელს ჯამაათი, ოსეთის ჯამაათი (იფეგე „კატაბი ალ-ხოულ“ — მოქმედებს ჩრდ. ოსეთის დასავლეთ ნაწილში) და ა.შ. ჯამაათები ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად კი მოქმედებენ, მაგრამ ემირთა ემირის ბრძანებებს ყოველი მათგანი უპირობოდ აღასრულებს.

საემიროს ცალკეულ სტრუქტურებს შეადგენს ასევე შარიათის სასამართლო (რომელსაც ყადი მეთაურობს) და „ეკ-ჰაილითი“, ანუ სახლგარეგნოების წარმომადგენლობა. როგორც წესი, მათ მეთაურებს ისლამური საბჭოს წევრთაგან ირჩევენ. ყადის ჯამაათთა სასულიერო ლიდერები — იმაებზე ექვემდებარებიან, ხოლო „ეკაილითის“ შემადგენლობაში შედიან ე.წ. „ეკვილები“, ანუ ის პირები, რომელთაც სხვა ორგანიზაციებთან ან სახლგარეგნო მყოფ თანამემამულე მუსლიმანებთან კავშირის დამყარება ეკლებათ.

საემიროს უმაღლეს მეთაურს შარიათის ნორმების სრული დაცვით ისლამური საბჭო მუდმივად ირჩევს. 2007 წლიდან დღემდე, როგორც უკვე აღინიშნა, ემირთა ემირთა ჩეჩენი დოქტორი (იფეგე დოკუ) უმაროვი, მეტსახელად — აბუ უსმანი. მან გასული წლის აგვისტოში შემკვიდრულ თვისი ერთ-ერთი ნაიბი, ეროვნებით ასევე ჩეჩენი ემირ ასლანბეგი (ასლანბეგ ვადალოვი) დაასახლა. სამხედრო, ანუ ჯიჰადის კომიტეტს ნაიბი მაგასი, იფეგე ემირ აჰმადი (აჰმად ველოვი) ხელმძღვანელობს, რომელიც პარალელურად, ასევე, ინგუშეთის ჯამაათის მეთაურიცაა. უმშიროების კომიტეტს სათავეში არდუნის ჯამაათის ემირი თარხანი (თარხან ვაზიევი) უდგას, ხოლო საინფორმაციო კომიტეტის მეთაური, დაუნუსტებული მონაცემებით, მთელად უდგურევი უნდა იყოს. შარიათის სასამართლოს გასული წლის მარტამდე ემირი სეიფუღლაჰ I (ანზორ ასტეპიროვი, წარმოშობით — ყაბარდოელი) მეთაურობდა, მისი სიკვდილის შემდეგ კი ყადი სეიფუღლაჰ II გუბდენლი (მამოყვადელი ვაჰაბოვი, ეროვნებით დარგუელი) გახდა.

ჩრდილო კავკასიის სამხიროს ყველა წერილი ვალდებულია, მხოლოდ ისლამური სახელი ატაროს და თანაც — აუცილებლად იმგვარი ფორმით, როგორც ყურანითაა დაშვებული. როგორც წესი, ესაა არაბული სახელები, რომლებიც ოთხი ძირითადი კომპონენტისგან შედგება: საკუთარი სახელი, მამის სახელი, უფროსი შვილის სახელი (თუ პირველსა

(ოლშეილიანია) და მეტსახელი. ამასთან, თითოეულ წევრს ორი და მეტი მეტსახელიც შეიძლება ჰქონდეს. ე.წ. „მეტრიკის“ სახელები და განსაკუთრებით კი გავრცობის მიმართულებით, „ას-სალაფიის“ მოძღვრების თანახმად, მუსლიმანისათვის მიუღებელი და შურაცხმყოფელია. ამგვარივლად, ყველა აქტივისტმა წევრიც აუცილებლად უნდა ატაროს. წევრობის ყველა კანდიდატი ვალდებულია, ემართა ემირს ყურანზე დაუყოცის, რომ სიცოცხლის ბოლომდე მისი ერთგული იქნება. ამ ყველაფერს საემიროს აქტივისტები ვიდლოკამერით იღებენ და შემდგომში, თუკი წევრმა ფიცი ვერაძე შეასრულა, ოფიციალურად უგზავნიან. სხვათა შორის, ეს წესი აუღანეთიდან მოდის — იქაური ღუშმანები მოღალატე თანამშემადგენლებს ხელის გასწვრივ ღვთის გმობად თვლიდნენ.

გაერთიანების აქტიურ წევრთა საერთო რაოდენობა, სხვადასხვა მონაცემებით, 100-დან 1500 კაცამდე მერყეობს. რუს ფელერალებს საემიროს აქტივისტთა ზუსტი იდენტიფიკაცია უჭირავთ, რადგან როგორც აღინიშნა, ეს უკანასკნელნი უპირატესად „ისლამური სახელებით“ არიან ცნობილი და რამდენიმე მეტსახელიც აქვთ. ასე რომ, საემიროს აქტივისტთა მოხლეობა ძალიან მწეულია, როგორც წესი, საბრძოლო დეპარტებების შესასრულებლად ისინი შუენილობით გადაიან.

ჩრდილო კავკასიის საემიროს საბრძოლო ტაქტიკა წმინდა პარტიზანულია — მებრძოლები ძირითადად ღამით, მცირერიცხოვან ჯგუფებად მოქმედებენ, თუცაღა ზოგჯერ მოწინააღმდეგეებთან მასშტაბურ დაპირისპირებასაც არ ერიდებიან. ეს ხალხი დახელოვნებულია პარტიზანული ომის სპეციფიკაში, რომელსაც „რელსების ომი“ ჰქვია და მძინააღმდეგის ინფრასტრუქტურის განადგურებას გულისხმობს. სხვათა შორის, თანამედროვე ინფრასტრუქტურას „ას-სალაფიის“ მოძღვრებაც „ემშაქის მანქანებად“ მიიჩნევს და „შოსების ომი“ რადიკალურისათვის ალაპის სადიღებულ საქმიანობად თვლის. პარტიზანული ომის ხსენებული სახეობა სწორედ ერთ-ერთ რადიკალურ-ისლამურ ქვეყანაში — აუღანეთში წარმოიშვა.

გაერთიანების იდეოლოგია, როგორც აღინიშნა, ერთ-ერთ რადიკალურ ისლამურ სწავლებას — „ას-სალაფიის“ ემყარება; შარიათიც ხსენებული სწავლების თანახმად, ანუ პირდაპირი მნიშვნელობით განიმარტება და არა ქვეტექსტურად ან ანალოგიის მოძველებით, როგორც ეს სხვა, ნაკლებად რადიკა-

ლურ ისლამურ სწავლებებშია. საემიროს მესვეურთა მტკიცებით, მრავალწონიკურ ჩრდილო კავკასიას უპირატესად რწმენა აერთიანებს, ამიტომაც ყველამ ჩრდილოკავკასიელმა ვიწრო, ერთგულ ტრადიციებზე მეტად ყურადღება ისლამურ ტრადიციებს უნდა მიაქციოს: „ჩვენ — ჭეშმარიტი მუსლიმანები — ერთმანეთს ეუკეთეს გულთა და არა ენით“, — განაცხადა ამის თობაზე ერთხელ „ემირთა ემირმა“ დოქა უმაროვა. მისევე თქმით, ყველა ის მუსლიმანი, რომელიც თანამორწმუნეთაგან რაშით — თუნდაც ენით — გამოირჩევა შეეცდება, „მურთადი“, ანუ მტრეუბა: „ჩრდილო კავკასიის ხალხებს ალაჰმა ერთი რწმენა გვებიბა და ეს იმას ნიშნავს, რომ მისწრაფებები და სურვილებიც ყველას საერთო გვაქვს, რადგანაც ისინი ღვთისაგან გამომდინარეობს. რაღა თქმა უნდა, მე ჩვენზე ვარ, მაგრამ უპირველეს ყოვლისა, მუსლიმანი ვარ და სწორედ ამით ვამაყობ!“ — თქვა უმაროვა.

საემიროს მესვეურთა შეხედულებით, ჩრდილო კავკასიის მთელი ტერიტორია თთელება ე.წ. „დარ ალ-ჰარბად“, ანუ ისეთ მიწად, რომელიც მართალია, მუსლიმანებითაა დასახლებული, მაგრამ ურწმუნოთა ხელშია. შარიათის სამართლის მიხედვით ამგვარ ტერიტორიაზე აუცილებელია ჯიჰადის წარმოება, რათა ის „დარ ას-სალამად“, ანუ შვეილიბიან მიწად იქცეს. „ას-სალაფიის“ მოძღვრების თანახმად, ნამდვილი „დარ ას-სალამი“ მხოლოდ იქაა, სადაც ცხოვრების

ვაბარდო-ბალგარეთის ჯამაათის ყოფილი ემირი სეიფულაჰი (ანზორ ასტეშიროვი)

ყველა სვეროში მხოლოდ ყურანი და შარიათი მოეშობს: „მტრები ჩვენ ბრალს გვებებენ, რომ თითქოსდა ჩრდილო კავკასიის ისლამურ რესპუბლიკად ქცევა გვინდა... სინამდვილეში „ისლამური რესპუბლიკა“ მხოლოდ თავის მოტყუებაა, ხოლო მუსლიმანმა თავი არ უნდა მოიტყუოს. ჩვენ გესურს ისე ვიცხოვროთ, როგორც ყურანი ქდავებს; იქ კი რესპუბლიკაზე სიტყვაც არაა ნათქვამი“, — აცხადებდა ჩრდილოკავკასიელ საღვთაღვთა ლედილი ბაჰაუდინ ყუბედლი ვაჯრი კიდევ 1999 წელს.

პაჰმირამი სხვა ტერორისტულ ორგანიზაციებთან, კომლიტბიშიური მხარდამხარეებთან და პროკავანდის საშუალებებით რუსული მასშედიის ცნობით, ჩრდილო კავკასიის საემიროს მესვეურებს

„ჯამაათ აშ-შარიას“ მოჯაჰედები საემიროს დროში

ჩრდილოკავკასიელი მოვარდისთავის ინტერნეტს იყენებენ

ოსამა ბინ ლადენთან და მის „ალ-კაიდასთან“ მჭიდრო კავშირი აქვს თუქმცა დასავლურ მასმედიაში ამის დამამტკიცებელი სანდო ინფორმაცია ჯერჯერობით არ გამოქვეყნებულა; უფრო სარწმუნო კი არის ფაქტი, რომ გაერთიანებას შესაძლებელია, ურთიერთობა ჰქონდეს არაბულ აღმოსავლეთში კარგად ცნობილ „მუსლიმანი მძების“ სალაფიტურ ორგანიზაციასთან, რომელიც ჯერ კიდევ 1928 წელს დაარსდა.

პოლიტიკურ მხარდაჭერას რაც შეეხება — საინტერესოა, რომ ამ ბოლო დროს რუსულ მასმედიაში ჩრდილო კავკასიის საქმისადმი სიმპათიების გამო ხშირად საყვედურობენ აზერბაიჯანული წარმომავლობის პოლიტოლოგსა და ისლამისტ ფილოსოფოსს

ანტიგლობალისტური შეხედულებებით გათქმულ ჰეიდარ ჯამალს, რომელიც უწინ „ისლამური აღორძინების პარტიის“ აქტივისტი იყო, მერე კი ერთხანს ალექსანდრ დუგინთან დაახლოვებას ცდილობდა. თუკად ჯამალი მასმედიაში მთარულ ხმებს უარყოფს, თუქცადა არ მალავს, რომ ჩრდილოკავკასიელ სალაფიტთა მოსაზრებებს (მაგალითად, სუფიზმის თაობაზე) თუკადაც თხიარებს. 2010 წლის 10 მარტს ჰეიდარ ჯამალმა ანტიკატინური ოპოზიციის ცნობილ მამარიას (საიაურით — „პუტინი უნდა წვიდეს“) მოაწერა ხელი, რამაც სამთავრობო მასმედიაში დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია. შესაბამისად, ჯამალი მიიწვევს, რომ ჩრდილო კავკასიის საქმის მოხვედრებთან კავშირში ჟურნალისტებ-

მა პირადად პრემიერ-მინისტრის დავლებით დაადანაშაულებს.

ჩრდილო კავკასიის საქმის პროპაგანდას, როგორც უკვე თქვა, ინტერნეტის საშუალებით აწარმოებს. რუსული მასმედიის მტკიცებით, გაერთიანების მთავარი ვებგვერდი „კავკასცენტრის“ სახელით ცნობილი საინფორმაციო პორტალი. იგი შეეცადა დარგისტრირებული და დაუზუსტებელი ცნობებით, მოვლადი უდუგოვი უნდა მართავდეს. 2005 წლამდე „კავკასცენტრი“ ლიტვაში იყო დარგისტრირებული, თუქცადა ამ წელს ვიწინოების საქალაქი სასამართლომ მას „სახიგათი ვირტუალური პროპაგანდის“ ბრალდებით რგისტრაცია გაუქმდა. ამჟებ დროს მოსკოვში დააკვეს ჟურნალისტი პავლე ლოუზაკი — „კავკასცენტრი“ ერთ-ერთი თანამშრომელი, „ჩუჩნეთის დამოუკიდებლობის რუსული საზოგადოების“ ხელმძღვანელი, რომელსაც ბრალად იარაღის უკანონო შენახვა დასდეს. 2006 წელს, მოსკოვშივე, ბუტურკის სასამართლომ „რელიგიური დაპირისპირების გაღვივების და ტერორისტებთან კავშირის“ ბრალდებით „კავკასცენტრის“ მთავრ ჟურნალისტს, ბორის სტომაჩინს ხუთი წელი მიუსჯავა.

დღეს ვებპორტალი „კავკასცენტრი“ ინგლისურ, რუსულ, არაბულ, უკრაინულ და თუქმცაულ ენებზე მუშაუწევლობს. მისი დევიზია „ახალი ამბები, ფაქტები; ანალიზი“. პაკერების განხორციელებულ თვადანხმავა გამოის დროდღერი ობლოკვა. „კავკასცენტრის“ მესვეურებს სოციალურ ქსელ „ფეისბუქშიც“ აქვთ თვანიით გვერდი. გარდა ამისა, ჩრდილო კავკასიის საქმის აქტივისტები ვიდეოებს „იუთუბის“ ვებგვერდზეც დებენ ხოლმე.

ჩრდილოკავკასიელი სალაფიტები მეჩეთში

ჩრდილო კავკასიის საქმის პროპაგანდას

2008 წლის მარტი — საქმის ოსმა მოვარდისთავის მოკლეს ჩრდილო ოსეთის რესპუბლიკა ალანიის ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლის რეგიონული განყოფილების ხელმძღვანელი მარკ მეცავე;

2008 წლის I-ელი ოქტომბერი — საქმის ოსმა მოვარდისთავის მისხვე მანქანაშივე ჩატხრიდეს ჩრდილო ოსეთის შს-ის სისხლის სამართლის სამმეგროს უფროსი ვიტალი ჩელიძევი და მისი ვაჟიშვილი;

2008 წლის 6 ნოემბერი — საქმის „რად უს-სალიპინის“ ჯამათის წევრმა შაჰიდმა ქალმა ვლადკავკასში

სამარშრუტო ტაქსიში თავი აიფეთქა. ტერაქტს ემსხვერპლა 12 კაცი, 20-მდე კი დაიჭრა;

2008 წლის 27 ნოემბერი — საემბროს ოსმა მოჯაკაძეებმა მოკლეს ვლადიკავკაზის მერი ვლადიმირ კარაგევი;

2009 წლის 5-6 ივნისი — საემბროს მოჯაკაძეებმა პასუხისმგებლობა აიღეს დადესტნის შინაგან საქმეთა მინისტრ ადილგერი ადილხანოვის მკვლელობაზე. ადილხანოვი 5 ივლისს, ქ. მანაშკალაში, საკუთარ სახლში სნაიპერმა მოკლა;

2009 წლის ივნისი — მოჯაკაძეებმა ინგუშეთში მოკლეს ადგილობრივი უზენაესი სასამართლოს თემჯადომარის მოადგილე აზა დაზგირევა და ყოფილი ვიცე-პრემიერი ზამირ აუშევი;

2009 წლის 22 ივლისი — საემბროს მოჯაკაძეები ინგუშეთის დედაქალაქ მაგასის გარეუბანში თავს დაესხნენ რუს-კუბლიკის პრეზიდენტ ოუნუს-ბექ ყვუროვს. იგი მძიმედ დაიჭრა, თუმცა სიკვდილს გადაურჩა;

2009 წლის 17 აგვისტო — საემბროს მოჯაკაძეებმა ინგუშეთის ქ. ნაზრანში მილიციის რაიონული განყოფილების შენობა ააფეთქეს. დაიღუპა 25, ხოლო დაიჭრა 260-ზე მეტი კაცი;

2009 წლის 27 ნოემბერი — მოჯაკაძეებმა მოსკოვი-სანქტ-პეტერბურგის ხაზზე ააფეთქეს ჩქაროსნული მატარებელი „ნევის ექსპრესი“. დოქა უმაროვმა ამ აქციაზე პასუხისმგებლობა იმავე წლის დეკემბერში აიღო;

2009 წლის დეკემბერი — საემბროს

ჩრდილო კავკასიელი ტერიორისტების მსხვერპლი საავადმყოფოში გადაპყუეთ

მოჯაკაძეებმა პასუხისმგებლობა აიღეს ოსი მღვდლის, ანტიისლამური ქადაგებებით ცნობილ დანიელ სისოვის მკვლელობაზე.

2010 წლის 31 მარტი — ინტერნეტით გავრცელდა ჩრდილო კავკასიის საემბროს უმადლესი მესვერის, დოქა უმაროვის ვიდეომიმართვა, რომელშიც „ემირთა ემირი“ აცხადებდა, რომ 29 მარტს მოსკოვის მეტროში ტერაქტი მისი მოჯაკაძეების მიერ იყო მოწყობილი. ხსენებულ ტერაქტს 40 მშვიდობიანი მოქალაქე შეეწირა, ხოლო 88 კი დაიჭრა;

2010 წლის 9 სექტემბერი — საემბროს

როს „რაიდ უს-სალიპინის“ ვაშაათის წევრმა შაჰიდმა ვლადიკავკაზის ცენტრალურ ბაზარში თავი აიფეთქა. დაიღუპა 10, დაიჭრა 15-მდე მშვიდობიანი მოქალაქე;

2011 წლის 24 იანვარი — აფეთქება მოსკოვის დომოდელოვოს აეროპორტში. დაიღუპა 38, ხოლო დაიჭრა 170-მდე კაცი. ტერაქტზე პასუხისმგებლობა დოქა უმაროვმა აიღო — ამის შესახებ მან საგანგებო ვიდეომიმართვაში განაცხადა, რომელიც „კავკასციენტრის“ ვებპორტალზე 8 თებერვალს გამოქვეყნდა.

მისივე ლაგამი

განახლებული რეზრიკა

ავტო

ავტოგანცხადებები „სიტყვა და საქმის“ ხეთმაბათის ნომერში

საზღვაო ძალები

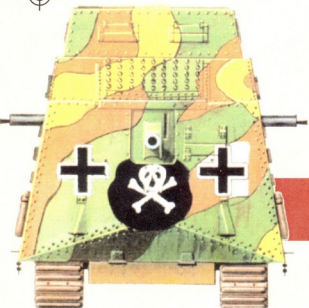
საგარეო ურთიერთობების
საგარეო პოლიტიკის
საგარეო ურთიერთობების
საგარეო ურთიერთობების

R 91
CHARLES DE GAULLE

გერმანული ჯავახანგები

ვერე ვოფლიო მოის პერიოდი

Pz Kpfw V Panther Ausf D: მასა – 43 ტ, ჯავახანი – 16-100 მმ, ეკიპაჟი – 5 კაცი, კარბურატორიანი 700 ცხ. ძალიანი ძრავა, სიჩქარე – 46 კმ/სთ-ში, ხელის მარაგი – 200 კმ, შეიარაღება – 75 მმ-იანი ქვეშეხი და 7,92 მმ-იანი 2 ტყვიამფრექვეი

1939 წლის 1-ელ სექტემბერს გერმანიის არმიის პოლონეთში შეჭრით მთლიანად დაიწყო.

ომი გერმანიამ 3190 ტანკით დაიწყო, საიდანაც 1145 – Pz Kpfw I, 1223 – Pz Kpfw II, 98 – Pz Kpfw III და 211 – Pz Kpfw IV იყო, ხოლო სატანკო პარკის დანარჩენ ნაწილს კი ნაალაფარი წებოს-ლოყაიერი ტექნიკა შეადგენდა.

სატანკო ჯარები 5 სატანკო დივიზიასა და 2 ცალკეულ სატანკო ბრიგადას აერთიანებდა. მცირე რაოდენობით ნაალაფარი ტანკებს 4 მსუბუქი (თითოეულის განკარგულებაში 86 ერთეული იყო) დივიზია ეწოდებოდა.

1939 წლის გერმანული სატანკო დივიზია შტაბით 324 ტანკს ითვლიდა. აქედან 262 მსუბუქი, ხოლო დანარჩენი საშუალო და საშუალო ტანკი იყო. გარდა ამისა, დივიზიას ჰყავდა 421 ჯავახანგანსპორტიორი და 10 ჯავახანგ-ტომობილი, ჰქონდა 36 საარტილერიო სისტემა (მექანიკური წვეთი) და 48 ტანკსაწინააღმდეგო ქვეშეხი.

პირველზე ოპერაციებში გერმანული მსუბუქი ტანკების ბევრი ნაკლი (შეიარაღება, დაჯავახნა, პატარა სელის მარაგი) გამოჩნდა, მაგრამ რიცხობრივ უპირატესობასა და განსაკუთრებით ვიაციის ეფექტურ მოქმედებებს მძინე სასურველ შედეგს მიიქონდა.

სატანკო პრობლემები ძალზე გამწვავდა 1941 წელს, როცა გერმანულ ქვედანაყოფებს კონსტრუქციულად უკეთეს საბჭოთა T-34-ებსა და KB-ებთან დაპირისპირება მოუხდათ.

საბჭოთა სატანკო სახსრები (კორპუსი-კომპარტი) ჯავახანგის შერჩეული ოპტიმალური დაზრის კუთხებით, დიდი დაბრუნის გორაკობებით, ფართო მუხლებებით) გენერალ გულერინანის ინიციატივით შექმნილი კომისიის შესწავლის საგანი გახდა.

კომისიის შემადგენლობაში შედიოდნენ ფერდინანდ პორშე, პენრის კნაიკამპი და ჯავახანგტექნიკის სხვა ცნობილი სპეციალისტები.

მამინვე დადგა მძიმე ტანკის შექმნის საჭიროება, თუმცა 20-ტონიან პერსპექტიულ ტანკზე „დაილერ-ბენცა“, „კრუპი“ და „MAN-ი“ ჯერ კიდევ 1938 წლიდან მუშაობდნენ, მაგრამ ნული ტემპით.

1941 წლის ნოემბერში კომისიამ საბჭოთა ტანკების შესწავლის შედეგად პიტლერს მოახსენა და გააწვავდა, რომ 20-ტონიანის ნაცვლად 35-ტონიანი ტანკის დაპროექტებაზე დაწყებულიყო მუშაობა.

ტანკის შასის შექმნის დავალება „დაილერ-ბენცა“ და „MAN-მა, ხოლო კომპარტის კი – „რეინმეტალ-ბორზეცა“ მიიღო.

1942 წლის მაისში „პანტერკომისიამ“ ორჯერ პროექტი განიხილა. „დაილერ-ბენცა“ თავის ნამუშევარი ფორმით T-34-ს დაამსგავსა და საბჭოთა ტანკის იდენტური კომპონირება შეინარჩუნა – დასწავლის ძრავა ტრანსმისიით კორპუსის კიხიში მოთავსდა, წამყვანი კი უკანა

თვლილი იყო. კომპარტი წინ წამოიწავა და შუბლის მხარეს ჯავახანგურცვლებს დაზრის დიდი კუთხე მიეცა.

საუღ ნაწილს ჰაერაკისებურად განლაგებული რვა-რვა დიდი დიამეტრის საფრენი გორაკობა ჰქონდა, ხოლო დაკიდების სისტემაში დრეკად ელექტრულად რუსებზე იყო გამოყენებული.

MAN-მა კომპონირების ტრადიციული გერმანული სქემა გამოიყენა – კარბურატორიანი ძრავა კორპუსის უკან, ხოლო ტრანსმისია წამყვანი თვლით წინ მოთავსდა.

კარბურატორიანი ძრავა ჯერ ერთი სელის მეტ მარაგს იძლეოდა და მეორე – დიზელის საწვავისაგან განსხვავებით დეფიციტური არ იყო.

საუღ ნაწილში იყო რვა-რვა საფრენი გორაკობა ორმაგი ტორსიონული დაკიდებით რაც უკეთეს მანევრულობას იძლეოდა.

საბრძოლო ნაწილმა ძრავასა და ტრანსმისიის შორის სურვე დიკავი, ხოლო 75 მმ-იანი გრძელუღიანი ქვეშეხით აღჭურვილმა კომპარტმა დიზელ უკან დაიწია.

შედულებით დამზადებული კორპუს-კოშკურას კვლავს დაზრის ოპტიმალური კუთხე ჰქონდა, შუბლის მხარეს ჯეშის მაქსიმალური სისქე 60 მმ-ს აღწევდა.

ტანკ ფორმით T-34-ს არ ჰკავდა და ამით გერმანული ჯარისკაცები შეცდომისაგან დაცულნი იყვნენ.

გაღწვევტილება „ადამილერ-ბენცის“ სახარებლოდ გაქვდა, შეკვთა 200 ტანკზეც ვაიცა, ოლენ 75 მმ-იანი გრძელულოანი ქვეშითი მაგრამ კოშკურის კონსტრუქციულმა ხარვეზებმა „ადამილერს“ ამის საშუალება არ მისცა.

1942 წლის მაისში MAN-ის პროექტი სერიულ წარმოებას გადაეცა და იმავე წლის დეკემბერში კონვეიერდან პირველი Pz Kpfw V Panther-ები ჩამოვიდნენ, ხოლო ზაფხულში დაგეგმილი შტტვეისთვის ურმახტის განკარგულებაში 250 ახალი ტანკი იყო.

წარმოების პროცესში ტანკის კონსტრუქციამ სხვადასხვა ცვლილება შევიდა — პირველი 20 „პანტერას“ დამზადების შემდეგ კორპუსის შუბლის დაუშინა ჯერ 80-85 მმ-მდე, შემდგომში კი — 110 მმ-მდე (G მოდიფიკაცია) გაიზარდა.

ტანკის დანიანების დროს კვიპაის ოვდაცვა კოშკურის მარჯვენა უკანა ნაწილზე დამარტებული ექვსი 56 მმ-იანი მორტარითი (მოდიფიკაცია A და G), შეუბლო, რომელიც კვამლის დასაყენებელ, მსხერეად და მსხერეად-ცეცხლგამაძენ უშმარებს ისროდა.

სუციალისტები გამოყოფენ „პანტრე-

Pz Kpfw VI Tiger Ausf E: მასა — 56,9 ტ, ჯეშანი — 28-100 მმ, კვიპაი — 5 კაცი, კარბურატორიანი 650 ცხ. ძალიანი ძრავა, სიქარე — 20-38 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 60-100 კმ, შუიარალება — 88 მმ-იანი ქვეშითი და 7,92 მმ-იანი 2-3 ტყვიამფრევევი

რას“ კარვად დაჯეშულ შუბლის პროექციას, დიდ შიდამოცულობას, კვიპაისთვის შექმნილ კომპორტულ პირობებს, სიქვის ავრების იზოლირებულ განლაგებას, ძრავს ავტომატურ ცეცხლძირბო სისტემას, კარვ ოპტიკას და სხვ.

იმეჯროულად აღნიშნევენ დიდ სიძალიეს, დასანიანებლად შედარებით ადვილ წინა წამევენ თვლებსა და იატაკ-ქვეშ მოქცეულ კარდანულ გადაცემებს, მძილ-მექანიკოსის მუშაობის რთულ პირობებსა და ზოგიერთი კვანძის არასიმელობას.

მაგალითად, ექსპლუატაციის დროს ტროსირება და გორილატეხი ხშირად ტყვიებდა და საველე პირობებში შეცვლის პროცესი საქმოდ შრომატყვადი იყო.

ასევე „ზედმეტი“ წონის გამო წამევენ თვლებსა და გვერდით გადაცემებს საიმელობა აკლდა.

„პანტერებს“ საბრძოლო ნათილობა კურსკის ბრძოლებში შედგა, სადაც 96-96 ტანკით დაკომპლექტებულნი 51-ე და 52-ე სატანკო ბატალიონები საჭვითა ვარების პიროსპირ ავიძინდა.

რამდენიმედიანი ბრძოლების შემდეგ 51-ე ბატალიონის მწეორბში 31 დატრუმონტო 32 ტანკი, ხილო 52-ეს კი — შესაბამისად 28 და 40 „პანტერა“ დარჩა.

გერმანული წვარობები ირწუნებნიან, რომ 51-ე ბატალიონმა ამ დანაკარგის ფასად საჭვითა 150 ტანკი მწეობრიდან გამოიყვანა ან გაანადგურა.

„პანტერა“ შიორე მსოილი ომის გერმანულ სახელგანთქმულ ტანკად დარჩა და 1945 წლის აპრილამდე დაახლოებით 6 ათასი ცალის დამზადება მოესწრო.

გერმანული საშხედრობები შიორე მსოილი ომის დაწეხამდე ბერვად აღერ მიმე ტანკების საწვარობებზე ფიქრობდნენ, მაგრამ იმდროინდელი სატანკო კონცეფცია მიმე ტანკების გამოყენებას არ ითვალისწინავდა და შესაბამისად ტექნიკურ მოთხოვნათა დაკონკრეტებული ჩამოყალიბებაც არ ხერხდებოდა.

შიოხედვად ამისა, 1937 წელს „პენ-შელმა“ Pz Kpfw IV-ზე I,5-ჯერ მიმე

Pz Kpfw VI Tiger II Ausf B: მასა — 69,8 ტ, ჯეშანი — 40-150 მმ, კვიპაი — 5 კაცი, კარბურატორიანი 700 ცხ. ძალიანი ძრავა, სიქარე — 20-38 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 120-170 კმ, შუიარალება — 88 მმ-იანი ქვეშითი, 7,92 მმ-იანი 2-3 ტყვიამფრევევი და 26 მმ-იანი მორტარა

Maus: მასა - 188 ტ, ჯავშანი - 65-200 მმ, ეკიპაჟი - 5 კაცი, კარბურატორიანი 1080 ცხ. ძალიანი ძრავა, სიჩქარე - 20 კმ/თ-ში, სვლის მარაგი - 186 კმ, შეიარაღება - 128 მმ-იანი და 75 მმ-იანი ქვემოები, 7,92 მმ-იანი 1 ტყვიამფრევე

და 50 მმ-იანი ჯავშნით დაცული ტანკის შექმნის დავალება მიიღო.

„ჰენშელის“ მთავრმა კონსტრუქტორმა ერენ ადერსმა ორი პროტოტიპი (DW1 და DW2) კიდევაც მოამზადა, მაგრამ 1938 წელს შეიარაღების სამმართველომ დავალება შეცვალა და რამდენიმე ფორმას 30-ტონიანი ახალი ტანკის დარეოქტება დაეკავა. მოკლე დროში საცდელი ნიმუშებიც მომზადდა, მაგრამ საბჭოთა კავშირთან დაწვეხულმა ომმა ახალი მოთხოვნები წარმოშვა.

ომის საწყის ეტაპზე არმია კარგად მომზადებული სატანკო ეკიპაჟებით, ძლიერი საარტილერიო მხარდაჭერითა და ავიაციასთან შეთანხმებული მიჰმუდებებით წარმატებას აღწევდა, მაგრამ საბჭოთა ჯარების წინააღმდეგობამ ნელ-ნელა ორგანიზებული სახე მიიღო და წინასწარ მომზადებული მოხივითა გარღვევისას ხარისხობრივად ახალი — კარგად დაჯავშნულ-დაცული მძიმე ტანკების საჭიროება გაჩნდა.

უკვე 1941 წელს შეიარაღების სამმართველომ დავალება შეცვალა და 45 ტონა მასის ტანკის შექმნა ფერდინანდ პორშეს საკონსტრუქტორი ბიუროსა და ფირმა „ჰენშელს“ დაეკავა.

ჯავშანტექნიკის კონსტრუირებაში ნაკლებად გამოცდილი პორშე პიტლერთან დაახლოებული პირი იყო და წარმატებაში დარწმუნებულმა მოხვედრი ტანკისთვის 90 მასი წინასწარ შეუკეთა.

პორშე დავალებას ნიუგტორელად მიუდგა და შპსში საკმაოდ რთული სქემის (კარბურატორიანი ორი ძრავა — ორი ვაქუატიორი — ორი ელექტროძრავა — წამყვანი თვლები) ელექტროტრანსმისი და საყრდენი გიგანტულაჭების დავალებას სისტემაში გაერთიანების გამოიყენა.

„ჰენშელის“ შპსის თითოეულ მხარეს ოთხ-ოთხი წველი ჰიდრაკისებურად განლაგებული დიდი დიატერის საყრდენი გიგანტულაჭები ჰქონდა და ამის ხარჯზე კარგ გამძლეობას, სვლის სიმძლიერესა და სროლის სიზუსტეს უზრუნველყოფდა.

1942 წლის 20 აპრილს, პიტლერის დაბდების დღეს, ადერსისა და პორშეს ტანკები ერთმანეთის პირისპირ დადგნენ და ფორერმა მეტი საიმედობისა და ნაკლები საწარმოო ხარჯების გამო უპირატესობა ადერსის ტანკს მანიჭა.

თუმცა გამარჯვებულს ერთი მოთხოვნა მაინც წაუყენეს — ტანკს აუცილებლად 88 მმ-იანი ქვემოებით აღჭურვილი პორშეს კომპურა უნდა ჰქონოდა.

დამუშავების სტადიაში მყოფი „ჰენშელის“ კომპურა 75 მმ-იანი ქვემოზე იყო გათვლილი, მაგრამ 1942 წელს ვერმახტს ასეთი კალიბრის სატანკო ქვემოები უკვე აღარ აკმაყოფილებდა.

„ჰენშელის“ შპსითა და პორშეს კომპურით შექმნილი ტანკი ისტორიაში PZ

Kpfw VI Tiger Ausf E დასუსტლებით შეიქმნა და მთორე მსოფლიო ომის ერთ-ერთ საუკეთესო ტანკად დარჩა, მას ერთხანს ანალოგიც კი არ ჰყოფდა და მძიმე ტანკებისა თუ ტანკსაწინააღმდეგო არტილერიის ეფექტუალზე დიდი გავლენა მოახდინა.

პირველ რიგში გამოისაყვია ტანკის დაჯავშნა. ჯავშანფრეკლები ერთმანეთში კოტებით იყო ჩასმული და შედუღებით შეერთებული. კორპუსის ბორცებს — სწორი, ხოლო შუბლს კი უშნისმწიფი დახრის ზედაპირი ჰქონდა.

100 მმ-იანი შუბლის ჯავშანი თავისუფლად უხვებდა იმ დროში ეფექტურ გვირგვინულ 40-45 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო ქვემოებს და შეუულებლობს გამო საარტილერიო გათვლებში პანიკასაც კი იწვევდა.

პირველი საბრძოლო გამოცემა 1942 წლის სექტემბერში ლენინგრადთან შედგა, სადაც შეეცვამი 502-ე მძიმე სატანკო ბატალიონის 4 „ტიგრამ“ მონაწილეობდა.

შეტყვის დროს ერთ ტანკს ჭურვი ძრავაში მოხვდა და დაახინა, ხოლო სამმა მონაწილე პოხიცებამდე მიადწია, მაგრამ იქ უგზობისა და ტყეშიკურ პრობლემათა გამო შეჩერდნენ.

ბევრად წარმატებული 1943 წლის 12 იანვრის ბრძოლა გამოდგა, სადაც 4 „ტიგრამა“ 12 საბჭოთა T-34 მწვიობრიდან გამოიყვანა.

502-ე ბატალიონის პაუპტსტრამფორერმა მისხელ ვიტმანმა „ტიგრით“ მონაწილეობის 139-ზე მეტი ტანკი გაანადგურა და მთორე მსოფლიო ომის ერთ-ერთი სახუმოხევეტი ტანკისტ-ასი გახდა.

„ტიგრის“ არც ხარეხები აკლდა და ერთ-ერთი გაბრტეტი იყო, რომელიც სარკინიგზო პლატფორმით გადატანის საშუალებას არ იძლეოდა. ამტრომაც

წითლარმიელს ხელეუპყარა დამბრუნებით უნდა ესროლა

ტრანსპორტირების ტანკს საბრძოლო მუხლებზე სივარეში 20x5 სმ-ით ვარსა ტრანსპორტო მუხლებს უკეთებენ.

1943 წლიდან ტანკის ზედაპირი საგანგებო ფერომაგნიტური ნაერთ „ციმერით“ დამუშავებას გადაიღა და საბჭოთა ამფიციტელთა სპეციალურ გუნდებს მაგნიტური ნაღმების დამაგრების საშუალებას არ აძლევდა.

1942 წლის აგვისტოში ისევ პორშესა და ადერსის „ტიგრზე“ უფრო ძლიერად დაჯავშნული და „კროვის“ 88 მმ-იანი ქვემეხით აღჭურვილი ტანკის შექმნა დაეწყო.

ორ წამყვან კონსტრუქტორს შორის ჭიდილში ტანკმშენებლებმა ფსონი პიტლერის ფიორიტის სასარგებლოდ გააკეთეს, ხოლო ფირმა Vegman-ი შედგსაც არ დაელოდა და პორშეს ტანკისთვის კომპიუტები წინასწარ დააშადა.

პორშე მძიმე ტანკის დაწუნებული პროექტის გადამუშავებას შეეცადა, მაგრამ სასურველ შედეგს ვერ მიაღწია და ისევ რთულ სექსმაზე დაფუძნებული სრულიად ახალი ტანკი მოაშადა.

ადერსმა ალტერნატიულ პროექტში „პანტერას“ კონფიგურაცია გაიმორა, ხოლო უფრო საიმედო ტრანსმისიით აღჭურვა და კონსტრუქციას სრულყოფისათვის რეზერვებიც დაუტოვა, ამიტომაც პირველობა ისევ „ჰენშელს“ დარჩა.

ადერსის ტანკი Pz Kpfw VI Tiger II Ausf B, ანუ Königstiger-ის სახელით არის ცნობილი.

1944 წლის იანვარში „ჰენშელმა“ პირველი სერიული 50 „ტიგრი II“ „ვეგმანის“ კომპიუტებით დააშადა, ხოლო მომდევნო პარტიებს საკუთარი კონსტრუქციის კომპიუტებს უკეთებდა.

უფრო მარტივი კონსტრუქციის „ჰენშელის“ კომპიუტის შუბლს დახრა

გერმანულმა ტანკებმა ომის შემდგომი პერიოდის ტანკმშენებლობაზე დიდი გავლენა მოახდინეს

და 180 მმ-იანი სისქის ჯავშანფურცელი ჰქონდა.

„კროვის“ მიერ 88 მმ-იანი სახენიტო ქვემეხის საფუძველზე დაშადაებული იმეფ კალიბრის კუთხვილიანი ქვემეხი სროლის სიმორთია თუ ჯავშანგარდევით თავის კლასში საუკეთესოდ ითვლებოდა, მაგრამ საკმოდ გრძელი გამოდგა — ლულის მუხრუჭთან ერთად სიგრძეში 6592 მმ-ს აღწევდა.

თითქმის 70 ტონა წონის „ტიგრი II“-ებს გერმანია სერიულად უშვებდა და ომის დასრულებამდე 489 ცალი დააშადა.

ვიტანტომანით შეპირობილი პიტლერი რეალიზებს არ ითვალისწინებდა და ტანკმშენებლებს ახალ-ახალი ზემომეხი წონის ჯავშანტექნიკის შექმნას ვალებდა, რითაც ომის მსვლელობაში გარდატეხის შუტანა სურდა.

ზოგიერთი პროექტი ექსპერიმენტული ნიმუშების შექმნით დასრულდა,

სხვები პროექტირების ან იდეების დონეზე დარჩა.

1941 წელს შემუშავდა 70 ტონა მასის ტანკის სპეციფიკა — შუბლის ჯავშანი 140 მმ, ბორტების 100 მმ და შეიარაღება 105 მმ-იანი ქვემეხი.

დაეღება „კროვის“ გადაეცა და მუშაობის პროცესში ტანკის წონანი 90 ტონას გადააჭარბა, ქვემეხის კალიბრი 150 მმ-მდე გაიზარდა, ხოლო კომპიუტის შუბლის ჯავშანმა 240 მმ-ს მიაღწია.

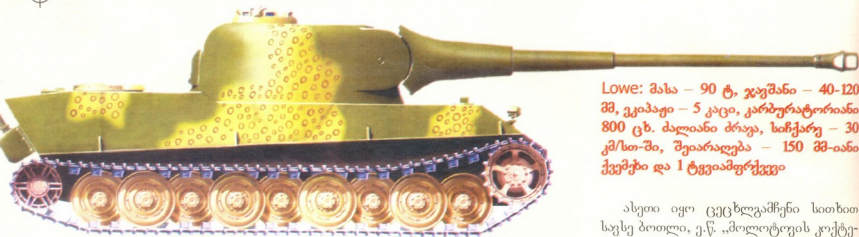
ტანკს სახელად Lowe შეურჩიეს. მას იმდენად დააბო საპროექტო სიჩქარე აღმოაჩნდა, რომ მასზე მუშაობა მხოლოდ პროექტირებით შემოიფარგლა.

1942-45 წლებში ფერდინანდ პორშემ ზემომეხე ტანკი Maus-ი დააპროექტა, ორი საცდელი ნიმუში ააგო და სერიული წარმოების დაწყებასაც შეუდგა.

„მაუსი“ 188 ტონას იწონინდა და დღემდე მსოფლიოში ყველაზე მძიმეწონიანი ტანკია.

10-15 მეტრ მანძილზე მოახლოებული ტანკისთვის წითელარმიელს ხელფეხმარა ნახაზზე ნაჩვენებ ადგილებში უნდა მოერტყა, რომ მწყობრიდან გამოეყვანა

Lowe: მასა – 90 ტ, ჯაგუანი – 40-120 მმ, ეკიპაჟი – 5 კაცი, კარბურატორიანი 800 ცხ. ძალის მქონე, სიჩქარე – 30 კმ/სთ-ში, შეიარაღება – 150 მმ-იანი ქვეშეი და 1 ტყვიამურქვევი

„მასის“ ჩვეულებრივი გზით გადაღობა შეუძლებელი იყო, რადგან ვერც ერთი ხიდი ასეთ წინას ვერ გაუძლებდა და, ფაქტობრივად, ადგილად გასანადგურებელ სამხრეთს წარმოადგენდა.

ასეთი მნიშვნელოვანი ნაკლის მიუხედავად, ომის დასრულებამდე ქარხანაში მშენებლობის სხვადასხვა სტადიაში კიდევ 9 მსგავსი ტანკი იყო.

1942 წლის მაისში დამუშავდა პერსპექტიული ტანკების პროექტები – E5, E10, E25, E50, E75 და E100 (ციურები ტანკების წინას ნიშნავდა) და მათგან ყველაზე წინ E100 იყო.

100-ტონიან ტანკზე პასუხისმგებელი

„ადლერი“ იყო და ომის დასრულებამდე პროტოტიპი კომპიურის გარეშე ააგო.

„კრუგს“ შხად ჰქონდა 110, 130, 150, 170 ტონა მასის ტანკების ესკიზები, განზრახული ჰქონდა 1500-ტონიანი ტანკის შექმნაც, რომელიც ერთი 800 მმ-იანი და ორი 150 მმ-იანი ქვეშეით იქნებოდა აღჭურვილი. ჯაგუანის სისქე 250 მმ-ით იყო განსაზღვრული.

გერმანულ სატანკო შენაერთებს ყველაზე დიდი დანაკარგი საბჭოთა ფრონტებზე ჰქონდა. ტანკებთან ბრძოლაში, განსაკუთრებით ომის პირველ წლებში, არცერთ მცირე როლს წითელარმიელთა ინდივიდუალური საბრძოლო საშუალებები თამაშობდა.

ასეთი იყო ცეცხლგამქმნი სიბიხი სახე ბოილი, ე.წ. „მოლოტოვის კოქტეილი“, ხელეუმპარები, მაგნიტური ნაღმები და სხვ.

1942 წელს ჯარისკაცებისათვის გამოცა ბროშურა „როგორ გვიანდგური ტანკსწინააღმდეგო ხელეუმპარით ფაშისტების ტანკი“.

ბროშურა ჯარისკაცებს ეუბნებოდა, რომ ტანკსწინააღმდეგო ხელეუმპარას შეუძლო 25 მმ-მდე ჯაგუანის გარღვევა და 50 სმ დიამეტრის ღრმულის წარმოქმნა, რაც ეკიპაჟის მწყობრიდან გამოსაყვანად ან მრავალ დასახიანებლად საკმარისი იყო.

მთავარი იყო, ჯარისკაცს ტანკი 10-15 მეტრამდე მიეშვა და ხელეუმპარა ნახატზე მითითებულ ადგილებში მოერტა.

შალვა შოთაბერიძე

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან**

ოპერაცია Oplan Daybreak-ი

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №6, 2011)

მიზნობრივ-ტაქტიკური ჯგუფების შემადგენლობა და ამოცანები

„სკაუტ-რეინჯერები“ ჯერ კიდევ 2002 წლის თებერვლისთვის აპირებდნენ ბერძნების ოჯახისა და იაბის გასათავისუფლებელი ოპერაციის ჩატარებას და ახლო ბრძოლის შემთხვევაში სამი რეინჯერი მძევლებს აუფარებოდა, რათა საკუთარი სიცოცხლის ფასად იხიზნა დაეცვა. მაგრამ ოპერაცია გადაიდო, რადგან ტერიორისტების ზუსტი ადგილსამყოფელი ცნობილი არ იყო.

ბოლოს 2002 წლის 27 მაისს მწვერავმა ქვედანაყოფებმა საბაის რაზმის კვალს მაგნეს და დაადგინეს მისი ბანაკის მდებარეობა. ახლა საბაის აღსასრული მხოლოდ დროზე იყო დამოკიდებული.

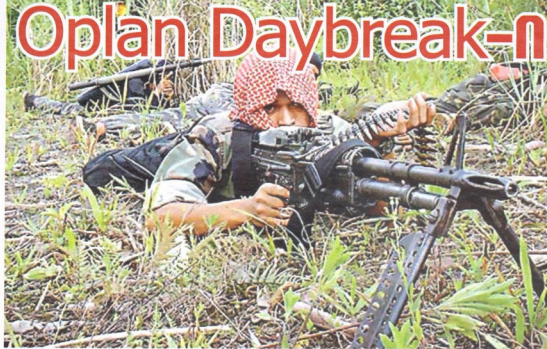
7 ივლისს, გაიშალა თუ არა დამატებითი ძალები, მიზნობრივ-ტაქტიკურ ჯგუფ „ჯერისს“, რომელიც ქვეითთა 44-ე ბატალიონის ასეულისა და ძალისძიერი დაზვერვის ორი ასეულისგან შედგებოდა, ჰუასან-პოინტში „აბუ საიფის“ დაჯგუფების აღმოჩენა უბრძანეს.

შორეუ მიზნობრივ-ტაქტიკურმა ჯგუფმა „პანტერამ“, რომელიც „სკაუტ-რეინჯერთა“ 1-ელი ბატალიონისა და სხვადასხვა ოცეულისგან შედგებოდა, სიტო ბალაბაგანში, ტყის სასივში გაშლის ბრძანება მიიღო. ამ რაიონში ამერიკულმა მხარეებმა თვითმფრინავებმა შეიარაღებული დამაინების დიდი ჯგუფი აღმოაჩინეს.

ფილიპინების სამხედრო საზღვაო ძალების მიზნობრივ-ტაქტიკურ ჯგუფში 60 ჯარისკაცი და სამი სამხედრო ხომალდი, ზუთი რეზინის გასაბერი ნავი და ორი ჩქაროსნული კატარა შედიოდა. მის ქალაქების სირავისა და სიბუკოს შორის სანაპირო წყლებში თვალ-თვალი-კონტროლი დაეკლა.

საპაერო მიზნობრივ-ტაქტიკური ჯგუფი სატრანსპორტო და საცეცხველ მხარდაჭერი შეუქმლმფრენებისაგან შედგებოდა.

ოპერაციას მეთაურობდა გენერალ-მაიორი გლისერიო სუა, რომელიც ნაპირთან ახლო მდგომ სამხედრო-საზღვაო ძალების ხომალდზე იყო და მიზნობრივ და რადიოკომუნიკაციის საშუ-

ომი ფილიპინების ჯუნგლებში ისევ გრძელდება

ალებებით ოპერაციის მსვლელობას ხელმძღვანელობდა. ოპერაციის აქტიური ფაზაში გადასვლის შემდეგ სამეთაურო პუნქტი სირავის სანაპიროზე გადაიტანა, რომ ოპერაციაში მონაწილე ქვედანაყოფებთან უფრო ახლოს ყოფილიყო.

პირველი კონტაქტი მოწინააღმდეგესთან

პირველი კონტაქტი 2002 წლის 29 მაისს 10.00 საათზე შედგა. „სკაუტ-რეინჯერები“ მე-12 ასეულის ხუთი გუნდი პატრულირებისას ლეიტენანტ ზოსე ენრიკო დინგლეს მეთაურობით ოც ბოიფის ულან ტრეპს, ნაკადულის მახლობლად გადაჯერა.

რეინჯერები მოულოდნელ თავდასხმას აპირებდნენ, მაგრამ ფერდობი, რომელზეც იმყოფებოდნენ, იმდენად ციცაბო იყო, რომ ყოველი მოძრაობა ქვის ცეცხას იწვევდა.

როცა ბოიფებმა ხმაური გაიკონეს, ყველა მიმართულებით ცეცხლი გახსნეს. ორმხრივი სროლა ოც წუთს გაგრძელდა, რის შემდეგაც ოთხი ტერიორისტ დაიღუპა. ბანდიტებმა დახრილობები და სანოვავის მარაგი მიატოვეს და ჯუნგლებს შეაფარეს თავი. „სკაუტ-რეინჯერებიდან“ კი სამი ჯარისკაცი მსუბუქად დაიჭრა.

დამხმარე

ტერიორისტებს რომ ძალიან გაუჭირდა, ეს იმიტომ ჩანდა, რომ ზემოთ ნახსენები დაპირისპირებებიდან ორი დღის შემდეგ საბაია თანამგზავრული ტელეფონით ზამბონგას რადიოსადგურის ადმინისტრაციას დაუკავშირდა და განუცხადა, რომ ელბორა იაბმა ისლა-

მი აღიარა და რამდენიმე დღეში გაათავისუფლებდა.

მოვლენებით ვაირკვა, რომ ტერიორისტები არავის გათავისუფლებას არ აპირებდნენ. ტელეფონით საუბარი კი მხოლოდ დროის მოგებას ემსახურებოდა. თუმცა მას ისევეც არავინ დაუჯერებდა, რადგან იმ დროს სამთავრობო ჯარებს ტერიორისტთა ჯგუფი თითქმის ალყაში ჰყოფდა მოქცეული.

ბოიფები კარგად არ იცნობდნენ სირავის მდებარეობას, ამის გამო მათ დაატყვევეს საღვთიო მანქანის 30 წლის მძღოლი და მგზურად იყენებდნენ. რეინჯერებს კი პირიქით, ორიენტირება არ უჭირდათ.

„სკაუტ-რეინჯერების“ მე-15 ასეულის ჯარისკაცები, რომელთაც ლეიტენანტ ოლევერ ალმონასრე მეთაურობდა, 2002 წლის 7 ივნისს დილის 6 საათზე ტყეში გადააყარნენ ხისძჭრულს, რომელმაც ბილიჩზე ტერიორისტების კვლზე მაინშნა.

მაგრამ წამოსული წვიმა ნაფეხურებს შლიდა და კვლავ მივიღას აუფერხებდა. მიუხედავად ამისა, სპეცრაზმელებმა დღენას თავს არ ანებებდნენ და დაიჭრებამ მალე ნაყოფი გამოიღო.

ოცეულის მეთაურმა ახალი კვალი აღმოაჩინა, ხოლო რამდენიმე ხნის შემდეგ რაზმმა „აბუ საიფელთა“ მიტოვებული პაპაკები, მუდიკამტრები და საყოფაცხოვრებო ნივთები იპოვა.

ცხად იყო, რომ სადგომი ტერიორისტებს ახალი დატოვებული ჰქონდა, მაგრამ თვით ბოიფები არსად ჩანდნენ. სპეცრაზმელებმა კარგად იცოდნენ, რომ მოწინააღმდეგე იქვე, ახლოს იყო და მოულოდნელად ნებისმიერი განვითარე-

ოპერაციის მსვლელობა

ბისთვის შზად იყვნენ, მაგრამ კოცისპირულმა წვიმამ კვლი ისევ წაშალა.

შვედრები გულისყურით აკვირდებოდნენ გარემოს, რომ ტერიორიების არსებობის რაიმე ნიშანი მაინც აღმოეჩინათ. ბოლოს, როგორც ეჩნა, ქოქოსის ხელ ფოთლებზე შენიშნეს ნაკალკვი, რომელიც ჩრდილოეთისკენ ციცაბო ქედის განშტოებაზე არსებული ბორცვისკენ მიდიოდა, მერე მორე მზარეს, მდინარის ნაპირისაკენ უშვებოდა. თხუთმეტი წუთის შემდეგ რეინჯერებმა ტროპიკული გვიძრის ახალმოჭრილი ღეროები აღმოაჩინეს.

მღერები მიხედნენ, რომ ბოველებმა გვიძრა საკვებად გამოიყენეს, რაც ნიშნავდა, რომ მათ პროდუქტები თითქმის აღარ ჰქონდათ. გარდა ამისა, ვველა ნაყოფსხშირარე ხეს ნაყოფის მოსაკრეფად ასულ ბოვეკთა ტალახის კვალი ეტყობოდა. მიუხედავად ამისა, საბაია თავისი რაზმით არსად ჩანდა. კვლიც ხან ქრებოდა, ხან გამოჩნდებოდა. რეინჯერებმა წიხუნის და ძებნა განაგრძეს, დაახლოებით ერთი საათის შემდეგ საბაიას კვლში ისევ ჩაუღერნენ.

წვიმა კვლი წაშალა

ჯარისკაცების ჯგუფი ჭიანჭველებზეთ მიუყვებოდა აღმართს. შუადღეში მიხლოებული იყო, როცა თავისმა წვიმა წამოვიდა. მალე არათუ კვალი, ბილიკებიც კი გადაირცხა. რეინჯერები ცდილობდნენ, არ დაცურებულყენენ და უნებურად თეიანი ადგილსამყოფელი არ გაცეთა ლეიტენანტი ალმონარეს პირველი აფიდა ბორცვე და უკანასკნელი ჯარისკაცის ასელას დაელოდა. საათი 14.50-ს აწვენებდა, როცა წინა რიგში მიმაღლმა რიგითმა ტამაიძემ ქვემოთ ნაკალკვით თვითნაკეთი, კამოფლირებული კარები აღმოაჩინა და ჯგუფს ხელის აქციით შეჩერება ანიშნა. მეთაური, მდგომარეობის შესაფასებლად რაზმს სათავეში მოექცა.

ამოცანის დასახვა — „მიმიკისა და მისტაბის მნა“

ალმონარესმა ოთხ კარავს და მათში გაბმულ პამაკებს მოჰკრა თვალი და თაუდასხმის დასაგვემდ მებრძოლებს ხელით ანიშნა მასთან მოსულიყენენ. გამიცხადდა სრული რადიოსიგნა.

ბრძანებები ვესტებითა და მიმიკით გაიცემოდა. ალმონარესმა გადაწყვიტა მარჯვენა ფლანგზე განლაგების რაზმი, ამიტომ მარცხენა ფლანგზე ლეიტენანტ ანდრადოს მიანდო. სნაიპერების ჯგუფს კი უბრძანა პირველი სროლისათვის ყურადღება ცენტრზე გემახვილებინათ. აკრძალა ავტომატური ჯერებით სროლა, ჯარისკაცს მხოლოდ სროლის ერთეული რეჟიმით მოქმედების საშუალება დაუტოვა, ისიც იმ შემთხვევაში, თუ დარწმუნებული იყო, რომ მისი ნასროლი ტყვია მძევალს არ დაზიანებდა, იერიშის წინ ლეიტენანტმა ალმონარესმა რაზმის წევრებს უბრძანა, არ გამოეყენებინათ ლეიქვემა ვუმბარსატოცნები და ზეფუმბარები, რათა საფრთხეში არ ჩაეგდოთ მძევლების სიცოცხლე.

რეინჯერები ჩუმიდ, ხოზით მიუახლოდნენ ბანაკს. ამ დროს შენიშნეს, რომ ნაკალკვის კალაპოტში წყალი თანდათან მატულობდა. საბედნიეროდ, ტერიორისტებმა ეს ვერ შენიშნეს. ჯგუფის პირველმა ოთხმა მებრძოლმა პოზიცია პირდაპირ ნაკალკვის კალაპოტში, კლდეების უკან დაიკაფა. აფირიხა და ხშირი ტყერის გამო მებრძოლებს მხედველობის არეალი შეზღუდული ჰქონდათ.

რადისტმა მეთაურს მოახსენა, რომ ვველამ თავისი პოზიცია დაიკაფა და საშუალოდად მზად იყვნენ.

თამაშის

კაპრალი დიავანი საუკეთესო მსროლელი იყო. სწორედ მას ჰქონდა მინდობილი პირველი სროლის უფლება. პირველი გასროლა კი სხვებისთვის იერიშის დაწყებას ნიშნავდა.

დიავანმა ავტომატური შაშხან M-14-ით პირველი ტერიორისტი მოკლა და ამის შემდეგ დანარჩენებმა ბანდტების ცეცხლი ყოველი მხრიდან გაუხსნეს. ნიფხუ-პერანგისამარა ტერიორისტები დაიბნენ, აქეთ-იქით აწვდებოდნენ და უწყებრივო სროლით პასუხობდნენ.

ბრძოლის პირველი წუთებიდან ნათელი გახდა, — „აბუ საიფელებმა“ არ იცოდნენ, რომ ზაფანგში აღმოჩნდნენ და ამიტომ მთელი ძალით წინააღმდეგობის გაწყვეს ცდილობდნენ.

პირველი ათი წუთის განმავლობაში ორეუ მხარე ერთმორეს ცეცხლს ინტენსიურად უშენდა. მძევლები არ ჩანდნენ. თავი გამოიჩინა სერჟანტ ფემოკის რაზმმა, რომელმაც ტერიორისტების ბანაკში შესვლა მოახერხა. ამ შეტყვის დროს მსუბუქედ დაიჭრა ფემოკის სკაუტები.

ამაჟღავნა

ბრძოლისას ჯარისკაცებმა მძევალთა აღმოჩენა შეძლეს. რადისტი მარანია ოპერაციის მეთაურს აღმონარსის დაუკავშირდა და მას ეს ამბავი აცნო.

მოხელდავად ამისა, რეინჯერები ინტენსიურ სროლას არ წვედნენ. ირც ტერორისტები მიხვდნენ, რომ სპეცრაზმელებისთვის ცნობილი იყო ტყვეთა ადგილსამყოფელი, ცეცხლი „სკაუტ-რეინჯერების“ მესამე რაზმისა და სნაიპერებისაკენ გადაიტანეს. შემდეგ კი იმ მხარეს დაიწყეს სროლა, სადაც მძევლები მართლაც გარცეცხვით ბერნაქემები ჰკვდიდნენ მიხმულა.

ბრძოლისას „აბუ საიფის“ ლულისქვეშა ყუბარასტორცნ M203-ის ხმინად იყენებდნენ, რეინჯერები კი სროლას ეროვეული რეჟიმით განგრძობდნენ.

ბრძოლის დაწყებიდან 15 წუთი გავიდა და გარცეცხვით ბერნაქემის გადარჩენის მანძი განდა. ჯარისკაცები ცეცხლის საფარველს ქვეშ ტერორისტთა პოზიციებზე შეიჭრნენ და უკან, ჩრდილო-დასავლეთისკენ დახვეა აიძულეს.

ცეცხლის შოფრება

ნახევრი საათის შემდეგ ლეიტენანტმა აღმონარესმა ცეცხლის შუქვეშის ბრძანება გასცა, რადგან მორინაღმდეგე უკან დაიხია და უდრან ტყერში გაფანტა. გამოიყო ორი ჯგუფი, რომელსაც საბაიას ბოვეკთა დენის გაგრძელება ებრანა.

გარცეცხვით ბერნაქემი სროლისას მარჯვენა ფეხში დაიჭრა და კაბარალმა ტუაზონიამ გადადებელი, პირველად დახმარება მამხნეე გაუწია — ფეხი შეუხვია. მალე ჯარისკაცებმა მარტინ ბერნაქემის უსულო სხუელი აღმოაჩინეს. იგი პირქვე იწვა, მას ტყვეა კი ზურგში მჭონდა მოხედრილი.

მანამდე სამთავრობო ნაწილებმა ბანდიტებისგან მძევლების გამოსახსნელი 15 ოპერაცია ჩატარეს და ვველა ტყვე გაათავისუფლეს. მაგრამ ამაყრად სპეცრაზმელებს არ გაუბართლიათ.

დაიღუპა ედიბორ იაპიცი, რომელიც ბოვეკებმა უკან დახვევისას დახრიტეს. ტყვედ ჩაყარდნილა ტერორისტთა დაჯგუფების წევრმა ტოტო ალუკმა დაკითხვის დროს განაცხადა, რომ მარტინ ბერნაქემი საბაიამ მამინ მოკლა, როცა ის თავის მეუღლეს გადაეყარა.

როგორც კი კაბილი გაიფანტა, ბრძოლის ველიდან ლეიტენანტმა აღმონარესმა დაჭრილი რეინჯერებისა და გათავისუფლებული მძევლის ეკაჟიერ-

ბის ბრძანება გასცა და შუეულმფრენი გამოიძახა.

წვდები

გათავისუფლებიდან ორი დღის შემდეგ გარცეცხვით ბერნაქემი სამშობლოში, აშშ-ში გადრინდა და ფილიპინულ ხალხსა და ვველას, ვინც მათი გათავისუფლებისთვის ლოცულობდა, წერილით მადლობა გამოუცხადა: „თვალცრემლიანი გუბნებით ამას, მოხელდავად ვველაფრინსა, მე თქვენ მალინა მიყვარხარო, რადგან კთილი მოგონებები გამეყა იმ თხუთმეტი წელწინადინ, რომელიც თქვენ შორის გავატარე. მადლობელი ვარ ფილიპინელი ჯარისკაცებისა და მოქალაქეებისა, აგრეთვე ამერიკელი სამხედროებისა, რომლებიც საკუთარი სიცოცხლის ფასად ცდილობდნენ ჩვენს გადარჩენას“.

სირგავს ოპერაციისას მოკლეს „აბუ საიფის“ დაჯგუფების ოთხი წევრი, ხოლო საბაია რეინჯერებს ხელიდან ისევ დაუჭრა. იგი ორი კვირის შემდეგ, ფილიპინულ საზღვაო ქვეით ქვედანაყოფთან შეტაკებისას სიბუკოს ნაპირებთან მოკლეს. ის „აბუ საიფის“ რეგებში ჩანერგვილმა აგენტმა გასცა.

ოპერაციის ჩატარების იფეა გენერალ-ლეიტენანტ რიი სიმპტს კუთ-

ენოდა, მისი სახელწოდება Oplan Daybraek-ი კი გენერალმა კორლინმა მოიფიქრა (იგი 2002 წლის 21 მაისს მოთავსარდლად დაინიშნა).

ოპერაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტი იყო ტერორისტთა რეგებში ჩანერგვილი აგენტების სწორად გამოყენება. ამ მეთოდს ფილიპინელი სამხედროები და უშიშროების ორგანიზები დიდი ხნის განმავლობაში იყენებენ და ამიტომაც აქეთ მდიდარი გამოცდილება.

კრიზისი, ოპერაციის მსვლელობისას „აბუ საიფის“ წევრი, ადრე გადაბრებული ორი აგენტი აამოქმედეს. ერთ-ერთი მათგანი, სახელად იბრაჰიმი, თვით საბაიას ნდობით აღჭურვილი პირი იყო ერთი წლის განმავლობაში. საბაია ვველაფრინს ენდობოდა იბრაჰიმს და წუთით არ შეპარავია ეჭვი მის ერთგულებაში, მაგრამ სწორედ იბრაჰიმმა მაიწარა სამხედროებს ინფორმაცია, თუ რას აპირებდა საბაია ახლო მომავალში.

საბაიას განადგურებიდან ერთი თვის შემდეგ მოუხლოებელი და ვერავი ტერორისტის განადგურებაში გაწეული დახმარებისთვის პირდავად ფილიპინების პრეზიდენტმა ვლირამ მაკაპაგალ-პაიომ იბრაჰიმს ჯილდოდ ხოლიდური თანხის დირებულების საბანკო ბილეთი გადასცა.

ფილიპინელი ბოვეკები თანამედროვე ცეცხლსასროლი იარაღით არიან აღჭურვილი

შვეულფრენები ერთმანეთისა და ტანკების წინააღმდეგ

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N25, 2010-N2-6, 2011)

ვიეტნამის ომმა სხვადასხვა ქვეყნის სახმელროები შეველმფრენთა მაღალ შესაძლებლობებში დაარწმუნა და ბევრ ქვეყანაში ამ ტიპის საფრენი აპარატებით სახმელეთო ჯარებში საარმიო ავიაცია დამოუკიდებელ სახეობად ჩამოყალიბდა, რასაც განსაკუთრებით NATO-ს წევრ სახელმწიფოებში სახმელრო შეველმფრენთა პარკის მკვეთრად ზრდა მოჰყვა.

იმ პერიოდში აშშ-ის მოკავშირე ისრაელი მეზობელ არაბულ ქვეყნებთან საომარ მდგომარეობაში იმყოფებოდა და ახლო აღმოსავლეთში სამხედრო მოქმედებებს რეგულარული ხასიათი ჰქონდა.

ემბარგოს მიუხედავად, ისრაელის თავდაცვის მინისტრმა მოშე დაიანმა, მართალია შეზღუდული რაოდენობით, მაგრამ მაინც შეძლო ამერიკული (S-55, S-58) და ფრანგული (Super Frelon, Alouette-2) შეველმფრენების შესყიდვა. ეს მცირე შენაბები ისრაელს 1967 წლის „ექვტდლიან ომში“ ძალზე გამოადგა.

სინას უდაბნოში მიმდინარე ბრძოლები ინდოჩინეთის ჯუნგლებისგან რადიკალურად განსხვავდებოდა. ებრაული შეველმფრენების ეკიპაჟებს კი პარტიზანების ნაცვლად კბილებამდე შეიარაღებულ და რიცხობრივად დიდ მოწინააღმდეგეს დაპირისპირება უწევდათ.

ღვითის ვარსკვლავით დამშვენებული შეველმფრენების გინიერულად გამოყენებამ კიდევ ერთხელ დაადასტურა ქვეითების წინააღმდეგ მათი მაღალი ეფექტურობა.

რეალურად ომის ბუდი არიელ შა-

პირველი ვეროპული ტანკსაწინააღმდეგო შეველმფრენი დღესაც მწყობრშია

- მოდიფიკაცია — Bo 105 (PAH-1)
- შხადი ზრახნის დიამეტრი — 9,828
- სიგრძე — 11,863
- სიმაღლე — 2,988
- მასა: ცარილის — 1276 კგ
- მაქსიმალური ასაფრენი — 2500 კგ
- ძალადური დანადგარი — 2xAllison 250-C20
- სიმძლავრე — 2X420 ც.ხ.ძ
- მაქსიმალური სიჩქარე — 242 კმ/სთ
- ფრენის მანძილი — 575 კმ
- პრაქტიკული ჭერი — 5030მ
- ეკიპაჟი — 1-2 კაცი
- საბრძოლო დატვირთვა — 456 კგ

რონის შეთავრობით გადასხმულმა სამ-ვეულმფრენო დესანტმა გადაწყვიტა. ის დამით პირდაპირ ევკატორი არტილერისტების თავზე გადმოხეს, რომლებიც სუეცის არხთან მისახელელ გზებს იცუდნენ.

ასევე შედეგიანი გამოდგა ებრაელ სამხედროთა შემდგომი მიქმედებები. მაგალითად, 1969 წლის 26 დეკემბერს ისრაელელი კომანდოსები ევკატელთა ზურგში შვეულმფრენებით გადასხდნენ და საბჭოური საიდუმლო პერსონალი ადმდეგო სადგურის გამოტანა მოახერხეს.

შვეულმფრენთა ევკატორობამ ისრაელის გენშტაბი მათი რაოდენობის გაზრდაში დაარწმუნა და 1973 წლისთვის სრული სამხედრო-საჰაერო ძალები უკვე ასამდე ახალ ფრანგულ და ამერიკულ შვეულმფრენს ითვლიდა.

ჩამოვდებული ერაელი Ми-8

ტრადიციულ დავალებათა გარდა, შვეულმფრენთა საბრძოლო ამოცანების ნუსხას დაემატა ტანკების განადგურება, სახმელეთო ჯარების საცქვლელ მხარდაჭერა და რადიოელექტრონული ბრძოლა.

თუმცა ტანკებთან ბრძოლაში ებრაელები პირველები ნამდვილად არ იყვნენ — ჯერ კიდევ ვიეტნამის ომის დასასრულს ამერიკელებმა ამ ტიპის საფრენი აპარატები ტანკების წინააღმდეგ მოსწავეს.

1972 წლის მარტში ქალაქ ანლოკისთვის ბრძოლებში ორმა სამხრეთ-ვიეტნამურმა UH-1B-მ TOW-ს ტიპის 89 მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტით ვიეტკონგელთა 26 ტანკი გაანადგურა.

მაგრამ ებრაელებმა ტანკების წინააღმდეგ შვეულმფრენები მასობრივად გამოიყენეს და შედეგსაც მიაღწიეს.

1973 წლის ოქტომბერში საბრძოლო შვეულმფრენების ისტორიაში მწაბრე-

შვეულმფრენების საჰაერო ბრძოლების ერთ-ერთი თანამონაწილე — ირანული „კობრა“

ლოანი მოფლენა მოხდა — 18-მა ებრაულმა შვეულმფრენმა მიტლის უღელტეხილთან მხოლოდ ერთ საბრძოლო გაფრენაში უღანაკაროდ გაანადგურა ევკატელთა 90 ტანკი.

იარაღებულ ძალებსაც, მაგრამ ამ ტიპის საფრენი აპარატების შემტევე ოპერაციებში გამოყენებამდე საქმე არ მისულა.

საბჭოთა კავშირიდან მიღებული Ми-4, Ми-6 და Ми-8 ტიპის შვეულმფრენები, მითითდად, საჰაერო დესანტის გადასხმითა და ჯარების უზრუნველყოფით იყო დაკავებული.

მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებით შვეულმფრენთა აღჭურვა აშშ-სა და საბჭოთა კავშირში თითქმის ერთდროულად დაიწყო, მაგრამ თუ აშშ-ში ეს მოთხოვნა საბრძოლო პირობების გამოცდილებით იყო ნაკარნახები, საბჭოთა კავშირს სულ სხვა მოთხოვნები ამომრავებდა.

ვიეტნამის ომიდან გამოძინარე, ამერიკელები დროულად მიხედნენ, რომ ლოკალურ კონფლიქტებში მათ საბჭოური წარმოების ტანკებთან დაპირისპირება მოუწევდათ ტანკებს კი ყველა ის ქვეყანა იღებდა, რომელიც მოსკოვს მობასა და შეგობრობას ეფიცებოდა.

საბჭოთა სამხედრო ძლიერების ერთ-ერთი კომპონენტი კი სატანკო არძალები იყო, რომლებიც ომის შემთხვევაში ვეროაზმა მასობრივ გამოყენებაზე იყო გათვლილი.

შესაბამისად, ტანკებთან საბრძო-

ირან-ერაყის ომში ჩამოვდებული და თიერანის ერთ-ერთი პარკში გამოფენილი ერაელი Ми-24D

ევექტრობის წყალობით, ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებების სახით შეუქმნა მფრენებს დღეს მრავალი ქვეყანა იყენებს. ფოტოზე AH-1Z Viper-ი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტის გაშვების მომენტში

ველად შეუქმნა მფრენებს ამერიკელებს უფრო სწორედობით, ხოლო საბჭოთა კავშირს კი დასავლეთთან შეუქმნა მფრენებში პარატივის შენარჩუნება სურდა.

გამინტონში ესმოდა, რომ მას-სტაბური ომის შემთხვევაში, ბრძოლის მთავარი არენა ვეროპა იქნებოდა. დასავლური მონაცემებით, 70-იანი წლებისთვის ცენტრალურ ვეროპაში ვარშავის ხელშეკრულების ქვეყნების სატანკო დაჯგუფება დაახლოებით 17000 ტანკს ითვლიდა, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში კი მისი გავრდა 30 ათასამდე იყო შესაძლებელი.

რამდენად თანამედროვე იყო ეს ტანკები იმ დროისთვის, სხვა საკითხია, თუცა საბჭოთა კავშირი აქცენტს ყოველთვის რაოდენობასა და მასობრივ გამოყენებაზე აკეთებდა, ამიტომაც ეს სატანკო არმია ამერიკელებისა და NATO-ს წევრი ქვეყნებისთვის თავსატეხად იქცა.

ომის შემთხვევაში ელიბდან დაძრული ტანკების შესაჩერებლად საჭირო იყო საპასუხო ზომების მიღება და ამეიკამ ვეროპაში „თოუს“ ტიპის რაკეტებით შეარაღებული დაახლოებით 200 Cobra გადმოიყვანა.

1975 წელს ბავარიის მხლზე საინტერესო სწავლებები ჩატარდა. მართალია, „თოუსი“ შეიარაღებულმა „კობრებმა“ ვიეტნამში თავი საკმაოდ კარგად წარმოაჩინეს, მაგრამ სამხედროებს აინტერესებდათ, ვეროპაში ტანკების როგორ გაუმკლავდებოდნენ.

სწავლებების დროს „შეუქმნა მფრენი-ტანკის“ 70-მდე დღეული შედგა. მართალია ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტის გასროლის იმპეტაციას ლაზერის სხეი

ახუნდა, დაციონების იმ დროით, რომელიც რეალური რაკეტის ფრენის ხანგრძლიობას შეესაბამება. წარმატების შემთხვევაში სხეი ტანკის ან თვითმფრენი საზენიტო დანადგარის კომპლექსსა და მარაზე დაციონებულ სპეციალურ მიმღებ მიწყობილობას ხვდებოდა.

ანალოგიური პრინციპით ისორღენ ტანკები და თვითმფრენი საზენიტო დანადგარები.

შედგმა ყველა გააოგნა: საზენიტო ცეცხლით „განადგურდა“ მხოლოდ 10 AH-1G და 4 OH-58. ბერად მეტი — 167 ტანკი და 29 თვითმფრენი საზენიტო დანადგარი ტანკისტებმა „დაკარგეს“.

1978 წლისთვის ვეროპაში „კობრების“ რაოდენობამ 230-ს მიაღწია და ამასთან, NATO-ს წევრმა ვეროპულმა ქვეყნებმა ამ მიმართულებით თავიანთი შესაძლებლობები მოსინჯეს.

1967 წლის 16 თებერვალს ჰაერში გერმანული ფორმა Messerschmitt-Bolkow-Blohm-ის მრავალფუნქციური Bo 105 აფრინდა. მის შექმნაზე ფორმა რამ-

დენიმე წელი მუშაობდა და შეუქმნა მფრენის ერთ-ერთი მთავარი დანიშნულება ტანკებთან ბრძოლა იყო.

ტანკსაწინააღმდეგო შეიარაღების სახით გერმანული შეუქმნა მფრენი ექვს HOT-ის ან რვა „თოუს“ ტიპის რაკეტას ატარებს. წლების მანძილზე ეს შეუქმნა მფრენები საბჭოთა ტანკების მთავარ შემაკვეთელ ძალად ითვლებოდა.

Bo 105-ის სერიული წარმოება 2001 წლამდე გაგრძელდა და ამ პერიოდში 20-მდე სხვადასხვა მოდიფიკაციის 1500-ზე მეტი აპარატი გამოშვებული.

საბჭოური Ми-24-ის გამოჩენამ შეუქმნა მფრენთა საპაპო ბრძოლები რეალობად აქცია. Ми-24-ისა და AH-1S შედარებისას, პირველის აშკარა უპირატესობის მიუხედავად, მოქმედების სწორი ტაქტიკის შერჩევის შემთხვევაში „კობრას“ Ми-24-ის ჩამოგდების დიდი შანსი აქვს.

საბჭოთა შეუქმნა მფრენის საკმაოდ დიდი ზომებისა და ინტელულობის მიუხედავად, მას ენერგული მანევრირება

თალიზი
თმის ზადანარღვის კლინიკა

შეუძლია. ფრთების დახმარებით წარმოქმნილი ამწევი ძალა ნაწილობრივ შიდა ხრანის განტვირთვას და Ми-24 დიდ სიჩქარეზე კარგ მანევრირებას ინარჩუნებს.

დაბალ სიჩქარეზე ფრენისას ივფე ფრთა პრობლემებს ქმნის — მისი და შიდა ხრანის საპაირო ნაკადების შეერთებით წარმოქმნილი ინტერფერენცია საპაირო შესაძლებლობებს ამ დიაპაზონში საგრძობლად ამცირებს.

ნაკლები წონის წყალობით „კობრას“ სამანევრო შესაძლებლობები უკეთესია და მცირე გაბარიტების გამო მისი აღმოჩენაც საკმაოდ რთულია.

თუ შეიარაღებით ვიმსჯელებთ, „კობრა“ უფრო შრინახაა. საშუალოდ 20 მმ-იანი ქვემუხის (სროლის ტემპი — 780 გასროლა წუთში, საბრძოლო კომპლექტი — 750 ჭურვი) სროლის ეფექტური მანძილი 2000 მეტრია.

საბჭოური „ოცდაათის“ ოთხეულიანი 12.7 მმ-იანი ტყვიამფრეკვეისთვის (სროლის ტემპი 4200 გასროლა წუთში) ივფე მახასიათებელი მხოლოდ 1500 მეტრია.

მაგრამ მაღალი სწრაფსროლის ხარჯზე დროის ერთსა და იმავე მონაკვეთში საბჭოური შეუქმდურენის წამური „ხალი“ „კობრისას“ აღემატება და უფრო მეტი „ალთონის სროლა“ შეუძლია, ვიდრე მოწინააღმდეგეს.

მართალია, 20 მმ-იან ჭურვს ბევრად დიდი დამზიანებელი ეფექტი აქვს, მაგრამ ამ უპირატესობას საბჭოური საფრენი აპარატის უკეთესი დაჯეჟნა კომპენსირებას უკეთებს.

შემდგომში ორეულიანი 30 მმ-იანი ქვემუხითი შეიარაღებული Ми-24П-ს გამოჩენით ძალთა თანაფარდობამ აშკარად ამ უკანასკნელის მხარეს გადაიწია.

ჰაერში შეუქმდურენთა შერეობა პირველ რიგში სწორედ საბრტო შე-

არალების გამოყენების სწორ ტაქტიკასა და ეფექტურობაზეა დამოკიდებული.

იმ პერიოდში შეუქმდურენებზე გადასტანა სხვინტო-სარაკტო კომპლექსების მოგებაზე არაფერ ფიქრობდა, ამიტომაც საპაირო შერეობებში რაკეტული იარაღის დანიშნულებას, რა გასაკვირიც უნდა იყოს, ტანკსაწინააღმდეგე მართვადი რაკეტები ასრულებდნენ.

საბჭოური Штурм-В 5000 მეტრზე მეთირანებს და ამ მანძილს 10-11 წამში ფარავს, ხოლო მეუფლებით მართვად ამერიკულ „თოუს“ 3750 მეტრის დასაფარად 21 წამი სჭირდება.

ვერობის ცა საპაირო ბრძოლებს გადაურჩა, მაგრამ შუა აღმოსავლეთში — ირან-ირაკის ომში შეუქმდურენთა დუელები მშვიადი არ იყო.

შეუქმდურენთა პირველი საპაირო შტატება ერაყელებისთვის მარცხად დასრულდა. 1980 წლის ნოემბერში ირანული AH-1J-ის წყვილმა ორი Ми-24D ჩამოაგდო.

3 კმ მანძილიდან AH-1J-ებმა Ми-24D-ს თითო-თითო ტანკსაწინააღმდეგე „თოუ“ ესროლეს. ორივე რაკეტა სამიზნეებს მოხვდა, მაგრამ ერაყელმა შეუქმდურენებმა ფრენა განაგრძეს. მიმყოფს რაკეტა სადესანტო ნაკვეთურის ქვედა მხარეს მოხვდა და მას საწვავის დაკარგვა დაეწყო. „თოუს“ 9 კგ-იანი საბრძოლო ქობინმა შეუქმდურენის ძირითადი სისტემების დაზიანება ვერ შეძლო და ეკიპაჟმა აპარატს საპასუხო ცეცხლის გასასწვლად მოაბრუნა.

წამყვანი შეუქმდურენი უფრო მძიმედ დაზიანდა — რაკეტის კუმულაციურმა ჭურვმა მარჯვენა ძირავე მწყობრიდან გამოიყვანა, ხოლო კორპუსის ნამსხვრევებისგან რედუქტორი დაზიანდა.

მობრუნების მიუხედავად, მიმყოფმა საპასუხო ცეცხლის გახსნა ვერ მოახწრო — ირანულმა „კობრებმა“ მის მი-

მართულებით კიდევ თითო მართვადი რაკეტა ისროლეს. პირველმა გვერდზე ჩაუფრინა, მეორე კი საბრძოლო კომპლექტს მოხვდა და შეუქმდურენი პაერში აფეთქდა.

მეორე საპაირო ბრძოლა 1981 წლის 24 აპრილს შედგა და წინა შემთხვევის მსგავსად ერაყელებისთვის ისევ მარცხით დასრულდა.

ირანულმა „კობრებმა“ მოწინააღმდეგეს დაბალი სიმაღლიდან რაკეტები ესროლეს. პირველ Ми-24D-ს რაკეტა საბრძოლო კომპლექტში მოხვდა და მასზე აფეთქდა, მეორეს კი რაკეტამ მართვის სისტემა დაუზიანა და უმართავი აპარატე მიწაზე ჩამოვარდა. ორივე შეუქმდურენის ეკიპაჟი დაღუპა.

ჰუსეინის მფრინავებს ბედმა მხოლოდ ორი წლის შემდეგ, 1983 წლის 14 სექტემბერს გაუღია, როდესაც „ოცდაათის“ მფრინავმა ახლო დისტანციანზე შეშენილი AH-1J ტყვიამფრეკვეით დაეცხროლა.

1984 წლის 25 თებერვალს ირანულ მფრინავებს მორიგი გამარჯვების ჩაწერა შეეძლოთ, მაგრამ მანის ხედიდან გაუშვეს. სამი „კობრა“ დაბალ სიმაღლეზე სამ Ми-24D-ს მიეპარა, მაგრამ რაკეტამ სამიზნეს გვერდზე ჩაუფრინა და ერაყელები საფრთხის შესახებ გააფრთხილა.

საბრძოლო მოტივებისას ერაყელმა პილოტებმა კიდევ რამდენიმე რაკეტა აიცდეს და საპასუხოდ ნასროლი ორი Фаланга-თი ორი „კობრა“ ჩამოაგდეს. მესამე ირანული „კობრა“ დაბალ სიმაღლეზე გაცლას შეეცადა, მაგრამ „ოცდაათის“ დაუმუხელ უმართავ რაკეტებს მიხედვით ვერ გაეცა.

ომის მსვლელობისას ორივე მხარე სულ უფრო სრულყოფილ ტექნიკასა და შეიარაღებას იღებდა.

ირანელთა განკარგულებაში AH-1S აღმოჩნდა, რომელსაც რვა „თოუსა“ და

სიჩქარეში თითქმის 7-ჯერადი უპირატესობის მიუხედავად, ზუსტად ასეთი ირანული „ფანტომი“ ერაყული Ми-24-ის მსხვერპლი გახდა

70 მმ-იანი 38 უმართავი რაკეტის ტარება შეუძლო, ზოგადად კი 20 მმ-იანი ქვეშთან ერთად „სტინგერის“ ტიპის რაკეტებიც იყო დაყენებული.

საბჭოთა კავშირმა ერთი არ დაეწეა და სადამ პუსეისის ზეზგებით ტანკსაწინააღმდეგო შტურმ-ებითა და „პაერი-პაერი“ კლასის ახლო საჰაერო ბრძოლის P-60MK-ს ტიპის რაკეტებით შეიარაღებული ახალი Ми-24В-ები გადასცა.

„ოცდაათზეს“ დამატებით მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგურით დასხეების მაუწყებელი სისტემა და ლაზერული მანიძომშიში პქინდა. მსგავსი სახელებით ირანული შეუქლ-მფრენებიც იყო აღჭურვილი.

25 თებერვალს პატრულირებაზე გასული ორი Ми-24В, რომლებმაც ცოტა ხნით ადრე მოწინააღმდეგის სამი ტანკი გაანადგურეს, ირანელთა ოთხ „კობრას“ და ორ АВ-214-ს გადაყარა.

ირანელი პილოტების განკარგულებაში 40 ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა იყო. მათ ამოცანას ერაყული სატანკო კოლონის აღმოჩენა-განადგურება წარმოადგენდა.

ირანელები პუსეისის მფრინავეებს საფრენი აპარატებისა და საბორტო შეიარაღების ოდენობით ვიზინდენ, მაგრამ ერაყელებმა სწორი ტაქტიკა აირჩიეს და მოწინააღმდეგეს ორი რაკეტა მაქსიმალური დისტანციიდან ესროლეს. ორივემ მიზანს მიაღწია და ორი აღმოადგებელი „კობრა“ მიწას დაენარცხა.

ირანელებმა გაქცევა ამჟოინის და დასაზღვევად გამანადგურებლები გამოიძახეს. გაქცეული მოწინააღმდეგე „ოცდაათზეს“ დაედენენ და 9 კმ მანი-

შეუქლმფრენი AH-64 – მსოფლიოში ყველაზე ვევექტური ტანკსაწინააღმდეგო საშუალება

ლიდან გამშებულმა P-60MK-ს ტიპის რაკეტამ კიდევ ერთი შეუქლმფრენი განადგურა.

1986 წელის 28 მაისს ერაყული Ми-24В-ის ეკიპაჟმა დაბად სიმაღლეზე მფრენი AH-1S შეაძინა. ამ უკანასკნელის ეკიპაჟმა ბრძოლისთვის თავის არიდების მიზნით წინის შემციობება გადაწყვიტა, შეიარაღება ჩამოყარა და გაქცევა სცადა, მაგრამ „ოცდაათის“ ეკიპაჟმა „კობრას“ ცეცხლი ერთი შეუქლმფრენი წარმოუდგენელი დისტანციიდან – 11 კმ-დან P-60MK-ს ტიპის რაკეტა ესროლა. დიდი მანძილის მიუხედავად, რაკეტამ სამიხმდე მიანიც მიაღწია და დაზიანებული ირანული შეუქლმფრენი ავარიული დაჯდომისას დაიმსხვრა.

ომში თითოეული მხარე საკუთარ გამარჯვებათა გაზვიადებასა და მარცხის დამალვას ცდილობს.

ასე იყო ირან-ერაყის ომშიც, სადაც მეტ-ნაკლებად ინტენსიურ საშუქლ-

მფრენი საჰაერო ბრძოლათა რეალური შედეგები უცნობია და, ალბათ, არც არასდროს გახდება ცნობილი. თუ არსებულ მონაცემებს ვენდობით, შეუქლმფრენთა საჰაერო ბრძოლების შედეგით ერაყელთა სასარგებლოდ ლაპარაკობს – ჩამოგდებულ 6 ერაყულ „ოცდაათზეს“ 10 ირანული „კობრა“ მოდის.

უკანასკნელი საჰაერო გამარჯვება ახალი „კულფაირის“ ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებით შეიარაღებული W მოდისეკაციის „კობრას“ ერაყულმა Ми-24-მა 1990 წელს ქუქვიით მოიპოვა. შტურმ-ის საშუალებით მან ერთი „სუპერკობრა“ ჩამოაგდო, მაგრამ თავად მთორე შეუქლმფრენიდან ნასროლი რაკეტის მსხვერპლი გახდა.

ისრაელის შეუქლმფრენებთან დაბირსპირებამ სირიულ Ми-24-ებსაც მოუწიათ ებრაელი პილოტების არსებობა „ოქოს“ ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო და Sidewinder-ის ტიპის „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტები შედიოდა. 1982 წელს სირიულმა შეუქლმფრენებმა რაკეტებისა და ტყვიამფრევეების გამოყენებით ორი ებრაული „კობრა“ ჩამოაგდეს.

როგორც ჩანს, საჰაერო ბრძოლებში თანამომძების წინააღმდეგ საბჭოთა შეუქლმფრენს დომინანტის სტატუსი აქვს. თუმცა ამ შეუქლმფრენის საჰაერო გამარჯვებები არამხოლოდ შეუქლმფრენებზე აქვს მოპოვებული. 1982 წლის 27 ოქტომბერს პატრულირებაზე წასული ერაყული Ми-24 ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების გამანადგურებელ F-4 Phantom II-ს გადააყვდა. შეუქლმფრენის პილოტმა მოწინააღმდეგე დროულად შეაძინა და უმართავი რაკეტების ზალბით ჩამოაგდო.

დღემდე ეს პირველი და ერთადერთი პრეცედენტია, სადაც საჰაერო ბრძოლაში შეუქლმფრენმა ავიანანადგურებულს აჯობა.

ტანკები, ყველაზე თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ჯეშნის გამოყენების მიუხედავად, შეუქლმფრენის წინააღმდეგ მინც ნაკლებად დაცული რჩებიან

რომის არმია

ლეგიონის დევიზი:
სენატი — ხალხი — რომი

ძვ. წ. 65 წელს სახელგანთქანი რომის ლეგიონებმა საქართველოში ილაშქრეს, წყნის დღევანდელ სტატიაში რომის არმიისა და ლეგიონის სამხედრო სისტემას განვიხილავთ.

ლეგიონის მხედრები, ძუ მკლას გაზრდილმა რომაელებმა ძვ. წ. 753 წელს დაარსა რომი, რომელიც მსოფლიოს დედაქალაქად იქცა.

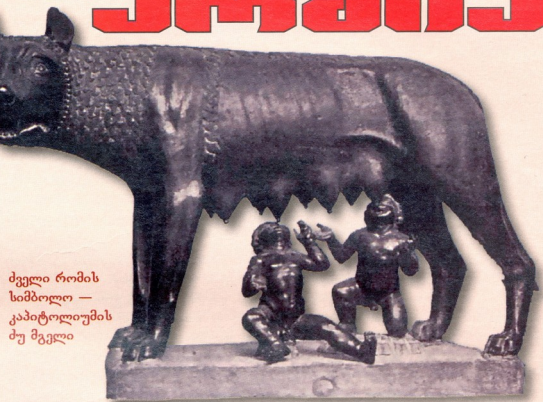
სწორედ რომში ჩამოყალიბდა მსოფლიოს სამხედრო ხელნაწიში ვეღვალი რომის საუკეთესო არმია და პროფესიული სამხედრო სისტემა, რომელიც მრავალ ტომსა თუ სახელმწიფოს შიშის ხარისხს ეყრდნობა.

რომის სამხედრო ძალა თვითდაბრუნებულად მცირე იყო და მას მხოლოდ რომისა და მისი შემოგარენის დაცვა შეეძლო. პირველი რომაელი ჯარისკაცები საკმაოდ ჭრუღად იყვნენ შეიარაღებული და იმედგარეულად ღარბი რომაელებს დიდი ხნის განმელობაში სამხედრო სამსახური ეკრძალებოდათ. სავარაუდოდ გათვლებით რომის პირველი შეიარაღებული რაზმები 10-12 ათას ქვეითს და ცხენოსანს ითვლიდა. ამ ძალებით ებრძოდნენ უძველესი რომაელები ეტრუსკებს, ლათინებსა თუ ჩრდილოეთიდან შემოჭრილ გერმანულ ტომებს.

ძვ. წ. 390 წელს რომმა პირველი ფართომასშტაბიანი ბრძოლები გადართანა გალურ და კელტურ ტომებთან, რომელთაც რომის ლაშქარი დაამარცხა და რომის დიდი ნაწილიც აიღეს. მათ შემოსევას მხოლოდ ქალაქის რელიგიური ცენტრი კაპიტოლიუმის პორციკო გადაურჩა, რომელიც 7 თვე აღყვამო მოქცეული უძლიანდებოდა დამპყრობლებს.

ლეგიონის მხედრები კელტებისა და გალების მოულოდნელი იერიშისას ბატების ყიფნა და დამცველთა სიმტკიცე რომი გადაარჩინა.

ეს გამარჯვება რომისთვის სტიმი-

ძველი რომის სიმბოლო — კაპიტოლიუმის ძუ მკელი

ლიც იყო და ჭკუის სასწავლებელიც — დაიწყო სამხედრო რეკრემები და რომაელებმა ჯარებში პირველი სამხედრო ტექნიკური დანაყოფის — ლეგიონის ნიშნები გაჩნდა, გაიზარდა ცოცხალი ძალის რაოდენობაც და გეგმის სფეროში გაფართოებაზე რომაელებმა ამბიციები დიდი დღე მატულობდა.

ძვ. წ. 265 წელს რომაელებმა იტალიის გაერთიანება დაამთავრეს. რომს უკვე ხმელთაშუა ზღვისპირეთის სანაპიროები

და ნუსადგურები დასჭირდა, რომელსაც ძლიერი და მდიდარი სავაჭრო ქალაქ-სახელმწიფო კარაგენი აკონტროლებდა.

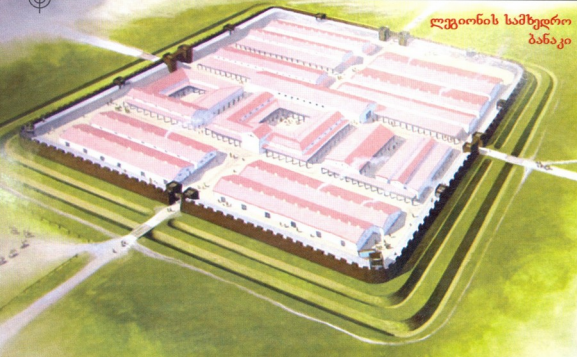
რომა და კართაგენს შორის დაიწყო ე.წ. პუნიური ომები, რომელიც ძვ. წ. 264 წელს დაიწყო და 149 წელს დასრულდა.

115 წლიან ომში ფართომასშტაბიანი კამპანები სამჯერ შეწყვედა და სამჯერვე გაგრძელდა.

რომაელებს პირველად მოუწიათ სახლური ბრძოლების წარმართვამ და უცხო

საბრძოლო წვობა „კუ“

ლეგიონის სამხედრო ბანაკი

ტერიტორიებზე ბრძოლა. თვითნებ რომს არც სამხედრო ზომადები ჰქონდა და არც სახლავო ბრძოლების გამოცდილება. უცნაური ის იყო, რომ რომაელები შემთხვევით წააწყდნენ ნაბირზე გამოირიყულ კართაგენელთა ზომადს, რომლის მიხედვითაც საკუთარი ფლოტი ააგეს და პირველფე სახლავო ბრძოლაში მიწინააღმდეგე თვისივე კონსტრუქციის ზომადლებით დაამარცხეს.

მალე კართაგენში ახალი სარდალი და სტრატეგი — კანიბალი გამოიწნდა, რომელმაც იტალიაში საიცარი ღამე-ქრობა მოაწყო.

კანიბალი 35 ათასი ჯარისკაცითა და 40-მდე სპალითი ალბების გავლით იტალიისკენ დაიძრა. მთების უროთუღეს გზაზე 10 ათასი ჯარისკაცი დაკარგა და მხოლოდ ერთი საილის შენარჩუნება შეძლო. კანიბალმა რამდენიმე ბრძოლაში რომაელები დაამარცხა, ხოლო კანესთან რომაელთა არმიის უდიდესი ნაწილი განადგურა.

რომაელებმა ზრიკი იმხარეს და კანიბალს აფრიკაში კართაგენში შეუტყეს, რომელიდან შინ დაბრუნება აძლურეს.

მთელ რიგ წარმატებათა მიუხედავად, კართაგენმა ვერ შეძლო რომის შეჩერება და სამწლიანი ალყის შემდეგ რომაელებმა კართაგენი მიწასთან გაასწორეს და დანგრეულ ქალაქს მარილი მოაყარეს.

რომა ღმობე ვეულა მიმართულებით განავრბო და დაიჭრო ესპანეთი, ჩრდილოეთი აფრიკა, საბერძნეთი და მკედონია, მკირე აზიის ნაწილი. ძვ.წ. 133 წელს რომის სამეფობელოები სამ კონტინენტზე იყო გადაჭიმული.

სამხედრო სტრატეგიაში ახალი მიმართულება გამოიკვეთა — ომის ბუღს ადარ წვეტება ერთ ბრძოლაში მიღწე-

ული წარმატება. რომაელები არაერთ ბრძოლაში დაამარცხდნენ, მაგრამ საკუთარი და მიწინააღმდეგის შეცილებზე სწვლით, სწორი პოლიტიკური გათვლებითა და ზრიკებით, სიტუაციის სათავისოდ გამოყენებით უამრავ ომსა თუ სამხედრო კამპანიაში მაღლწესი გამარჯვებას.

უდიდეს წარმატებათა მიუხედავად, რომის არმიაში მაინც განხდა სამხედრო სისტემის ცვლილებისა და რეგულარული ჯარის ჩამოყალიბების აუცილებლობა. რომის რესპუბლიკური პერიოდის ჯარები მაინც არ იყო პროფესიული, მასში სათანადო დონეზე არ იდგა იერარქია და ორგანიზება. რომის მხარდ ამბიციას და ტერიტორიათა ზრდას ვეღარ აკმაყოფილებდა თვისუფალი მოქალაქეებისგან შემდგარი ღამეკარი.

დამორჩილებულ ტერიტორიებზე გამუდმებული ბრძოლები და აჯანყებები ჯარის დიდ მანძილზე განწვევებულ დაშორებებს მოითხოვდა, რასაც თვეები და ზოგჯერ წლებიც სჭირდებოდა, ეს კი ხელშეწყობდა ოჯახსა და საქმეს დიდ და მნიშვნელოვან. მეომრების ზარალს არავინ ანაზღაურებდა, ამის გამო ჯარი

არაბოპულარული გახდა და სამხედრო საქმისათვის თვის ამრიდებელთა რიცხვმაც მოიმატა. გართულდა დამორჩილებულ ტერიტორიათა მართვა და ვერც უზარმაზარი სახლავის დაცვა-გამაგრება ზერხდებოდა.

დადგა ძირვესეიანი სამხედრო რეფორმებისა და ახალი ტიპის ჯარის შექმნის საჭიროება.

გამორჩილი საზოგადო მღღაწე და სარდალო გაიუს მარიუსი მღღაწე მიხდა რეგულარული ჯარის ჩამოყალიბების აუცილებლობას და ძვ.წ. II საუკუნეში მსოფლიოს სამხედრო ზღვლების ისტორიაში პირველად შეიქმნა პროფესიონალებისგან შემდგარი არმია.

პროფესიონალი ჯარისკაცების გარკვეული რაოდენობა მანამდე არსებობდა ჩინეთის, ირანის, ეგვიპტის, ასურეთისა და სხვა უძველეს სახელმწიფოებში, თუმცა ეს იყო მხოლოდ მოლიანად მუფის დაქვემდებარებაში მყოფი გვარდიის ტიპის შენაერთები, რომელშიც იშვიათი გამოსწვლისის გარდა მხოლოდ სამხედრო არისტოკრატისა და დღღეგაროენი ოჯახის წევრები მსახურობდნენ. ეს იყო მათი პროფილეგია და არა ნებაყოფლობითი კარიერა.

რომის ახალი სტილის არმიის უმთავრესი დრნესება ის იყო, რომ სამხედრო სამსახური არა მხოლოდ მღღერებს, არამედ ვეულა რომაელსა და თვით დაქვობობილ ტერიტორიების ნებისმიერ მცხოვრებსაც შეეძლო.

ერთადერთი, რაც მომავალ ჯარისკაცს მოითხოვებოდა, იყო ჯანმრთელობა, ნებასყოფა და სიმამაცე. სახელმწიფო მსურველს თვად აცემულა და აიარაღებდა, უნიშნავდა ზღღვასს, ხოლო სამხედრო სამსახურის დასრულების შემდეგ ვეტერანი ფულად კომპენსაციასა და მიწის ნაკვეთს იღებდა.

ავგილი წარმოსდგენია, რა დაინტერესებას გამოიწვეულა არმიაში სამსახური დართ მოსახლეობაში, რომელსაც არაფერი გააჩნდა.

„ლიგა“
 სამკურნალო გაერთიანება

სამსოკათოლოგია

- ერექციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სქესუალური დარღვევის მკურნალობა
- სქესუალური წარუმატებლობის პროფილისის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

www.league.ge

რომის უზარმაზარ სამფლობელოებში სხვადასხვა ხალხი ცხოვრობდა და ვარში სამსახური ნებისმიერ არარომელსაც შეეძლო, თან იმავე პრვილეგიებით, როგორც იათაც ყველა რომელი სარეგულბადა.

ვარი ფინანსურ უზრუნველყოფისთან ერთად კარიერული წინსვლის საშუალებასაც იძლეოდა. ყველა დირსულ და მამაც ვარისკაცს შეეძლო დაწინაურება.

რომის არმიის სამეთაურო რგოლსა და უმაღლეს სარდლობასაც ბევრი უბრალო ხალხის წრიდან გამოსული, მაგრამ ნიჭიერი ტალიელი და არაიტალიელი მსახურობდა.

ერთი სიტყვით ვაიუს მარიუსის სამხედრო რეფორმა გახდა ის მუხტი და სტიმული, რომელიც რომის არმიის უწყვეტ შესუსტას უზრუნველყოფდა. ყველა რომელიც და არარომელი, მდიდარიც და ღარიბიც რომის მლიერებისათვის ერთნაირი სტიმულითა და სამაყით იბრძოდა.

მსუხეჯადა იმისა, რომ ვარში სამსახურის უფლება ნებისმიერი სოციალური სტატუსისა და წარმომადეობის ადამიანს ჰქონდა, სამხედრო კარიერის დაწყება საქმიად როული იყო. ყველა მსუხეჯელს უნდა გაეფელო კარანტინი, სადღე მომეყოს მებრძოლები სიძკაცრესა და ურთულეს პირობებში იღებდნენ მობრძოლისთვის საჭირო ცოდნისა და გამოცდილების, სწავლობდნენ იარაღის გამოყენებას, ბანაკის მოწყობასა და დაცვას, ტაქტიკასა და სტრატეგიას. ვინც რეკრუტირების ვარიღს გაუძლეოდა, ოფიციალური ვარისკაცე ხლებოდა და რომელიმე ლეგიონში იქცეებოდა.

ძე რი I საუკუნეში ლეგიონმა ჩამოყალიბებულ სამბრძოლო ტაქტიკური ერთეულის სახე მიიღო. რომის ლეგიონი მსოფლიოს სამხედრო ისტორიაში სამართლიანად ითვლება ყველა დროის საუკეთესო და სრულყოფილ სისტემად. ისტორიაში პირველად ყველა მებრძოლს ერთნაირი სამხედრო ფორმა ეცვა და ერთნაირი იარაღით იყო აღჭურვილი. აწყობილი იყო იერარქიისა და სამეთაურო რგოლის ოფიციალური სტრუქტურა და ყველა ვარისკაცი ნებაყოფლობით მსახურობდა.

ლეგიონი საკმაოდ უნივერსალური და ფართო ავტონომიის მქონე ტაქტიკურ ერთეულს წარმოადგენდა და 10 კოჰორტად იყო დაყოფილი.

პირველი კოჰორტა 800 ვარისკაცსა და თანამშრომელს ითვლიდა და ერთგვარ სამჭრო უზრუნველყოფის ქვედანაყოფსაც წარმოადგენდა. მასში რაეც ვარისკაცებთან ერთად მსახურობდნენ უზრუნ-

ველყოფის წარმომადგენლები: მწერლები, მხარეულები, სამხედრო ბუღალტრები, ოურისტები. ეს უკანასკნელი ვარისკაცეა მუშეობებსა და ხელფასებს, კავების, აგრეთვე სხვა ოფიციალურ საკითხებს აგარებდნენ, დანარჩენი 9 კოჰორტდნ თითოეულში 480 მემომარი მსახურობდა და უფრო მცირე საბრძოლო ერთეულად, ექვს ცენტურად იყო დაყოფილი. თითოეული 80 მემომარისგან შედგებოდა.

ყოველი ცენტურია 10 კონტიბერიუმს — ლეგიონის უმცირეს ტაქტიკურ ერთეულს აერთიანებდა და თითოეული 8 ვარისკაცს ითვლიდა. ამ რვა ვარისკაცის ყანარამაშეც და ლაშქრობაშიც ერთ კარავში ემხიბთ და ყველა დაეულებზეც ერთად მიდიოდნენ.

ლეგიონის მეთაური ლეგატი — თანამედროვე განმარტებით, გენერალი ან უფროსი ოფიცერი იყო, რომელიც პირდადალ იმპერატორის ბრძანებით და სენატის გადაწყვეტილებით ინიშნებოდა.

ლეგატის შემდგომ რანგით მორე პირი უფროსი ტრიბუნი, ანუ ლეგატის მოადგილე იყო და საჭიროებისსამებრ ტრიბუნის შეცვლაც შეეძლო.

მას მოსდევდა ლეგიონის პრეფექტი, სწავლებებისა და დაგეგმვების ხელმძღვანელი.

ლეგიონის შტაბს წარმოადგენდა 5 ტრიბუნი. მათ მოსდევდა ლეგიონის მმართველს ხრეხმალი საშუალო ოფიცერიო სამეთაურო რგოლი — ცენტურიონები.

ყოველ ლეგიონს 59 ცენტურიონი ჰყვოდა და არმიის უმთავრეს სამეთაურო რგოლს ქმნიდნენ.

ყოველ ლეგიონს ტაქტიკურ შენაერთებთან ერთად 120-მხედრიანი კავალერია, სამდციონი, სააღო-სარტყელითი და საინჟინრო ქვედანაყოფები ჰყვოდა.

რომული ისარბტგორცი ბალიხტა

რომაულ სამკაროს საკუთარ გუნგუნებებთან ერთად სხვათა მიერ შექმნილი მითვისებაც ახასიათებდა. რომში თავს იყრდა ყველა ახალი გამოონება და იმპერიისათვის იღწწოდა ყველა ნიჭიერი ადამიანი. ასე მოხდა სამხედრო სეროშიც, სადღე ლეგიონში იბრძოდნენ არაბი და სპარსული მწეილდისნები, ბალკანეული შურდულის მტგორცნელები, ბერძენი ინიჟინრები, გერმანული და პარიული კავალერისტები და ა.შ.

რომაულმა სამხედრო-სახლავო ცოდნა კარავაგენლებსაგან იითვისეს, სააღო რტეშიცა და ტაქტიკა — ბერძენი მკე-ნდურებისაგან. ციწყების ადების ხრეხეტი — ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებდნ.

ლეგიონების იარაღ და საჭურველი საქმიად მრავალგორცი იყო. ლეგიონერებს ეცვათ ვეღტებისგან გადმოღებული აბჯრები, ჭურათ ეტრუსკული მუხარადები და ესპანური მახეილებით იბრძოდნენ.

გარდა ამისა, ლეგიონერი შეიარაღებული იყო ხის ტყავადაკრული კავარტული ფართი ორი მსუბუქი სატგორცი შუბითი ლაშქრობისას ლეგიონერებს თან ჰქონდათ საველი აღჭურვილობა, ჭურჭელი და პირადი ნიყოთი, მილიანი ამუნიცია 30-35 კგ-ს იწონიდა.

ქვეითი ლეგიონერისაგან განსხვავებული იყო კავალერისტთა აღჭურვილობა. ცეზრისანთა შეიარაღებში შედიოდა შედარებით პატარა მრკალი ფარი და გრძელი ხმალ-შუბი.

ყოველ ლეგიონის ჰყვოდა მდროშეთა ერთგვარი სამსახურიც, რომელიც დრომის ნაცვლად მტანდარტები ეცვათ მტანდარტებით ერთდროულად იყო სიმბოლო, ბრძანების გაცემის საშუალება და ვარის მოძრაობის ორიენტირიც. სა-

**ლეგიონერის
სალაშქრო
აღჭურვილება**

კუთარი სიმბოლოები ჰქონდა როგორც ყველა ლეგიონს, ასევე ყველა კოჰორტასა თუ ცენტურიონს.

უძაღვს დონეზე იდგა სამხედრო-სანიჟინო საშასურთი, რომელითა სააღოს ტექნიკას, სატვირთვ იარაღსა და ციხის აღების მათებურ ხერხებს ვერც ერთი სიმაგრე ვერ უძღვებდა.

შესანიშნავად გამართულ ონაგრებთან, კატაპულტებთან, სააღოს კომპლებთან, კვდის სანგრევ ტრანზიტთან ერთად რომაელები ციხესიმაგრეებისა და სხვა გამაგრებული ადგილების შეტევისას სამხედრო ეშმაკობებსაც არ თაკობდნენ. ამისათვის კი მოსყიდვებს, დამსწებებს, ხანგრძლივ აღვას მიმართავდნენ.

ერთი ძლიერი ციხესიმაგრის აღვისას მეციხოვნეებმა რომაელები გააფროსიბდეს, რომ მათ 10 წლის სურსათ-როზივაც ჰქონდათ. პასუხად რომაელებმა ცინიკურად შეუთვალეს, მერე რა, დავიცდით და ციხეს შე-11 წელს ავიღებთო. ციხესიმაგრე მამსხვე დაწებდა.

ებრაელებთან ბრძოლებში მძღვერი და კარგად გამაგრებული ციხესიმაგრე მასადა რამდენიმეწლიანი აღვის შემდეგ ახელს, მასადა ბლოკადმა მოაქციეს და გარშემო რამდენიმეკილომეტრიანი გაღვანი შემოავლეს. დრო რომაელების სასარგებლოდ მუშაობდა და ებრაელებმა

დანებებს სიკვდილი ამკობდნენ — ყველა მათგანმა თავი მოიკლა.

სამხედრო-სანიჟინო და სააღოს-სარბილიერი ქვედანაყოფები არა მარტო გამაგრებული პუნქტების აღვისას გამოიყენებოდა, არამედ ნებისმიერი ლაშქრობის ან ბრძოლისას. ყოველ ლეგიონს ყოველთვის თან მძღვერი სააღოს ტექნიკა ახლდა.

სიტუაციიდან და რელიეფიდან გამომდინარე, ყოველ კოჰორტას ჰქონდა ბალისტა და ონაგრი, ხოლო ყოველ ცენტურიონს — კატაპულტი. მათი ამოცანა იყო როგორც მოწინააღმდეგვის სიმაგრეებისა და პოზიციების გარღვევა, ასევე ციხეხალი ძაღის განადგურება.

სანიჟინო ნაწილებს ყველებოდათ მტრის ციხესიმაგრეების აღვამი მოქცევა, გვირაბების გათხრა, ფორტიფიკაციის მოწყობა, ლაშქრობისას გზების გაწმენდა, მარშრუტების დამუშავება, ხიღების აგება, სამხედრო ბანაკისათვის ადგილის შერჩევა-მოწყობა და დაცვა.

რომაული სამხედრო ბანაკი ყველგან ერთი სტილით იგებოდა — ლეგიონის ბანაკი დაახლოებით 2 მა-ზე იყო გაშლილი. ჯერ თიხრებოდა მიწა და ბანაკის ირგვლივ კოფდებოდა მიწყარილი. შემდეგ მსყინობლზე ხის წვეტიანი სარგებს არგობდნენ. მიწყარილიდან კარგებამდე რჩებოდა დაახლოებით 70 მეტრი თავისუფალი ადგილი, რათა მტრის მოულოდნელი თავდასხმისას ისრებსა და შუბებს კარგებამდე ვერ მიეღწია. რომაელები იმდენად პრაქტიკულად უღვებოდნენ ყველაფერს, საფრთხის არარსებობის შემთხვევშიც კი-ჯარი მანამ არ დაისვენებდა, სანამ ბანაკის გამაგრება არ დასრულდებოდა.

რომაელებს ბრძოლისა და ტაქტიკური გადაადგომების უამრავი ხერხი ჰქონდათ. საბრძოლო წყობები იმის მიხედვით იცვლებოდა, თუ ვისთან და როგორ რელიეფზე უწევდათ ბრძოლა. სწორ და გამაღალ ველებს რომაელები ფართო, რამდენიმე მწკრივის ფორმით იბრძოდნენ, კავალერიის და სატყორცნი იარაღის დახმარებით ტყეში და მთებში კი რომაელები კონტუბერიუზებდა და ცენტურიონად დაყოფილი იბრძოდნენ.

რომაელი საყვარელი ტაქტიკა კი ყოველთვის კუსმაგარი წყობა იყო. ეს სახელი წყობამ ფორმის გამო მიიღო. კვდრატულად მძღვერი ჯარისკაცების პირველი რიგი ფარებს წინიდან

აიფარებდა, ხოლო უკან მღვობი კი ზევიდან და ასე გადაადგობდნენ.

ინდივიდუალურ ბრძოლაში ლეგიონერები ჯერ შუბს ტყორცნიდნენ და შემდეგ შეტყეაზე მოკლე ხმლით — გლადიუსით მიდიოდნენ. ახლო მანძილზე ხელნართულ შეტაკებებში მოკლე ხმლითა და დიდი ფართი აღჭურვილი რომაელებთან ბრძოლა ძალზე მძღველი იყო.

რომაელები არასოდეს ცდილობდნენ გამაგრების მიღწევას ჯარის რაოდენობით, ისინი ბრძოლებს ყოველთვის მაღალი პროფესიონალიზმითა და სწორი ტაქტიკით იგებდნენ.

რომაულ ჯარს მკაცრი დისციპლინა და კარგად გამართული სამხედრო სისტემა ახასიათებდა — უბრალო ჯარისკაცებთან უმაღლესი სარდლობის ჩათვლით, თავისი საქმე და მოვალეობა ყველამ იცოდა.

რომის ამპიციური პოლიტიკასა და სამხედრო აგრესიას ვერც ახლო აღმოსავლეთი და კავკასია გადაურჩნენ. მსოფლიო ბატონობის მოსურნე რომის სტრატეგიაში კავკასიის ფლობის საკითხიც იდგა. ამის გამო ძე. წ. 65 წელს რომის ლეგიონები კავკასიაში გამოიწმინდნენ.

P.S. მომდევნო სტატიაში რომაელთა საქართველოში ლაშქრობასა და სამხედრო დაპირისპირებას განვიხილავთ

ბიორაზ ბერიძე

**რომის
ლეგიონის
იერარქია**

ლეგატი

ტრიბუნი

ცენტურიონები

**ლეგიონერი და
კავალერიისტი**

„იონჯუ იონუკის“ ვერფზე აგებული „ფოთი“ და „სოხუმი“

ოგაპოვლილ ქართულ კაბარღას თურქები რაკლამისათვის იყენებენ

ცოტა ხნის წინ ერთ-ერთმა აზერბაიჯანულმა საინფორმაციო სააგენტომ თურქული გემთსამშენი კომპანია Yonca Onuk-ის ვიცე-პრეზიდენტ აქფერ იონუკის ინტერვიუ გამოაქვეყნა.

არცთუ დიდი ინტერვიუს ერთი ნაწილი საქართველოსთვის მიყვლილ MRTP-33 პროექტის კატარღას შეეება.

აგვისტოს ომამდე 2008 წლის იუსისში ჩვენი ქვეყნის სანაპირო დაცვის ძალებს მართლაც შეემატა თურქეთში „იონჯუ იონუკის“ ვერფზე აგებული 115 ტონა წყალწყვის საპატრულო კატარღა P-24 „სოხუმი“ (ჩვენიან AAN-33 პროექტის სახელით არის ცნობილი).

ბატონმა აქფერ იონუკმა საქართველოზე 2008 წლის აგვისტოში განხორციელებულ აგრესიასა და რუსების მიზანმიმართულად გავრცელებულ ელ-გამოიონილ „სახღაო ბრძოლას“ ვერდი ვერ აუარა და კომპანიის ვერფებზე აგებული საპატრულო კატარღების რეკლამირებისათვის გამოიყენა.

თურქი ბიზნესმენი აღნიშნავს, რომ 2008 წლის ომს ქართული „სოხუმი“ ვერფზე აგებული მაღალი ხარისხის ვაზო გადაურჩა და ნამსხერეყებით მიღეულ დაზიანებათა შეკეთებაც მოხერხდა. დაზიანება კატარღამ 2008 წლის აგვისტოში ფოთის სამხედრო პორტის წესული რაკეტებით დაბომბვისას მიღლი.

კომპანიის ვიცე-პრეზიდენტი MRTP-33 პროექტის კატარღებს დადებითად ვასებს და საბრძოლო შესაძლებლობათა ვასუშვობეყებლად პროექტის ოდერინსებულ ვერსიაზე საუბრობს.

მოდერინსებულმა კატარღამ სიგეყეში I მერტით მოიმატა და შეიარაყებაც ვაიზარდა, — მას ახლა შევლეუსი Bofors-ის 40 მმ-იანი ავტომატური სარტილერიო დანადგარი, ხომალდსა-

წინააღმდეგო რაკეტები Harpoon-ი, ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტები Hellfire და სხვა კომპაქტური კომპლექსები დაემატა.

აქფერის თქმით, სისწრაფითა და სახზღვაოსნო თვისეებებით „იონჯუ იონუკის“ კატარღები მსოფლიოში ერთ-ერთი საუკეთესოა.

მართლაც ამ მარეყენებლებით თურქული კატარღები გამოიწეულია, მაგრამ ვასათვლისწინებელია ისიც, რომ კატარღის კორპუსსა და ზედნაშენის კომპოზიტური მასალეებია გამოიყენებული. ეს, ერთი მხრე, წონასთან ერთად რადიოლოკაციურ შემწეადობას ამცირებს, მაგრამ იმეადროულად ფოლადთან შედარებით მაღალი ტემპერატურის მიმართ ნაკლები შედეგობა აქვს.

ამიტომაც კომპოზიტური მასალეები, ძირითადად, ნაღმძაიბელი მტრალევი ხომალდებისა და საპატრულო კატარღების მშენებლობაში გამოიყენება.

ასეთი კატარღები კარგად მიესადაგება საპატრულო და სამაშველო ამოცანების შესრულებას, შეკობრეობასთან ბრძოლას და სხე.

„იონჯუ იონუკის“ ვერფზე თურქეთისათვის აგებული ყველა კატარღა მხოლოდ სანაპირო დაცვის შესადაგენლობაში ირიცხება, თუცა არის გამოწაკლისი შემთხეეყეებიც.

პაკისტანის სამხედრო-სახღვაო ძალების შემადგენლობაში შედის „პარპუნის“ ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტებით აღჭურვილი ორი MRTP-33 პროექტის კატარღა.

თმშურ ჩაჩახიძე

MRTP-33 პროექტის კატარღა

კვალიფიციური რეკრუტი

„არსენალი“ აგრძელებს რუბრიკას, რომელიც კვალიფიციურ პასუხს გაცემთ ყველა დაინტერესებულ პირს მათთვის საინტერესო საკითხებზე.

კითხვებზე უპასუხებს ასოციაცია „სამართალი და თავისუფლება“, რომელიც უფასო ოურიდიულ მომსახურებას სთავაზობს წევრამდლებსა და სამხედრო მოსამსახურეებს. საკონტაქტო ტელეფონი: 95-89-80

● გთხოვთ, განმარტოთ, დაიწყო თუ არა 2011 წლის გაწვევა სამხედრო სამსახურში?

სამხედრო საგალობლო სამსახურში მოქალაქეთა საგაზაფხულო გაწვევა დაიწყო 2011 წლის 20 იანვარს და გაგრძელდება 2011 წლის 1-ელ თვისამდე.

● რომელ უწყებებში გადანაწილდებიან წევრამდლები საგალობლო სამხედრო სამსახურის მიზნის მიხედვით?

2011 წლის საგაზაფხულო გაწვევაზე მოქალაქეებს (წევრამდლებს) გაიწვევენ შემდეგ უწყებებში:

საქართველოს ტყედაცვის სამინისტროს შვიარდაღებული ძალები — 3275 წევრამდელი;

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებული გასამხედროებული დანაყოფები — 1300 წევრამდელი;

საქართველოს სასჯელაღსრულების,

პრობაციისა და ოურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ვაგე დაცვის სამსახურში — 600 წევრამდელი.

● ვარ 26 წლის, მაინტერესებს, შემიძლია თუ არა სახელმწიფო მოსაკრებლის გადახდით გეთავისუფლდე საგალობლო სამხედრო სამსახურისგან და რამდენს შეადგენს მოსაკრებელი?

„სამხედრო საგალობლო სამსახურის გადაადგების მოსაკრებლის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, სამხედრო საგალობლო სამსახურის გადაადგების მოსაკრებელი, რომელიც შეადგენს 2.000 ლარს, წევრამდელს შეუძლია გადაიხადოს მხოლოდ 25 წლამდე, ასეთ შემთხვევაში მას სამხედრო სამსახური გადაუადგდება 18 თვით.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, თქვენ ამ უფლებით ვეღარ ისარგებლებთ.

● გთხოვთ, განმარტოთ, რამდენა

სამხედრო საგალობლო სამსახურის ვადა?

სამხედრო საგალობლო სამსახურის ვადა განისაზღვრება 12 თვით.

● რა ვადაში შემიძლია გადავიხადო სამხედრო საგალობლო სამსახურში გაწვევის გადაადგებისთვის დაწესებული 2.000-ლარიანი ვადასახელი?

სამხედრო საგალობლო სამსახურში გაწვევის გადაადგებისთვის დაწესებული მოსაკრებელი შეგიძლიათ გადაიხადოთ გაწვევის შესახებ უწყების მიღებიდან 10 დღის ვადაში.

● ვმუშაობ ჰედაგოგად თბილისის ერთ-ერთ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში. როგორც გავიგე, ჰედაგოგები თავისუფლებიან სამხედრო სამსახურისგან. რამდენად მართალია ეს ინფორმაცია?

„სამხედრო საგალობლო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, საგალობლო სამხედრო სამსახურისგან თავისუფლება პირი, რომელიც მუშაობს მასწავლებლად სოფელში.

ასევე სამხედრო სამსახურისგან თავისუფლება პირი, თუ მას მინიჭებული აქვს სამეცნიერო ხარისხი და ქვეყანა ჰედაგოგოთერ საქმიანობას. ამ შემთხვევაში საქმიანობის ადგილს მნიშვნელობა არა აქვს.

● მაქვს ჯანმრთელობის პრობლემა, ამიტომ გადამიფიქრე ვადადგობო სამხედრო სამსახური. გთხოვთ, განმარტოთ, რას ნიშნავს გადაადგება და მომავალში გამოიძახებენ თუ არა კვლავ სამხედრო სამსახურის ვადადგობა?

„სამხედრო საგალობლო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, წევრამდელს გაწვევა გადაუადგება, თუ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო სამხედრო სამსახურის ვადადგობის დროებით უფრავსად არის ცნობილი. გადაადგება ხდება ერთ წლამდე ვადით ერთი წლის შემდეგ თქვენ კვლავ დაიბრუნებენ გამწვევ კომისიაზე. თუ ჯანმრთელობის მდგომარეობა მოგვცემთ საშუალებას გაართოთ საგალობლო სამსახური, გაგიწვევენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კვლავ ერთი წლით გადაუადგობთ საგალობლო სამსახური.

● დღეს ირთობს ქებათ თუ არა საგალობლო სამხედრო სამსახური?

დღეს ირთობს თავისუფლებიან საგალობლო სამსახურისგან.

როგორ მოუწყო აუზ-მა „აზოვერი დაბოძვა“ ესპანეთს

ეს საოცარი ისტორია 45 წლის წინ მოხდა, მაგრამ მიუხედავად დროის გავლისა, დღესაც თავზარს სცემს. ყველაფერი კი ჩვეულებრივად დაიწყო

1966 წლის 17 იანვარს ხმელთაშუა ზღვის თავზე უზარმაზარ ამერიულ სტრატეგიულ ბომბდამშენ B-52-ს სწევით გამოუვლია და საჰაერო ტანკერ KC-135-დან მისი შეუსება დაიწყო. ორივე თვითმფრინავი 600 კმ/სთ სიჩქარით თითქმის 10 კმ სიმაღლეზე მფრინავდა, როდესაც B-52-ს მოულოდნელად 8 რეაქტიული ძრავიდან ერთ-ერთი აუფეთქდა. ცეცხლი ელვისისსწრაფად მოეწივო მთელ ბომბდამშენს და სწევების გამწვობი მილის საშუალებით მთლურ თვითმფრინავს — საჰაერო ტანკერსაც კი გადაეღო. აფეთქება გარდაუვალი იყო.

თუმცა მსოფლიოს საშიშროება მარტო ორი, მართალია, უზარმაზარი თვითმფრინავის აფეთქებით კი არ ემუქრებოდა, არამედ B-52-ის ნაკვეთურში განთავსებული საბრძოლო ტვირთით.

იმ დღეს ამერიკული სტრატეგიული ბომბდამშენი ჩვეულებრივი კი არა, არამედ წყალბადის ბომბებით იყო დატვირთული (არ არის გამორიცხებული, ატომური ომის დაწყების შემთხვევისათვის, ეს ბომბები სწორედ საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი ნაწილის, სამხრეთ კავკასიის, კერძოდ, საქართველოს დასაბოძად იყო განკუთვნილი).

თითოეულ ამ წყალბადის ბომბს 1,45 მეგატონა ტროტილის ეკვივალენტი სიმძლავრე ჰქონდა, რაც მრავალჯერ აღემატებოდა პიროსიმამს ამე-

რიკულების მიერ ჩაგდებულ ატომურ ბომბს. ერთი ასეთი წყალბადის ბომბის აფეთქების შემთხვევაშიც კი 100 კმ რადიუსში ყველაფერი მომენტალურად განადგურდებოდა, ხოლო ათიათასობით კვადრატული კილომეტრი ფართობი კი სამუდამოდ დარჩებოდა რადიოაქტიურად დაბინძურებული.

წყალბადის ბომბი ზღვაში 79 დღის ძებნის შემდეგ ადგილობრივი მეთევზის მითითების შედეგად იპოვეს, რომისთვისაც მეთევზე 15 ათასი დოლარით დაასაწყურეს

არადა, ჰაერში აფეთქებამდე ამერიკული სტრატეგიული ბომბდამშენის ფიგურაში ოთხი ასეთი წყალბადის ბომბი იყო მოთავსებული.

მაგრამ, საბედნიეროდ, აფეთქებამდე რამდენიმე წამით ადრე, ბომბდამშენის ეკიპაჟმა მოასწრო ოთხივე ბომბის ავარიული ჩამოყრა მიწაზე. წყალბადის ბომბები პარაშუტებით ეშვებოდა, როდესაც ჰაერში ორივე თვითმფრინავი ერთდროულად აფეთქდა. მფრინავებმაც პარაშუტებით ისარგებლეს, თუმცა აფეთქებული თვითმფრინავების

ოთხეუ წყალბადის ბომბის პოვნით გახარებულმა ამერიკელებმა 536 ადგილობრივი მოშიფრანი დააკმაფოფლეს და კომპენსაციის სახით საერთო ჯამში 711 ათასი დოლარი გადაუხადეს

აღმოჩენულ ნამსხვერვეტში მოექცნენ და მათგან შეიძი კაცო დაიღუპა. თავად ნამსხვერვეტი ესპანეთის ერთ-ერთი სოფლის, პალმორესის მიდამოებში 39 კვკმ-ის ფარგლებში გააფანტა, მაგრამ რაოდენ საოცარიც უნდა იყოს, სოფლის 1.200 მცხოვრებიდან არაუფრო და-შაყებულა, არადა, აფეთქებული თვით-მფრინავების ზოგიერთი ნამსხვერვეტი რამდენიმე ტონას იწონიდა.

თუმცა დაუბრუნდეთ მთაერ სა-შისრობებს — მისაზე დაეკუმულ წყალ-ბადის ბომბებს. მართალია, მათი

ამფეთქებლები დამკველებზე იყო და-ვენებული, მაგრამ ბომბების აუფეთ-ქებლობის სრულ გარანტიას ვერაფერს მისცემდა.

საპაერო კატასტროფიდან 18 სა-ათის შემდეგ, ესპანური სოფლის ახ-ლოს, სამი წყალბადის ბომბი იპოვეს, მათგან მხოლოდ ერთი იყო აუფეთ-ქებული, დანარჩენ ორს ტროტი-ლის ამფეთქე აუფეთქდა, რომლებ-მაც ატომური ამფეთქების ინიცირება არ მოახდინეს. თუმცა გარშემო, 100 ჰექტრის ფართობზე, რადიოაქტიური

ურანი-235 და პლუტონი-239 გაფს-ტა. ამერიკელებმა თავის თავზე აიღეს დაზარალებული სოფლის გადარჩენა, მთელ ამ რადიოაქტიურად დაბინძუ-რებულ ტერიტორიაზე მოხსნეს ნია-დავის ზემო ფენა და აშშ-ის ტერიტო-რიაზე 5.000 ორასლიტრიანი რკინის კასრით გაიტანეს დაბინძურებულ მიწა, რომელიც ბირთვულ სამარხში მოათავსეს.

სამშრობება ამით არ ამოწურულა, რადგან პარამუტით მეთოზე წყალბა-დის ბომბიც დაეშვა, მაგრამ იგი ამე-რიკელებმა ვერსად იპოვეს. ძალაუბრ-ბურად რჩებოდა ერთადერთი ვარიანტი — წყალბადის ბომბი ზღვაში შთანთქ.

პენტაგონში პანიკა ატედა — სამ-მეტრიანი ბომბის პოვნა ხმელამაუა ზღვის სიღრმეში თითქმის შეუძლებე-ლი იყო. ამერიკელები დიდი სამაიფ-ნებით დამალვდნენ მეთოზე ბომბის არსებობას, მანამდეც ზომ დიდხანს ამ-ტკიცებდნენ, ბომბდამწვენე მხოლოდ ერთი ბომბი იყო, მაგრამ მსოფლიო საზოგადოებრიობამ შეიტყო ოთხეუ ბომბის არსებობა. ასე რცო, თვით ამე-რიკელებსაც არაფერს აპატიებდა ხმელ-თაშა ზღვაში დაკარგულ წყალბადის ბომბს.

დაიწყო ბომბის ზღვის ფსკერზე ძებნის გრანდიოზული ოპერაცია. გან-ისაზღვრა მთახლოების ნიადაგიც, სადაც შეიძლებოდა ბომბი ჩაგარდნი-ლიყო. ძებნის რაიონში თავი მოიყარა აშშ-ისა და NATO-ს სამხედრო ხო-მალდების არამადამ. ასობით მყვინთავი ექნა მოზღბილხებული ბომბის საძებნე-

ორ წყალბადის ბომბს პარამუტით არ გაეხსნა და იხინი მიწას 300 კმ/სი სიჩქარით შეეჯახნენ, რის შედეგადაც ბომბები დაიშალა და რადიოაქტიური ნეთიერებები გარკვეულ ფართობზე მიმოიფანტა. ამერიკელებმა თავის თავზე აიღეს დაზარალებული სოფლის გადარჩენა, მთელ ამ რადიოაქტიურად დაბინძურებულ ტერიტორიაზე მოხსნეს ნიადავის ზემო ფენა და აშშ-ის ტერიტორიაზე 5.000 ორასლიტრიანი რკინის კასრით გაიტანეს დაბინძურებული მიწა, რომელიც ბირთვულ სამარხში მოათავსეს

ეს სინტერესო

ლად, აშშ-დან სპეციალურად ჩაიტანეს რამდენიმე ბატისკაფი და წყალქვეშა აპარატი. იმ დროისათვის ულტრათანამედროვე ჰიდროლოკატორებმა ძეხნის რაიონში 150 წყალქვეშა ობიექტი დააფიქსირა. დაიწყო მათი ამოღება. ეს ობიექტები, ძირითადად, აფეთქებული თვითმფრინავების ნაწილები აღმოჩნდა.

თავად წყალბადის ბომბი კი არსად ჩანდა. არადა, დროთა განმავლობაში შეიძლება წყალქვეშა აფეთქებულობა, რაც სხელთაშუა ზღვას, ალბათ, მკვდარ ზღვად აქცევდა.

მსოფლიო შიშმა მოიცვა.

არადა, უკვე მესამე თვე იყო, რაც ერთი ესპანელი მეზღვაური დაიხიებით ცდილობდა შეზღუდროდა საძიებო სამუშაოების ხელშეწყობას, მაგრამ მას აბეზარ მოხუცად თვლდნენ და გენერლებს არ აკარებდნენ. ბოლოს და ბოლოს, მოუსმინეს და პირი დააღეს — თურმე აძღვნი ხანს სხვა ადგილას ესებდნენ ბომბს! თვითმფრინავების კატასტროფის მომენტში ესპანელი მეზღვაური ზღვაში ყოფილა სათევზაო და გრძელი რკინის საგანი პარაშუტით სწორედ მის გვერდით ჩამოვარდნილი წყალში.

და პი, საცრება, მეზღვაურის მიერ ნაჩვენებ ადგილზე, 777 მ სიღრმეზე, სამხრეთით მარტო აღმოაჩინეს დაკარგული ბომბი.

დაიწყო მისი ამოღება, რაც ძალზე ძნელი აღმოჩნდა. ჯერ იყო და, რამდენიმე წყალქვეშა აპარატი ბომბის პარაშუტის თოქებზე კინაღამ გაიხლართა. შედეგ ითითქმის უკვე ამოღებულ ბომბზე მოდებული გვარდნი გარჯა და წყალბადის ბომბი უკან, ზღვის სიღრმეში, 870 მ-ზე შთაინთქა. ამ მანქანულაციების დროს ნებისმიერ მომენტში შეიძლება აფეთქება მომხდარიყო.

დასრულდა, 1966 წლის 7 აპრილს, ზღვაში 79 დღის ყოფნის შემდეგ, დაკარგული წყალბადის ბომბი ამოიღეს და გააუვნებლეს. ეს საბოლოო განადირობული ოპერაცია ხელთაშუა ზღვის ბირთვული კატასტროფისგან გადასარჩენად 84 მდინ დღითა დაჯდა.

ზოგიერთი ინფორმაციით, საბჭოთა სამხედრო ფლოტსაც 70-იან წლებში შეეზღვა ერთი ბირთვულქობისინიანი დაკრება ჩაუყარდა, რომელიც მოგვიანებით ამოიღეს. მაგრამ საბჭოთა ბირთვული აგარები გასაიდუმლოებული იყო, ინფორმაცია მასმედიას კი არა, აშშ-ის ცენტრალურ სადაზვერუო სამმართველოსაც კი არ გაჩანდა.

ირაკლი ალანდუშვილი

● პიროსიძისგან განსხვავებით, რომელიც წინასწარ იყო შერჩეული ატომური დაბომბვისთვის, ნაკასუი სრულიად შემთხვევით მოხვდა ამ „გაუგებრობაში“. მთორე ბომბის სამიხენე იყო ქალაქი კოკურა, თუმცა დაბალი დრუბლიანობის გამო მფრინავმა გადაწყვიტა, ემოქმედა სათადარიგო გეგმით და ნაკასუის შუქობა.

● ნაცისტურ ვერმანდში ებრაელებად ითვლებოდნენ ის პირები, რომელთაც ბებების ან ბაბუების არანაკლებ სამი თაობა ჰყვებოდათ ერთად. მათ ჩამორთმეული ჰქონდათ მოქალაქეობა, სახელმწიფო და სამხედრო სამსახურის უფლება. თუკი, წინაპრებიდან მხოლოდ 1 ან 2 თაობა იყო ებრაელი, მაშინ ადამიანი ითვლებოდა „ნახევარსისხლიანად“ („მიშლინგე“). ათასობით ასეთი ადამიანი იბრძოდა ნაცისტურ არმიამში ჯარისკაცებად და ოფიცრებად, აღწევდნენ გენერლის ჩინსაც. ერთხანს ფაშისტური გერმანიის გაზეთებში იბეჭდებოდა ჟურნალიტი არიული ჯარისკაცის სურათი — ცისფერთვალა, ქერა მებრძოლი ფილაიდის მუნარაფით ეს ჯარისკაცი იყო ენებე ვერნერ გოლდბერგი, რომელსაც მამა ებრაელი ჰყვდა.

● მთორე მსოფლიო ომის დროს განადამით სამუშაოებში გწერნითლ ძაღლებს იყენებდნენ. ერთ-ერთმა მათგანმა, სახელად ჯულიარსმა, ომის ბოლო წლებში ვეროპის ქვეყნებში 7468 ნაღმი და 150 აუფეთქებელი ჭურვი განადამა. 24 ფელისის მოსკოვის გამარჯვების აღლოქმამდე რამდენიმე დღით ადრე ძაღლი დაიჭრა და ვერ შუქლო სამხედრო ძაღლების სკოლის მუშადგენლობაში სხვებთან ერთად გეგმა. მაშინ სტალინის ბრძანებით ჯულიარსი წითელ მოედანზე ხელში აყვნილი

გაატარეს სტალინის შინელში გახვეული.

● 1942 წელს საბჭოთა წყალქვეშა ნავი SH-421 დაზიანდა გერმანულ ნაღმზე, დაკარგა მორაბიოსა და დაბირვის უნარი. დინებას მწინააღმდეგის ნაპირისკენ რომ არ წავლო, გადაწყდა შექცერთ აფრა და დაემკერებინათ პერისკოპე. მაგრამ, აფრით ბაზამდე მიღწევა მინაც ვერ შეუძლებს, ვინაიდან გერმანული სატორპედო კატარღების გამოჩენისთანავე ეკაპაბდა დატოვა და ჩაძრა ნავი.

● არაბული ქალაქ მარათის აღების შემდეგ, 1098 წელს, შამშილისგან დაღოსებულმა ჯვაროსნებმა დახოცილი მუსლიმანების ჭამა დაიწყეს. ამიტომაც ახლი აღმოსავლეთის მრავალი ხალხის ენაში ჯვაროსნებს კანბაღლები ქწოდებათ

● XVII-XIX საუკუნეებში, სტომატოლოგიის ელვისებური განვითარების ხანაში, ხელოვნური კბილების პროთეზების მასალად იყენებდნენ ბრძოლაში დაღუპული მებრძოლების კბილებს. მაღალი ხარისხის გამო ისტორიამ შევიდა ბრუნდ „ვატერლოოს კბილები“, ვინაიდან იმხანად სწორედ ვატერლოოზე დაიღუპა უამრავი ახალგაზრდა ჯარისკაცი ჯანბრთული კბილებით

● ვიადიდ სრულიადაც არ ნიშნავს მუსლიმანთა შვიარადებულ ბრძოლას ურწუნოებითან. ისლამში მისი მნიშვნელობა გაცილებით ფართოა და აღნიშნავს ალამისკენ მიმავალ გზაზე საკუთარ ნაკლფენებებთან ბრძოლას. ვიადიდის მონაწილე მწოდება მოვკავდა, რომელიც არა მხოლოდ მომარა, არამედ მოსწულბელი, მოლა, ბაგუმის აღმზრდელიც შეიძლება იყოს.

მომზადდა
პანტანტ პანანამე

ანეკდოტი

● სერჯანტი:

— კაპრალი ხუნდაძე, სიკვდილის შემდგომ სიცოცხლის გაგრძელების გუჯერა?

— რატომ შეკითხვით, სერჯანტო?

— ორი კვირის უკან რომ ბაზუა დაასფლავე, ის არის მოსული სამხედრო ნაწილთან.

● — ჰოდა, — ჰეგვა გურული ომის ამბებს, — გაგანია ომია, ძამა, სეფასტოლოთან ვიბრძვი ზღვაში და ტყვია არ შეკარება. მარა, სად იყო და სად არა, ოთხმეტრიანი ზეიგენი არ დამეხზა თავს?

— შარშანწინ რომ თქვი, ორმეტრიანი იყო?

— შარშანწინს მერე ორი წელი გვწიდა და ქე გეზარდა, შე კაცო.

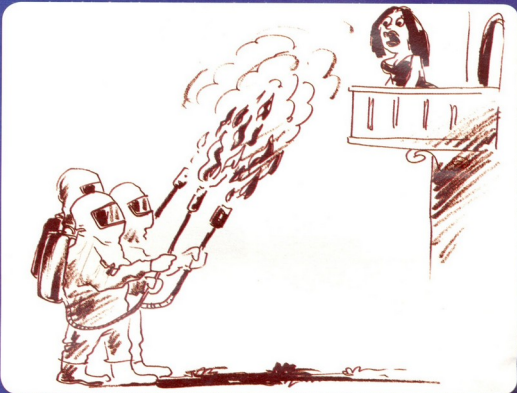
● თვითმფრინავი ნახევარი საათის აფრენილია. სტიუარდესამ სასმელი ჩამოატარა. ვველამ აიღო, ერთი არაბის გარდა.

— თქვენ რატომ არ სვამთ, სარწმუნოება გიკრძალებო?

— არა, უბრალოდ, ათ წუთში მსტურვალთან უნდა დავჯდე და...

კARMY კაბურა

შენ დაგაკაბ ღლიან თუ გინლიააა...

facebook 2011

ჩვენი დღისი:

Facebook 2011 — უახლესი ფსიქოტრონული იარაღი

კონსტრუქტორი — მარკ ცუკერბერგი, რომელმაც იარაღი თავდაპირველად თავის მეგობრებზე გამოიკვამა, ძალიან მოკლე დროში კი მისი საყოველთაო წარმოება დაიწყო.

იარაღი ფსიქოტრონულია და ადამიანს, განურჩევლად სქესისა, ასაკისა და პოლიტიკური შეხედულებისა, მასზე დამოკიდებულს ხდის. იარაღი აჩერებს და ანადგურებს სხვა ნებისმიერ ჩვეულებრივ თუ სასიცოცხლო მნიშვნელობის საქმეებს. მისი გამოყენება აკრძალულია სახელმწიფო სტრუქტურებში, თუმცა იგი მაინც აღწევს უმაღლეს ეშელონებშიც კი და აიძულებს ჩი-

ნონიკებს, ხალხზე ზრუნვის ნაცვლად, მსუბუქი ფლირტით დაკავდნენ. 2011 დღე ზიანს აყენებს ხალხს, ნაცვლად იმისა, ნამდვილი მიწა თონონ და ნამდვილი ფერმა ააშენონ, ვირტუალურად თონონიან და ააშენებენ. თუმცა მას დღეებითი თვისებაც აქვს, მისი საშუალებებით შესაძლებელია საპირისპირო სქესის ადამიანები ერთმანეთს დაუკავშირდნენ და გაამარჯლონ ამ იარაღის მომზადებელთა რაოდენობა. მისი წინამორბედა რუსული წარმოების „ოდნოკლასნიკი“, რომელიც დღესაც წარმატებით გამოიყენება, თუმცა თანდათან ნათელი ხდება Facebook-ის უპირატესობა. გამოთვლილია, რომ დღესათვის ამ იარაღის ზემოქმედების ქვეშ არის მილიარდზე მეტი კაცი.

რამომ ვითხრით „აკოფს“?!

საბჭოთა დროს, ჯარში ჩემთან რთად მსახურობდა ერთი ენაკვიმაკი გურული ბიჭი, სახელად ლევანი. პოლ ბატალიონი მის ხუმრობებზე იცინოდა. იმდენად ენამოსწრებული იყო, რომ უფროსებზე უთქმენდნენ ხუმრობებს და ხანდახან მწარესაც კი. ერთხელ პოლიგონზე წავეყვავა, სხვადასხვა სამხედრო დაეალების შესრულების შემდეგ, პროპორშიკამ სანგრის გათხრა გეიბრძანა. ძალიან ხელოდა და ყველას გვეჩხარებოდა სწის თხრა, მაგრამ ბრძანება უნდა

შეგვესრულებინა და ჩვენც დაეიწვეოთ. პროპორშიკი თავზე გვადგა და ამოსუნთქვის საშუალებას არ გვაძლევდა. რამდენიმე საათის მუშაობის შემდეგ ლევანი სერიოზული სახით ეკითხება უფროსს:

- ამხანაგო პროპორშიკო, რატომ არის საჭირო „აკოფის“ გათხრა?
- იმიტომ, რიგითო, რომ როცა მტერი შემოგვესევა, თავის დაცვა შეეძლოს!
- კი, მაგრამ, ჩვენ რომ დავეხსათ თავს და იმათ თხარონ, არ ვივლია?

ირჯარი გაღარჩენილი გუჩინაპი

მაშინ, როცა კომუნისტური რეჟიმი მწვერვალზე იყო, დასავლეთ საქართველოში, როინის ნაპირას სოფელ ჭვანჭვეიშში სამხედრო თვითმფრინავი ჩამოვარდა. საბუნდუნოდ, მის ბორტზე არ იყო საბრძოლო მასალები და ახლომდებარე სოფლები კატასტროფას გადაურჩნენ, მაგრამ ამ ამბუს მაინც დიდი გამოხმაურება მოჰყვა მოსახლეობაში. აგარია დღის 12 საათზე მოხდა და ბუერი თვითმფრინველი ჰევადა, ყველამ დაინახა, როგორ წაყვიადა პაერში ცეცხლი თვითმფრინავს და როგორ მოახდინა ორივე მფრინავმა კატაპულტირება. რა თქმა უნდა, ყველას გაუხარდა, რომ ორივე გადარჩა, თუმცა სიზარული ნაადრევი გამოდგა.

რადგან ერთ-ერთმა მფრინავმა პარაშუტი სწორად ვერ გაშარია და სოფლის განაპირას მცხოვრები გლეხის ეზოში, ჭაში ჩაყარდა. ბედად ოჯახის უფროსი სახლში იყო და ცეცხლმომდევრულ თვითმფრინავს გადარჩენილი რუსი, ამეურად ჭაში ჩახრჩობას გადარჩინა.

ფობოკოვიკი

ბაყოვა, კაპო, სოროა, ენა ბაღას ურდა!

ჯარისკაცური ცხოვრება აღსავსეა კურიოზებით და კარგ ანეკდოტს ბრძოლის ველზე თითქმის გამოუვალ მდომარეობაში მჭიფი მჭიფობებისთვის ხშირად აუმაღლებია საბრძოლო ხელისკეცება. გამოკვირვებით „არსენალის“ რედაქციაში ფოტოები, კურიოზები, რომლებიც თქვენ ან თქვენს მგობრებს გადაგზავნიან, ასევე სასაცილო ანეკდოტები სამხედრო თემაზე, რათა კარგი განსწობა „არსენალის“ დანარჩენ მკითხველებსაც შევექმნათ.

E-mail: arsenal@kvirispalitra.com
ტელ.: 896 104 401

„ბერეტას“ ახალი პისტოლეტი

ყველაფერი მონახეხეული სკოლისთვის

იტალიური ფირმა Beretta ოდითგანვე ცნობილია იარაღის მსოფლიო ბაზარზე. თუმცა ამ ცნობილ საიარაღო ბრენდს მინც დააგვიანდა პოლიმერული მასალებისგან დაშვადებული პისტოლეტების გამოშვება, რის გამოც ბაზრის დიდი სექტორტი Glock-ს დაუთმო.

ალბათ, ამით თუ აისხნება, რომ ერთი საუკეთესო თანამედროვე იტალიური პისტოლეტი Beretta Px4 Storm შე-

დარებით ნაკლებადაა ცნობილი ფართო საზოგადოებისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ მასში ავტომატიკის საინტერესო სქემა გამოყენებულია.

პისტოლეტების უმრავლესობისგან განსხვავებით, იტალიურ Px4-ში გასროლის შემდეგ ლულა მისი მობრუნებით იკეტება, რაც შედარებით ამცირებს უკუცემის ძალას.

პისტოლეტის შექმნისას კონსტრუქ-

ტორებმა პირველ რიგში მსოფლიოს საამფრეტაზე იფიქრეს, ამიტომ იარაღის ტრანსპორტირება ისე შეიძლება, რომ სროლისას პისტოლეტი ზელში რაც შეიძლება მოხერხებულად იდგეს.

პისტოლეტის ტარს სამი სხვადასხვა ზომის უკანა სამაგრი უყენდება, იმის მიხედვით, რა ზომისაა მსოფლიოს მკვ.

იარაღის მოხერხებულად მართვისთვის პისტოლეტის საცემ-სასხლეტი შექმნილი შეიძლება ოთხი ვარიანტის იყოს.

ვარიანტ F-ში დამცველის პატარა ბერეტები ორივე მხარესაა განთავსებული და დამცველის ჩართვისთანავე ჩახმახი საბრძოლო მზადყოფნიდან ავტომატურად იხსნება.

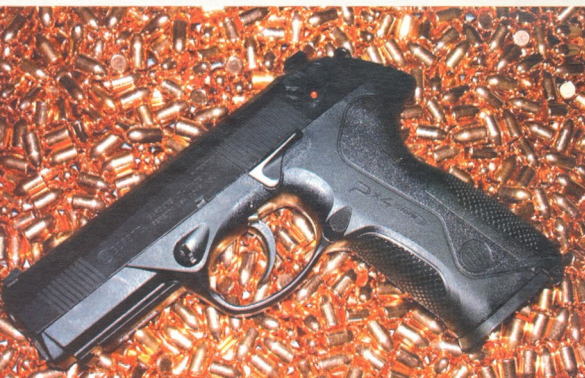
ვარიანტ G-ში დამცველის ბერეტები მხოლოდ ჩახმახის უსაფრთხო დამუშავას უზრუნველყოფს.

ვარიანტი D ბერეტების გარეშე და ორმაგი მოქმედებისაა, ანუ სასხლეტით შეიძლება ჩახმახის შეყენება.

ვარიანტი C წინამორბედის ანალოგიურია, თუმცა სასხლეტზე თითის დასაჭერად უფრო ნაკლები ძალის დატანება სჭირდება.

Px4 Storm-ი 2005 წლისათვის გამოჩნდა იარაღის მსოფლიო ბაზარზე და აწმ-ში გასაყიდად იყო გათვლილი, ძირითადად, პოლიციელებისთვის. ამჟამად კერძოაში ასე პოპულარული 9X19 მმ Para-ს ნაცვლად, ამერიკის იარაღის მფლობელებში .40 Smith end Wesson

Px4 Storm-ი „ბერეტას“ პირველ პოლიმერულდეტალებთან პისტოლეტად იქცა

ჩვენი დონი: იტალიური პისტოლეტი Beretta Px4 Storm-ი 800 გ-მდე იწონის, მისი შილიანი სიგრძე 193 მმ-ია, ლულის სიგრძე კი 102 მმ. მოდიფიკაციის მიხედვით მჭიდში ჩადის 17 ცალი 9 მმ კალიბრის ან 40 კალიბრის 14 ვაზნა. ფერმა მსურველებს სთავაზობს სამი ვარიანტი მეტი ტყვიადობის სპეციალურ მჭიდებსაც

(10X22 მმ)-ის ვარიანტზე გათვლილი Px4 Storm-ები გამოჩნდა.

ამ იტალიური პისტოლეტის მომხმარებელთა ინტერნეტსერილების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, უკმაყოფილო ნამდვილად არ არიან ერთ-ერთი პირველი, სოლიდური მასალისგან დამზადებული ახალი იტალიური პისტოლეტით.

„დღეს 200 ტყვია გავისროლე, თანაც შეეფრებინა გარშემო, პისტოლეტის მექანიზმი საათით მუშაობს“, — წერს Px4 Storm-ის ერთ-ერთი მომხმარებელი და დასძენს, ეს პისტოლეტი HK USP-სა და Walter 99-ზე უკეთესიაო.

არიან ისეთებიც, რომლებსაც არ მოსწონთ იტალიური პისტოლეტის ტარის დახრის კოუჩე და სურთ Glock-ეით უფრო დახრილი ტარი ჰქონდეს.

Px4 Storm-ი 1994 წელს გამოშვებული Beretta 8000 Cougar-ის გაუმჯობესებული ნიმუშია. Cougar-ი „ბე-

Px4 Storm-ის კომპაქტური ვარიანტი

Px4 Storm-ის სპეციალური სურათი

რეტას“ ფირმის პირველი პისტოლეტია, რომლის საკეტის ზედა ნაწილი მთლიანად დაფარული იყო და არ ჰქონდა ამ იტალიური საიარაღო ბრუნდის ცნობილი სახე, მაგალითად როგორც Beretta 92-ს, მაგრამ Cougar-ის ჩარჩო ალუმინის შენადნობისგან იყო დამზადებული, რაც XXI საუკუნის მოდას — პოლიმერისდეტალებთან პისტოლეტებს აღარ შეესაბამებოდა. ამიტომაც ბუნებრივია, რომ Cougar-ის გაუმჯობესებულ ნიმუშად დარტყმაგამძლე პოლიმერისჩარჩოანი Px4 Storm-ი იქცა.

პისტოლეტის ლულის ქვეშ განთავსებულია Picatinny-ის ტიპის მიმპარ-თველი, რომელზეც ფარანი ან მისნის ლაზერული მიმნიშვნელია დაყენებული. „ბერეტას“ ფირმამ 9X19 მმ Para-ს ვაზნაზე პისტოლეტ Px4 Storm-ის გარდა იარაღის მთელი ოჯახი შექმნა, მათ შორის — კარაბინი Cx4, თვითდამტენი შაშხანა Rx4 და პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი Mx4. მათზე საუბარი „არსენალის“ მიმდევრო ნომერში ვუქვებთ.

ISSN 1087-5061
097719891000097

ՏԻՆՆՆԵՐ

BERETTA Px4 Storm